
K11

1990

Evaluatie-onderzoek jeugdreclassering

Procesevaluatie

*E. Spaans
L. Doornhein*

Ministerie van Justitie

W
wetenschappelijk

C
onderzoek- en

D
documentatie

C
centrum

Voorwoord

Dit interimrapport bevat de uitkomsten van de eerste fase van het 'evaluatie-onderzoek jeugdreclassering', waarin vijf jeugdreclasseringsprojecten worden onderzocht en met elkaar vergeleken. In het rapport worden de opzet, de organisatie, de werkwijze en de cliëntèle van de vijf projecten beschreven.

Het interimrapport is tot stand gekomen dank zij de medewerking van een groot aantal personen. In de eerste plaats gaat onze dank uit naar de medewerkers van de jeugdreclasseringsprojecten. Zonder hun actieve inzet was dit interimrapport niet tot stand gekomen. Peter de Baare, Eveline van de Kieft, Petra Tiemessen, Cynthia Wessel en Isabelle Schuurman hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan met name de dataverzameling voor het rapport. Verder zijn wij de medewerkers van de arrondissementsparketten erkentelijk voor hun medewerking, evenals de kinderrechters, officieren van justitie, Raadsmedewerkers en functionarissen van de jeugd- en zedenpolitie die ten behoeve van dit rapport zijn geïnterviewd.

Tot slot dienen nog vermeld te worden de constructieve bijdrage van de leden van de begeleidingscommissie (zie bijlage 5) en de uitstekende begeleiding door Peter van der Laan als waarnemend supervisor van het onderzoek.

Inhoud

	Samenvatting	1
1	Verantwoording	9
1.1	Inleiding	9
1.2	Doel en inhoud van het onderzoek	11
1.3	Directe aanleiding tot het onderzoek	12
1.4	Indeling van het rapport	12
2	Opzet en methode van onderzoek	13
2.1	Inleiding	13
2.2	Methode van dataverzameling	13
2.3	De periode waarover de data verzameld zijn	14
2.4	Slotopmerkingen	15
3	Beschrijving van de vijf projecten	17
3.1	Inleiding	17
3.2	Het jeugdreclasseringsproject van Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland	18
3.2.1	Opzet en organisatie van het project	18
3.2.2	Doelstelling en doelgroep van het project	20
3.2.3	Globale werkwijze	21
3.3	Het jeugdreclasseringsproject van Stichting Jeugd en Gezin Twente	22
3.3.1	Opzet en organisatie van het project	22
3.3.2	Doelstelling en doelgroep van het project	24
3.3.3	Globale werkwijze	25
3.4	Het jeugdreclasseringsproject van Stichting Jeugd en Gezin te Arnhem	26
3.4.1	Opzet en organisatie van het project	26
3.4.2	Doelstelling en doelgroep van het project	27
3.4.3	Globale werkwijze	28
3.5	Het jeugdreclasseringsproject van het Nijmeegs Justitie Traject	29
3.5.1	Opzet en organisatie van het project	29
3.5.2	Doelstelling en doelgroep van het project	32
3.5.3	Globale werkwijze	32
3.6	Het jeugdreclasseringsproject in Den Haag	33
3.6.1	Opzet en organisatie van het project	33
3.6.2	Doelstelling en doelgroep van het project	35

3.6.3	Globale werkwijze	35
4	Kenmerken van de jongeren	39
4.1	Inleiding	39
4.2	Demografische kenmerken	41
4.3	Problemen naast het justitiecontact	46
4.4	Eerdere hulpverleningscontacten	48
4.5	Eerdere justitiecontacten	51
4.6	Het justitiecontact direct voorafgaand aan de aanmelding bij het project	52
5	De geboden begeleiding	55
5.1	Inleiding	55
5.2	Aanvang en einde van de begeleiding	55
5.2.1	Aanvang van de begeleiding	55
5.2.2	Einde van de begeleiding	57
5.2.3	Duur van de begeleiding	58
5.3	Inhoud van de begeleiding	59
5.3.1	Inleiding	59
5.3.2	Aanhouding en voorlopige hechtenis	60
5.3.3	Doel en inhoud van de begeleiding	63
5.3.4	Intensiteit van de begeleiding	68
5.3.5	Reacties op nieuwe politiecontacten tijdens de begeleiding	69
6	Ervaringen en meningen van betrokken instanties	71
6.1	Inleiding	71
6.2	Implicaties van de jeugdreclasseringsprojecten voor de werkzaamheden en het beleid van de betrokken instanties	71
6.3	Indicaties voor verwijzing naar de jeugdreclasseringsprojecten en meningen over de doelgroep van de projecten	72
6.4	De invloed van de jeugdreclasseringsprojecten op de jongeren	73
6.5	De invloed van de jeugdreclasseringsprojecten op de beslissingen van de betrokken instanties	74
6.6	Opvattingen over het karakter van het hulpaanbod	74
6.7	Vroeghulp aan in verzekering gestelde jongeren	75
6.8	Totaal-beoordeling van de jeugdreclasseringsprojecten	76
6.9	Knelpunten en suggesties voor verbetering	76
	Literatuur	77
	Bijlage 1: Samenstelling begeleidingscommissie	79
	Bijlage 2: Tabellen	80
	Bijlage 3: Jeugdreclasseringscliënten van Stichting Archo te Nijmegen	83
	Bijlage 4: Berekening ernstscore	84
	Bijlage 5: Opzet produktevaluatie	85

Samenvatting

De hulpverlening aan zestien- en zeventienjarigen met strafrechtproblemen heeft lange tijd veel te wensen overgelaten. Vooral voor jongeren met herhaalde politie- en justitiecontacten die bovendien kampten met ernstige problemen op één of meer gebieden van het leven bleken dikwijls geen adequate verwijs- en hulpverleningsmogelijkheden voorhanden. De laatste jaren echter worden er vanuit de gezinsvoogdij-instellingen, de Raden voor de Kinderbescherming en de (volwassen)reclassering steeds meer projecten opgezet die zich, onder de noemer 'jeugd-reclassering', specifiek richten op genoemde groep 'oudere' minderjarigen.

Het evaluatie-onderzoek jeugd-reclassering van het WODC richt zich op vijf van deze jeugd-reclasseringsprojecten, waarbij onder meer aandacht wordt besteed aan de opzet, de organisatie, de (globale) werkwijze en de kenmerken van de cliënten van elk project. Deze aspecten komen in dit interimrapport aan de orde. In het eindrapport zal vooral worden ingegaan op de effecten van de geboden hulp. De gegevens voor het interimrapport zijn verzameld aan de hand van interviews met betrokken personen, schriftelijk materiaal, ingevulde (registratie)formulieren betreffende de inhoud van de geboden begeleiding en de kenmerken van de bij de projecten aangemelde jongeren, alsmede parketdossiers en uittreksels uit het Justitieel Documentatieregister. De verzamelde gegevens hebben betrekking op de periode sinds de start van elk project tot november 1989.¹ De vijf jeugd-reclasseringsprojecten waarop het evaluatie-onderzoek zich richt, zijn de projecten van Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland (SJG-Friesland), Stichting Jeugd en Gezin Twente (SJG-Twente), Stichting Jeugd en Gezin te Arnhem (SJG Arnhem), het Nijmeegs Justitie Traject en het jeugd-reclasseringsproject te Den Haag.

De opzet en organisatie van de vijf jeugd-reclasseringsprojecten

De doelstellingen en beoogde doelgroep van de vijf projecten blijken sterk overeen te komen. Zo richt elk project zich (met name) op jongeren tussen vijftien en achttien jaar met politie/justitiecontacten, bij wie sprake is van min of meer structurele problemen op één of meer belangrijke gebieden van het leven. Door direc-

¹ De verzameling van deze gegevens gaat, gezien de betrekkelijk recente start van drie van de vijf projecten, overigens door tot juni 1990. Voorzover er sprake blijkt te zijn van belangrijke verschillen ten opzichte van de in dit rapport gepresenteerde gegevens, zal hiervan in het eindrapport melding worden gedaan. Ook zal in het eindrapport nader worden ingegaan op de betekenis van de gevonden onderzoeksresultaten. Dit interimrapport beperkt zich tot een weergave van de voornaamste bevindingen tot nog toe.

te, concrete hulp te bieden op alle terreinen waarop de jongeren zijn vastgelopen probeert men hun maatschappelijke integratie te bevorderen en zo te voorkomen dat de jongeren doorgaan met het plegen van delicten. Daarnaast trachten de projecten middels hulpverlening aan de jongeren en voorlichting aan de justitiële autoriteiten onder meer de (duur van de) voorlopige hechtenis zoveel mogelijk terug te dringen en te voorkomen dat de jongeren gedagvaard worden dan wel een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf krijgen opgelegd.

De wijze waarop het hulpaanbod van de projecten is georganiseerd, loopt echter uiteen. Zo zijn drie van de vijf projecten opgezet als een afdeling binnen één (gezinsvoogdij-)instelling. Deze projecten van SJG-Friesland, SJG-Twente en SJG Arnhem kiezen bovendien expliciet voor hulpverlening met een opgelegd karakter. Bij de twee eerstgenoemde instellingen komt het gedwongen karakter van de begeleiding vooral tot uiting bij die jongeren, aan wie het contact met het jeugd-reclasseringsproject als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis of een voorwaardelijke straf is opgelegd. Dit soort opgelegde jeugd-reclasseringscontacten worden door de projectmedewerkers van SJG-Friesland en SJG-Twente regelmatig bij voorgeleidingen en strafzittingen geadviseerd. Beide projecten bieden bovendien zo mogelijk vroeghulp aan in verzekering gestelde zestien- en zeventienjarigen, zij het dat bij het Twentse project alle contacten eerst via de informateur strafzaken van de Raad voor de Kinderbescherming lopen. De Raad voor de Kinderbescherming bepaalt per jongere of (voortgezette vroeg)hulp door het jeugd-reclasseringsproject gewenst is. Hoewel vroeghulp deel uitmaakt van het hulpaanbod van het project, bleken de medewerkers van SJG-Twente gedurende de eerste zeven maanden van het project aan minder dan een derde van de in verzekering gestelde cliënten (voortgezette) vroeghulp te hebben verleend. Ook waren de projectmedewerkers niet bij alle voorgeleidingen ten behoeve van de inbewaringstelling aanwezig — namelijk bij twee derde van de cliënten — en werd bij slechts een zesde van de voorgeleidingen waarbij men wel aanwezig was een advies omtrent de vordering gegeven, gebaseerd op een in overleg met de jongere opgesteld hulpverleningsplan. In Leeuwarden daarentegen, waar de Raad voor de Kinderbescherming de vroeghulp aan zestien- en zeventienjarigen aan het jeugd-reclasseringsproject heeft overgedragen, ontvingen vrijwel alle in verzekering gestelde jongeren vroeghulp van een projectmedewerker.² Bovendien waren de medewerkers van dit project bij nagenoeg alle voorgeleidingen ten behoeve van de inbewaringstelling van cliënten aanwezig, waarbij in grofweg drie kwart van de gevallen een advies omtrent de vordering werd gegeven (veelal: schorsing met jeugd-reclasseringscontact als bijzondere voorwaarde).

Het jeugd-reclasseringsproject van SJG Arnhem kiest, zoals gezegd, eveneens voor hulpverlening met een gedwongen karakter. In de periode sinds de start van het project tot november 1989 vond de begeleiding van de jongeren voornamelijk plaats vanaf de strafzitting, en wel in het kader van een aangehouden zitting of

² Dit geldt zeker indien rekening wordt gehouden met het feit dat de overdracht van vroeghulp aan de projectmedewerkers pas enige tijd na de start van het project plaatsvond.

een eindvonnis van de kinderrechter. In het laatste geval werd de begeleiding echter niet, zoals bij het Friese en Twentse project, bij vonnis aan de jongere opgelegd, maar werd de jongere 'alleen' aangeraden contact met de projectmedewerker op te nemen. Bij aangehouden strafzittingen vond bovendien in de meeste gevallen (nog) geen rapportage ten behoeve van de volgende strafzitting plaats. De begeleiding van de jongeren was gedurende de eerste acht maanden van het project in de praktijk dan ook eerder vrijwillig dan opgelegd van aard.

De overige twee projecten, het jeugdreclasseringsproject van het Nijmeegs Justitie Traject en het Haagse jeugdreclasseringsproject, zijn opgezet als een samenwerkingsverband tussen twee of meer instellingen. Bovendien kennen beide projecten een belangrijke plaats toe aan hulpverlening op vrijwillige basis. De jeugdreclasseringsactiviteiten van het Nijmeegse project worden uitgevoerd door een medewerker van Stichting voor Jeugd en Gezin te Nijmegen (SJG Nijmegen) en door de medewerkers van Stichting Archo te Nijmegen, een zogenaamd diversieproject. Tijdens het wekelijks werkoverleg tussen de medewerker van SJG Nijmegen en de coördinator van Stichting Archo vindt een bespreking plaats van de jongeren die bij beide instellingen zijn aangemeld en wordt bepaald hoe en door wie de jongeren het beste begeleid kunnen worden. Het gaat dan vooral om jongeren uit de stad Nijmegen aan wie Stichting Archo vroeghulp heeft verleend en om jongeren uit de regio Nijmegen die door de medewerker van SJG Nijmegen op de strafzitting van de kinderrechter zijn 'opgepikt'.

Lijkt hulpverlening op vrijwillige basis gewenst, dan gaat Stichting Archo gewoonlijk door met de hulpverlening aan de jongeren aan wie zij in vrijwel alle gevallen ook vroeghulp heeft verleend. Bij voorgeleidingen van cliënten was een medewerker van Stichting Archo, voor zover bekend, altijd aanwezig, waarbij in ongeveer een derde van de gevallen een advies omtrent de vordering tot inbewaringstelling of gevangenhouding werd gegeven. Hetzelfde geldt voor de strafzittingen van cliënten van Stichting Archo. Dat deze buitenjustitiële instelling alleen hulp op vrijwillige basis verleent, blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat men bij strafzittingen vrijwel uitsluitend alternatieve sancties adviseerde zonder daar een toezicht of opgelegd (hulpverlenings)contact aan te koppelen, wat bijvoorbeeld de medewerkers van SJG-Friesland relatief wel vaak deden. Bij nieuwe politiecontacten tijdens de begeleiding vond bovendien niet onmiddellijk melding aan de officier van justitie of de kinderrechter plaats, zoals dikwijls bij SJG-Friesland gebeurde, maar werden in de regel alleen extra gesprekken met de jongere gevoerd.

Wanneer hulpverlening met een meer opgelegd karakter de voorkeur verdient, neemt de medewerker van SJG Nijmegen de begeleiding, al dan niet tijdelijk, op zich. De meeste jongeren (te weten twee derde) die tot november 1989 van deze medewerker jeugdreclasseringshulp ontvingen, zijn evenwel vanaf de strafzitting begeleid en wel in het kader van een voorwaardelijke straf met toezicht door SJG Nijmegen als bijzondere voorwaarde of in het kader van een aangehouden strafzitting. In het laatste geval is altijd ten behoeve van de volgende strafzitting over het verloop van de begeleiding gerapporteerd, van welke rapportages meer dan drie kwart met een advies omtrent de afdoening was afgesloten.

Het jeugdreclasseringsproject in Den Haag tot slot, is een samenwerkingsverband tussen de Raad voor de Kinderbescherming, Stichting Reclassering Den Haag, Prejop en een aantal Haagse (gezins)voogdij-instellingen. Kenmerkend voor

dit project is het gebruik van een intake platform, waar vertegenwoordigers van genoemde instellingen wekelijks in onderling overleg de aanpak en verwijzing van de door de Raad voor de Kinderbescherming geselecteerde jongeren bepalen. Zowel de selectie door de Raad als de verwijzing in het platform geschiedt aan de hand van bepaalde criteria, zoals de leeftijd van de jongeren, de ernst van het delict(verleden), de woonplaats, enzovoort. Hoewel deze verwijsprocedure niet impliceert dat de jongeren altijd pas na de platformbespreking begeleid (kunnen) worden³, blijkt de procedure, inclusief de selectie door de Raad voor de Kinderbescherming, relatief veel tijd in beslag te nemen. Zo waren de medewerkers van Prejop en Stichting Reclassering Den Haag gedurende de eerste zes maanden van het project slechts één keer bij een vordering inbewaringstelling en twee keer bij een vordering gevangenhouding van cliënten aanwezig. Twee derde van de jongeren was daarentegen al (uit voorlopige hechtenis) heengezonden voordat zij bij genoemde instellingen werden aangemeld.

Hoewel het Haagse jeugdreclasseringsproject in principe voor hulpverlening op vrijwillige basis kiest, wordt begeleiding in een meer gedwongen kader, bijvoorbeeld als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf, niet op voorhand uitgesloten. Gedurende de eerste zes maanden van het project vond hulpverlening in een dergelijk kader echter nog niet plaats. De reden hiervoor was mede gelegen in het feit dat de deelnemende (gezins)voogdij-instellingen gedurende deze periode nog niet beschikten over een dergelijk, op de doelgroep afgestemd, hulpaanbod. Sinds januari 1990 is dit echter wel het geval en begeleiden deze instellingen eveneens jeugdreclasseringscliënten.

De kenmerken van de bij de projecten aangemelde jongeren

De gegevens in dit interimrapport hebben betrekking op 320 (verschillende) jongeren, onder wie 309 (96,6%) jongens. Bijna de helft van hen (49%) is begeleid door het jeugdreclasseringsproject van SJG-Friesland; de kenmerken van de cliënten van dit project hebben derhalve een relatief grote invloed op de gegevens van de totale groep van 320 jongeren. Het aantal jongeren dat door de projecten van SJG-Twente, Den Haag en, met name, SJG Arnhem begeleid is, is vanwege de betrekkelijk recente start van de projecten daarentegen relatief klein, namelijk respectievelijk 9%, 10% en 4% van het totaal aantal jongeren. Vanwege deze ongelijke verdeling en de relatief kleine aantallen jongeren bij laatstgenoemde projecten dienen de onderzoeksgegevens met enige terughoudendheid geïnterpreteerd te worden.

De gemiddelde leeftijd van de jongeren op het moment van aanmelding bij de projecten bedroeg precies zeventien jaar. Hoewel de projecten in dit opzicht nauwelijks van elkaar verschilden, bleek er wel enig leeftijdsverschil te bestaan tussen de jongeren die bij Prejop (gemiddeld 16½ jaar) en bij Stichting Reclassering Den Haag (bijna 18 jaar) waren aangemeld. De leeftijd van de jongeren blijkt dus in-

³ Zo bleek uit de verzamelde gegevens dat de helft van de jeugdreclasseringscliënten van Prejop en Stichting Reclassering Den Haag al begeleid werd vóór de bespreking op het intake platform.

derdaad als (een) criterium voor de verdeling van jongeren binnen het Haagse jeugdreclasseringsproject te worden gebruikt.

Van de aangemelde jongeren had drie kwart een Nederlandse achtergrond. Het aantal jongeren met respectievelijk een Surinaamse, Turkse of Marokkaanse achtergrond was ongeveer even groot, namelijk zo'n 6%. De verhouding tussen het aantal jongeren met een Nederlandse en een niet-Nederlandse achtergrond was echter niet voor alle projecten gelijk. Terwijl slechts één op de acht jeugdreclasseringscliënten van SJG-Friesland en SJG Nijmegen een niet-Nederlandse achtergrond had, had van de bij het Haagse project aangemelde jongeren drie kwart een niet-Nederlandse, veelal Marokkaanse achtergrond. Het aantal cliënten met een niet-Nederlandse achtergrond bij de overige projecten/instellingen bedroeg ongeveer een derde. Hoewel de gegevens, zoals gezegd, met voorzichtigheid dienen te worden geïnterpreteerd, passen zij binnen het beeld dat strafrechtproblemen onder buitenlandse jongeren vooral in de grote steden, zoals Den Haag, voorkomen.

Veruit de meeste jongeren woonden — nog — bij hun ouders (80%). Van de jongeren die niet meer bij hun ouders woonden (van wie de helft zelfstandig op kamers dan wel in een tehuis woonde), had 40% nog regelmatig en 20% (vrijwel) geen contact meer met de ouders.

De helft van de 320 jongeren ging ten tijde van de aanmelding bij het project naar school, een tiende werkte — onder meer — als bouwvakker en produktie-medewerker. Zoals verwacht mag worden nam het aantal jongeren dat niet naar school ging en ook niet werkte (meer dan een derde) significant toe naarmate de jongeren ouder waren. Met name onder de jongeren die bij Stichting Reclassering Den Haag waren aangemeld — waar de gemiddelde leeftijd bijna achttien jaar bedroeg — was het aantal jongeren zonder vaste dagbesteding dan ook groot, namelijk 83%. Van de jongeren zonder vaste dagbesteding ontving minder dan een vijfde een uitkering.

Bijna drie kwart van de jongeren had maximaal (een aantal jaren) lager beroepsonderwijs of mavo-onderwijs gevolgd. Van de jongeren die niet naar school gingen en ook niet werkten had vier vijfde zijn opleiding niet afgemaakt, onder de jongeren die werkten lag dit aantal rond 60%.

Op de vraag of er, op het moment van aanmelding, bij de jongeren sprake was van ernstige problemen die met hun delictgedrag leken samen te hangen, werd door de projectmedewerkers in 85% van de gevallen bevestigend geantwoord. Hierbij ging het om problemen op gemiddeld drie verschillende gebieden van het leven. Vooral problemen op het gebied van relaties met anderen (lees: ouders) werden zeer vaak genoemd (80%), evenals persoonsgebonden problemen, zoals psychische problemen en problemen met alcohol- en druggebruik of gokken (bij twee derde van de jongeren). Van problemen op het gebied van school of werk, vrijetijdsbesteding, materiële (lees: financiële) problemen en problemen in de thuissituatie van de jongeren (ruzies tussen ouders en dergelijke) was sprake bij de helft tot een kwart van de aangemelde jongeren.

Naarmate het aantal problemen (probleemgebieden) van de jongeren toenam, hadden zij vaker al eerder contact met een hulpverlenende instelling gehad. Zo had een vijfde van de jongeren, voordat zij zich hadden aangemeld bij het jeugdreclasseringsproject, al eerder contact gehad met de betreffende instelling, veelal

in het kader van een voormalige ondertoezichtstelling. Het aantal jongeren dat voorheen begeleid was door een andere instelling — in de meeste gevallen een Riagg — bedroeg 30%.

Voor wat betreft het justitieel verleden van de jongeren kan worden opgemerkt dat, voorafgaand aan het justitiecontact dat tot de aanmelding bij het jeugdreclasseringsproject leidde, meer dan 60% gemiddeld al bijna drie keer met justitie in aanraking was geweest. Hierbij ging het met name om vermogensdelicten. Van de jongeren van wie de zwaarste afdoening in het verleden bekend was, had bijna de helft een — al dan niet voorwaardelijke — vrijheidsstraf ondergaan.

Net als bij de eerdere justitiecontacten had het justitiecontact dat tot de aanmelding bij het jeugdreclasseringsproject leidde voornamelijk betrekking op vermogensdelicten (in 85% van de gevallen). Agressie tegen personen of zaken en delicten tegen openbare orde en gezag vormden gezamenlijk een achtste van de uitgangsdelicten. Bij 13% van de gepleegde delicten was sprake van veelal gering letsel; schade aan gestolen en vernielde goederen kwam daarentegen bij zeven van de acht delicten voor. Gemiddeld bedroeg de schade f 4000,-.

Een ernstscore, berekend aan de hand van onder meer het type delict, schade of letsel, het aantal eerdere delicten en dergelijke, laat zien dat de projecten onderling niet of nauwelijks verschillen voor wat betreft de gemiddelde ernstscore van de bij hen aangemelde jongeren. Ten behoeve van het onderzoek naar de kwartaalkursus (Van der Laan, 1989, 1990) zijn soortgelijke ernstscores berekend voor strafzaken tegen jongeren die tussen september 1986 en september 1988 in de arrondissementen Amsterdam en Haarlem door het openbaar ministerie en de kinderrechter zijn afgedaan. Vergelijking met deze gegevens laat zien, dat de gemiddelde ernstscore van de jeugdreclasseringscliënten halverwege de gemiddelde ernstscores ligt die werden toegekend aan zestien- en zeventienjarigen die in genoemde arrondissementen respectievelijk een voorwaardelijke en een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf hadden gekregen.

De gegevens uit dit interimrapport lijken aan te geven dat de groep jongeren die door de projecten begeleid is voor een belangrijk deel overeenkomt met de beoogde doelgroep van de projecten. Zo was bij bijna twee derde van de jongeren sprake van één of meer eerdere justitiecontacten en ondervond 85% ernstige problemen op gemiddeld drie verschillende gebieden van hun leven. Bovendien had meer dan een derde van de jongeren geen vaste dagbesteding, bleek het opleidingsniveau van de jongeren gemiddeld laag te zijn en had meer dan 60% van de jongeren die niet meer naar school gingen hun opleiding niet voltooid.

De geboden begeleiding

Het moment van aanvang van de begeleiding lag bij de meeste jongeren vrij vroeg in de strafrechtelijke procedure. De helft van de jongeren was kort na hun aanhouding door de politie bij de projecten aangemeld, terwijl drie kwart van de jongeren zelfs al vóór het driehoeksoverleg tussen officier van justitie, kinderrechter en Raad voor de Kinderbescherming begeleid werd. Het aantal jongeren dat daarentegen niet eerder dan vanaf de strafzitting jeugdreclasseringshulp ontving, bedroeg een vijfde. Deze verschillen in aanvang van de begeleiding weerspiegelen

vooral verschillen in de opzet van het hulpaanbod van de projecten. Zo waren er onder de jongeren die vanaf de strafzitting werden begeleid relatief veel jeugdreclasseringscliënten van SJG Arnhem en SJG Nijmegen.

Bijna 40% van de jongeren wier begeleiding in november 1989 (als) beëindigd was (beschouwd), had gedurende de periode van vóór het driehoeksoverleg tot geruime tijd na de (eerste) strafzitting jeugdreclasseringshulp ontvangen. Als reden voor beëindiging van de begeleiding werd in ruim twee derde van de gevallen genoemd dat (verder) begeleiden niet nodig was en/of dat de duur van een eventueel opgelegd jeugdreclasseringstoezicht verstreken was. Het aantal jeugdreclasseringscontacten dat voortijdig beëindigd was omdat de jongeren niet (langer) begeleid wensten te worden of omdat de jongeren recidiveerden — waarna bijvoorbeeld overdracht naar de volwassenreclassering volgde — bedroeg een zesde. Tussen de projecten deden zich in dit opzicht geen significante verschillen voor.

De concrete werkdoelen en activiteiten die in de begeleiding van de individuele jongeren centraal stonden, bleken gedurende de verschillende fasen van het jeugdreclasseringscontact min of meer gelijk te zijn (blijven). Bij de werkdoelen ging het met name om verbetering van de relatie met de ouders, het beginnen of afmaken van een opleiding, werk vinden of oppakken en/of het vinden van een zinvolle vrijetijdsbesteding. De meest genoemde begeleidingsactiviteiten hadden betrekking op het maken en controleren van vaste afspraken (bij 80% van de jongeren), hulp bij opleiding, hulp bij werk, hulp bij het regelen van financiën en gezinsgesprekken (elk bij ongeveer een kwart van de jongeren). Naar voren kwam dat de nagestreefde werkdoelen en de ondernomen activiteiten nauw aansloten op de gesignaleerde problematiek van de jongeren. Zo bleken bijvoorbeeld tussen het streven naar het verbeteren van de relaties met ouders, het voeren van gezinsgesprekken en problemen in de omgang met ouders significante, positieve verbanden te bestaan, evenals tussen de jongere (weer) naar school trachten te krijgen, hulp bieden bij opleiding en problemen op het gebied van school/werk.

Hoewel de projecten niet significant van elkaar verschilden voor wat betreft de (combinaties van) werkdoelen en activiteiten die in de begeleiding van hun cliënten centraal stonden, valt op dat meldingsplichten en huisarresten vrijwel uitsluitend door de projectmedewerkers van SJG-Friesland werden genoemd. Verbetering van de relaties met ouders door middel van het voeren van gezinsgesprekken werd relatief vaak genoemd door de medewerker van SJG Nijmegen, terwijl opleiding en werk verhoudingsgewijs vaak een rol speelden in de begeleiding door respectievelijk Prejop en Stichting Reclassering Den Haag. Dit laatste ligt, gezien de leeftijd en daarmee samenhangend de dagbesteding van de jongeren die bij beide laatstgenoemde instellingen waren aangemeld, min of meer in de lijn der verwachting. Voor wat betreft de intensiteit van de geboden begeleiding in termen van de duur van het contact met de jongeren valt op, dat de medewerkers van Prejop, zowel per keer als gerekend over een gehele maand, gemiddeld het minst contact hadden met hun cliënten (respectievelijk een half uur per keer tegenover één uur per keer voor alle projecten gezamenlijk en in totaal anderhalf uur per maand tegenover totaal drie uur per maand). De projectmedewerker(s) van SJG-Twente en SJG Nijmegen daarentegen hadden per maand gemiddeld bijna vier uur contact met de jongeren. Ook met derden bleken de medewerkers van Prejop per maand gemiddeld significant minder lang contact te hebben be-

treffende de jongeren (één uur versus anderhalf uur). De medewerkers van Stichting Reclassering Den Haag hadden met drie kwartier echter gemiddeld het minst contact met derden. Overigens geldt voor alle projecten dat de totale duur van de contacten met de (zelfde) jongeren ná het driehoeksoverleg met gemiddeld een half uur per maand afnamen en ná de strafzitting met gemiddeld een kwartier per maand. De afname van de gemiddelde duur van de contacten met derden betroeg in genoemde perioden respectievelijk iets meer en iets minder dan een half uur per maand.

Uit interviews met betrokken kinderrechters, officieren van justitie, vertegenwoordigers van de Raad voor de Kinderbescherming en vertegenwoordigers van de jeugd- en zedenpolitie tot slot, bleek dat de komst van de jeugdreclasseringsprojecten per saldo niet geleid had tot een noemenswaardige toe- of afname van de werkbelasting. Men was in de regel zeer tevreden over de voorlichtingsrapportages van de projecten en over de invloed van de projecten op de jongeren die zij begeleidden. Deze laatsten bleken bij politieverhoren en op strafzittingen gewoonlijk beter op de hoogte van de gang van zaken te zijn en een grotere bereidheid tot medewerking te tonen dan jongeren die niet door de projecten werden begeleid. Hoewel men unaniem van mening was dat de ernst van het delict(verleden) en de problematische levensomstandigheden van de jongeren belangrijke indicatoren waren voor verwijzing naar de projecten, bleken er verschillen van mening te bestaan over een eventuele uitbreiding van de doelgroep van de projecten met jonger dan zestienjarigen en/of first offenders en over de vraag of de vroeghulp aan de Raad voor de Kinderbescherming overgelaten diende te worden of juist beter gegeven kon worden door de instelling die ook jeugdreclasseringshulp bood. Hetzelfde gold voor de vraag of jeugdreclasseringshulp op vrijwillige of op meer verplichte basis geboden diende te worden.

1 Verantwoording

1.1 Inleiding

Dit interimrapport bevat de uitkomsten van de eerste fase van het 'evaluatie-onderzoek jeugdreclassering' dat sinds januari 1989 door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie wordt verricht. In dit onderzoek wordt een vijftal jeugdreclasseringsprojecten geëvalueerd. Bij het tot stand komen van het onderzoek speelde de sterk toegenomen belangstelling voor jeugdreclassering, zowel vanuit het veld als vanuit het departement, een belangrijke rol. Deze belangstelling heeft er namelijk onder andere toe geleid dat in steeds meer arrondissementen jeugdreclasseringsprojecten zijn en worden opgezet door zowel gezinsvoogdij-instellingen als Raden voor de Kinderbescherming en reclasseringsinstellingen. Elk van deze instellingen ziet op dit gebied een belangrijke taak voor zichzelf weggelegd. Nu steeds duidelijker wordt dat jeugdreclassering een eigen plaats binnen de justitiële jeugdhulpverlening zal gaan innemen, wordt de vraag naar de taakverdeling tussen de instellingen op dit gebied zeer actueel. Om het evaluatie-onderzoek in deze bredere context te plaatsen, zal hieronder kort worden ingegaan op een aantal factoren die aan de opkomst van jeugdreclassering ten grondslag liggen.

De bestaande jeugdreclasseringsprojecten in aanmerking nemend, kan worden gesteld dat jeugdreclassering vooral is voortgekomen uit het geconstateerde gebrek aan adequate hulp- en verwijsmogelijkheden voor een aanzienlijke groep jongeren. Het gaat dan om zestien- en zeventienjarige delinquenten die reeds herhaalde malen met politie en justitie in aanraking zijn geweest en wier delictgedrag samenhangt met structurele problemen op één of meer belangrijke gebieden van hun leven. Deze groep oudere strafrechtelijk minderjarigen, ook wel aangeduid met de term 'maatschappelijke uitvallers' of 'randgroepjongeren', is over het algemeen weinig of niet gemotiveerd voor hulpverlening. Een deel van hen heeft bovendien al één of meer mislukte hulpverleningscontacten achter de rug (Rapport van de Werkgroep Strafzaken, 1987).

De vrijwillige hulpverlening is, behoudens een aantal (diversie)projecten die zich specifiek op deze groep richten, over het algemeen niet in staat de jongeren adequaat hulp te bieden. De bureaucratistische werkwijze van de instellingen en het therapeutisch karakter van het hulpaanbod staan haaks op de behoeften van de jongeren (Rapport van de Werkgroep Strafzaken, 1987).

Ook de bestaande justitiële hulpverlening beschikt over onvoldoende mogelijkheden om deze jongeren goed te begeleiden. Gezien hun leeftijd en mondigheid wordt het dikwijls weinig zinvol meer geacht om te trachten de problemen van

de jongeren aan te pakken via een ondertoezichtstelling (Ochtman en Pinxteren-Heffels, 1984). Dit geldt temeer sinds de verlaging van de meerderjarigheidsgrens tot achttien jaar in januari 1988. Van de mogelijkheid van hulpverlening in het kader van een zogenaamde hulp- en steunmaatregel⁴ werd door de gezinsvoogdij-instellingen tot voor kort nauwelijks gebruik gemaakt. Niet alleen bestonden er bij de gezinsvoogdij-instellingen weerstanden om mee te werken aan de uitvoering van door de kinderrechter opgelegde straffen, ook impliceerde het gebruik van dit kader dat de begeleiding pas na de strafzitting een aanvang kon nemen. Het meest geschikte moment om met hulpverlening te beginnen, namelijk direct na de aanhouding, was dan vaak al meer dan een jaar verstreken. Bovendien zouden de gezinsvoogdij-instellingen ook onvoldoende vertrouwd zijn met de specifieke werkwijze die nodig is voor deze moeilijke groep jongeren (Rapport van de Werkgroep Strafzaken, 1987; Ochtman en Pinxteren-Heffels, 1984). De reclasering voor volwassenen tot slot, biedt in de regel pas hulp aan jongeren van achttien jaar en ouder.

Als gevolg van de hierboven geschetste situatie dreigt een groot deel van de zestien- en zeventienjarigen met herhaalde politie- en justitiecontacten, zowel na hun aanhouding als na de strafzitting, gewoonlijk geen enkele vorm van begeleiding te ontvangen. De kans dat de jongeren doorgaan met het plegen van delicten neemt hierdoor toe. De lange tijd die veelal verstrijkt tussen de aanhouding en de strafzitting leidt er bovendien toe, dat van het (potentiële) pedagogische effect van de op te leggen straf of maatregel dikwijls weinig meer over is.

Als reactie op deze ongewenste situatie zijn eind jaren zeventig, begin jaren tachtig op een aantal plaatsen in het land buitenjustitiële projecten opgezet die zich met name richten op oudere minderjarigen met veelvuldige politie- en justitiecontacten. Deze (diversie)projecten, zoals R.B.S. in Groningen, Stichting Archo in Nijmegen, Stichting Argus in Utrecht en Prejop in Den Haag⁵, combineren een vrijwillig te accepteren, concreet en 'outreaching' hulpaanbod met een aantal belangrijke justitiële taken, zoals vroeghulp aan in verzekering gestelde minderjarigen, voorlichting aan de officier van justitie en de kinderrechter en aanwezigheid op voorgeleidingen en strafzittingen (De Vries, 1986). Doordat de projecten echter niet tot landelijke invoering hebben geleid, is het hiervoor beschreven 'gat' in de hulpverlening aan jeugdige wetsovertreders grotendeels blijven bestaan.

De projecten die meer recent vanuit de justitiële hulpverlening onder de noemer jeugdreclassering zijn opgezet, combineren eveneens een concreet, 'outreaching' hulpaanbod met (de meeste van) bovengenoemde justitiële taken. Een belangrijk verschil met de diversieprojecten evenwel is dat de hulp niet uitsluitend op vrijwillige basis wordt geboden. Vrijwel alle projecten kennen, naast een vrijwillig hulpaanbod, namelijk tevens de mogelijkheid van meer gedwongen hulpverlening. In het laatste geval wordt de begeleiding door het project bijvoorbeeld

⁴ Het betreft hier een constructie waarbij het hulpaanbod van een gezinsvoogdij-instelling als een bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf aan de jongere wordt opgelegd (art. 77aa WvSr.).

⁵ Prejop wijkt in zoverre van de andere diversieprojecten af, dat het aanvankelijk als een preventieproject is opgezet en zich derhalve richt op alle strafrechtelijk minderjarigen.

dwingend opgelegd als een bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis of een voorwaardelijke straf. Bij de keuze voor het vrijwillige of het gedwongen hulpverleningskader spelen vooral opvattingen omtrent de mondigheid en de eigen verantwoordelijkheid van jongeren een rol. Sommige projecten kiezen in principe voor hulpverlening op vrijwillige basis, ervan uitgaande dat een vrijwillig hulpaanbod meer in overeenstemming is met (het gevoel van) de eigen verantwoordelijkheid van de jongeren en derhalve eerder geaccepteerd zal worden. Andere projecten kiezen daarentegen principieel voor hulp met een meer opgelegd karakter. Deze projecten gaan uit van de veronderstelling dat het opgelegde karakter van het hulpaanbod de jongeren houvast geeft en hen de nodige structuur biedt om hun problemen op te lossen. De eigen verantwoordelijkheid van de jongeren betreft hier de keuze tussen het strakke hulpaanbod van het project en de sanctionerende reacties van het justitiële apparaat.

Welk hulpverleningskader ook gekozen wordt, duidelijk is dat de projecten een belangrijk 'gat' in de hulpverlening aan strafrechtelijk minderjarigen vullen. Aan de wijze waarop en de mate van succes waarmee een vijftal projecten dit doen, wordt in het 'evaluatie-onderzoek jeugdreclassering' aandacht besteed.

1.2 Doel en inhoud van het onderzoek

In het evaluatie-onderzoek worden de opzet, de organisatie, de werkwijze en de resultaten van vijf jeugdreclasseringsprojecten onderzocht en met elkaar vergeleken. Ook wordt nagegaan welke jongeren bij de projecten terecht komen en wat de effecten van de geboden begeleiding zijn op de levensomstandigheden en het (delinquente) gedrag van deze jongeren. Het onderzoek is hiertoe opgezet in twee delen, een procesevaluatie en een produktevaluatie. In de procesevaluatie staan de opzet, de organisatie en de werkwijze van de projecten centraal. Daarnaast is deze fase gericht op een beschrijving van de groep jongeren die door de projecten begeleid wordt. Deze aspecten komen in dit interimrapport aan de orde. De produktevaluatie, waarover volgens planning begin 1991 zal worden gerapporteerd, gaat in op de vraag in hoeverre de projecten erin geslaagd zijn hun doelstellingen te realiseren en hun doelgroep te bereiken.

Aangezien de projecten in een aantal opzichten van elkaar verschillen, leidt het onderzoek wellicht tot meer inzicht in de relatieve voor- en nadelen van elk(e) project(vorm). Deze informatie kan dan gebruikt worden voor eventuele bijstelling van bestaande projecten of voor het opzetten van nieuwe jeugdreclasseringsprojecten. Daarnaast kan het onderzoek mogelijk een bijdrage leveren aan de standpuntbepaling van het departement inzake jeugdreclassering. Het gaat dan om de vraag, bij welke instelling(en) de functie jeugdreclassering in de toekomst ondergebracht dient te worden en hoe de taakverdeling tussen de instellingen er in dit verband uit dient te zien.

1.3 Directe aanleiding tot het onderzoek

De directe aanleiding tot het evaluatie-onderzoek vormde een subsidie-aanvraag van de Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland (SJG-Friesland) ten behoeve van het door haar in mei 1986 gestarte jeugdreclasseringsproject. Aan de toekenning

van deze subsidie door het Ministerie van Justitie werd een wetenschappelijke evaluatie van het project gekoppeld. Nog vóór het onderzoek van start was gegaan, meldden zich een drietal andere instellingen bij het WODC die eveneens aan het onderzoek wensten deel te nemen. Twee van deze instellingen, te weten Stichting voor Jeugd en Gezin te Arnhem (SJG Arnhem) en Stichting voor Jeugd en Gezin Twente te Almelo (SJG-Twente), hadden op dat moment reeds gevorderde plannen voor een eigen jeugdreclasseringsproject. De derde instantie, het Nijmeegs Justitie Traject⁶, kent sinds januari 1987 een jeugdreclasseringsproject in de vorm van een samenwerkingsverband tussen twee aan het traject deelnemende instellingen. In mei 1989 tot slot, werd het Haagse jeugdreclasseringsproject aan de groep te evalueren projecten toegevoegd.

1.4 Indeling van het rapport

In het volgende hoofdstuk zal kort worden ingegaan op de opzet en de uitvoering van het evaluatie-onderzoek, waarbij de nadruk ligt op de eerste fase van het onderzoek, de procesevaluatie.

In hoofdstuk drie worden de deelnemende projecten aan het onderzoek geïntroduceerd. Naast een beschrijving van de opzet, de organisatie, de doelgroep en de doelstellingen van elk project, wordt tevens de globale werkwijze van de projecten beschreven. Hoofdstuk vier handelt over de kenmerken van de jongeren die sinds de start van elk project tot november 1989 bij de projecten zijn aangemeld. In hoofdstuk vijf wordt nader ingegaan op de (specifieke) inhoud van de geboden begeleiding. Hoofdstuk zes tot slot, geeft de meningen en ervaringen weer van kinderrechtvaarders, officieren van justitie, medewerkers van de Raden voor de Kinderbescherming en medewerkers van de Jeugd- en zedenpolitie die in hun werk met de jeugdreclasseringsprojecten te maken hebben (gehad).

⁶ Het Nijmeegs Justitie Traject is een samenwerkingsverband tussen een aantal justitiële en buitenjustitiële instellingen in het kanton Nijmegen (zie 3.5.1).

2 Opzet en methode van onderzoek

2.1 Inleiding

Zoals in paragraaf 1.2 werd opgemerkt, is het evaluatie-onderzoek opgezet in twee delen: een procesevaluatie en een produktevaluatie. In de procesevaluatie, de eerste fase van het onderzoek, staan de volgende vragen centraal:

- Wat zijn de doelstellingen en de doelgroep van elk project?
- Op welke wijze trachten de projecten hun doelstellingen te realiseren en hun doelgroep te bereiken?
- Wat zijn de kenmerken van de jongeren die door de projecten begeleid worden?

De doelstellingen en de werkwijze van de projecten zijn daarbij gedifferentieerd naar twee niveaus. Enerzijds is gekeken naar de algemene doelstellingen en de globale werkwijze van de projecten, welke gelden voor de begeleiding van alle jongeren. Bijvoorbeeld: is het terugdringen van de duur van de voorlopige hechtenis een expliciete doelstelling van het project? Maakt het verlenen van vroeghulp aan in verzekering gestelde minderjarigen deel uit van de werkwijze van het project? Anderzijds is aandacht besteed aan de doelen en de inhoud van de begeleiding op individueel niveau: welke concrete werkdoelen hoopt men door middel van de begeleiding van een jongere te realiseren, welke concrete activiteiten worden hiertoe ondernomen? Hierbij kan men denken aan arbeidsbemiddeling ten einde de jongere (weer) aan het werk te krijgen, aan plaatsing in een begeleidkamerwonenproject om de jongere zelfstandig te leren wonen of aan het voeren van gezinsgesprekken om de relatie tussen de jongere en zijn ouders te verbeteren. Aan de doelstellingen en de werkwijze van de projecten is op beide niveaus aandacht besteed.

De produktevaluatie dient een antwoord te geven op de vraag, in hoeverre de projecten erin geslaagd zijn hun doelstellingen, op beide niveaus, te realiseren. Ook wordt dan ingegaan op de vraag, in hoeverre de bereikte groep jongeren overeenkomt met de beoogde doelgroep van de projecten. Beide onderzoeksvragen zullen in de tweede fase van het onderzoek centraal staan. In bijlage 5 wordt de opzet van de produktevaluatie summier uiteengezet.

2.2 Methode van dataverzameling

Voor de procesevaluatie is gebruik gemaakt van data uit verschillende bronnen. Informatie omtrent de opzet, de organisatie, de doelgroep en de algemene doelstellingen van de projecten is verzameld aan de hand van gesprekken met de betrokken medewerkers en het raadplegen van schriftelijk materiaal. Om de werk-

wijze van de projecten vast te leggen is een registratieformulier ontworpen dat door medewerkers van de projecten is ingevuld. In dit formulier diende voor de onderscheiden fasen van de strafrechtelijke procedure⁷ te worden aangegeven, uit welke activiteiten de begeleiding op dat moment bestond en op welke concrete werkdoelen zij gericht was. De geprecodeerde gegevens in het formulier verschaffen informatie over zowel de globale werkwijze van de projecten als de inhoud van de begeleiding van individuele cliënten (het registratieformulier is eventueel op aanvraag bij het WODC verkrijgbaar).

Informatie omtrent de jongeren die door de projecten begeleid zijn, is verzameld aan de hand van een formulier dat direct na aanmelding bij het project door de medewerker is ingevuld. In dit formulier werd, behalve op demografische kenmerken van de jongeren, ook ingegaan op problemen die mogelijk (mede) aan het delictgedrag ten grondslag lagen en op eventuele eerdere contacten met hulpverlenende instellingen. Daarnaast is op de arrondissementsparketten informatie verzameld omtrent de huidige en eventuele eerdere justitiecontacten van de jongeren.

Tot slot zijn aan de hand van semi-gestructureerde interviews met betrokken kinderrechters, officieren van justitie, medewerkers van de Raden voor de Kinderbescherming en medewerkers van de jeugd- en zedenpolitie meningen over en ervaringen met de betreffende jeugdreclasseringsprojecten verzameld.

2.3 De periode waarover de data verzameld zijn

De gegevens die in dit interimrapport worden gepresenteerd, hebben betrekking op de periode vanaf de start van elk project tot aan november 1989.⁸ Met betrekking tot de jeugdreclasseringsprojecten van SJG-Friesland en het Nijmeegs Justitie Traject, welke respectievelijk in mei 1986 en januari 1987 van start zijn gegaan, betekent dit dat de gegevens voor een belangrijk deel verzameld zijn over een periode waarin van registratie ten behoeve van dit onderzoek nog geen sprake was. Getracht is deze informatie aan de hand van nog bestaande hulpverleningsdossiers en dergelijke zoveel mogelijk te achterhalen. Omdat echter niet altijd alle gewenste gegevens (tijdig) beschikbaar waren, ontbreekt hier en daar enige informatie die betrekking heeft op jongeren die vóór de start van het onderzoek door deze projecten begeleid zijn (zie ook 4.1).

Voor de drie andere projecten geldt dat de gegevens over een betrekkelijk korte periode verzameld zijn. Deze projecten zijn namelijk pas in de loop van 1989 van start gegaan. Omdat zowel de verwijzing van jongeren naar de projecten als de werkwijze van de projecten in de loop der tijd kunnen veranderen, loopt de gegevensverzameling betreffende de cliënten en de werkwijze van de projecten ook tijdens de tweede fase van het onderzoek door. Voor zover sprake blijkt te zijn van significante verschillen of veranderingen ten opzichte van de eerste fase van het onderzoek, zal hiervan in het eindrapport melding worden gemaakt.

⁷ Voor de verschillende fasen van de strafrechtelijke procedure die in het registratieformulier werden onderscheiden, zie onder meer tabel 20.

⁸ Sluiting dataverzamelingsfase ten behoeve van de procesevaluatie.

2.4 Slotopmerking

Zoals in 1.1 werd aangegeven, richt(t)en de jeugdreclasseringsprojecten zich met name op oudere strafrechtelijk minderjarigen voor wie geen passend hulpaanbod voorhanden is. Voor de begeleiding van deze jongeren hebben de projecten dan ook speciaal medewerkers aangetrokken dan wel (gedeeltelijk) vrijgesteld. De gezinsvoogdij-instellingen die de projecten (mede) uitvoeren, begeleiden echter ook jongeren op wie een maatregel van ondertoezichtstelling van toepassing is. Deze jongeren, die om wat voor reden dan ook wèl met het bestaande hulpaanbod van de instellingen worden bereikt, worden in het evaluatie-onderzoek nadrukkelijk niet tot de cliënten van de jeugdreclasseringsprojecten gerekend.⁹

⁹ Bovendien geldt dat de projectmedewerkers bij jongeren bij wie sprake blijkt te zijn van overwegend gezinsproblematiek, gewoonlijk een ondertoezichtstelling voorstellen en de jongeren overdragen aan gezinsvoogden.

3 Beschrijving van de vijf projecten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de opzet en organisatie, de algemene doelstellingen en de doelgroep alsmede de globale werkwijze van de vijf projecten uit het evaluatie-onderzoek beschreven. Ook zal aandacht worden besteed aan eventuele knelpunten die door de projectmedewerkers werden gesignaleerd. De beschrijving geeft de stand van zaken in november 1989 weer. Eventuele wijzigingen sinds die tijd zullen, voor zover bekend, apart worden vermeld. Achtereenvolgens komen aan de orde de jeugdreclasseringsprojecten van SJG-Friesland, SJG-Twente, SJG Arnhem, het Nijmeegs Justitie Traject en het samenwerkingsverband in Den Haag.

Eén aspect echter dat de vijf projecten met elkaar gemeen hebben wordt hier reeds genoemd. Het betreft het eerder genoemde 'outreachinge', concrete karakter van het hulpaanbod.

Net als de in 1.1 genoemde diversieprojecten trachten de jeugdreclasseringsprojecten hulp te bieden die direct aansluit bij de leef- en denkwereld van de jongeren uit de doelgroep. Bij de eerste contacten met de jongere wordt dan ook niet eerst getracht een uitgebreide diagnose te stellen, maar vindt een snelle, gezamenlijke inschatting van de problemen van de jongere plaats. Hiertoe brengt de projectmedewerker samen met de jongere in kaart, hoe het leven van laatstgenoemde er op dat moment uitziet en wat er eventueel moet gebeuren om hierin verandering te brengen. Indien begeleiding door het jeugdreclasseringsproject geïndiceerd en gewenst lijkt, wordt vervolgens in onderling overleg een hulpverleningsplan voor de komende periode opgesteld. In dit plan staat onder andere aangegeven waaraan de jongere, met hulp van de projectmedewerker, de komende tijd zal gaan werken en welke afspraken er in dit verband zijn gemaakt. Onderwerpen die in het hulpverleningsplan aan de orde kunnen komen zijn de dagbesteding en de activiteiten van de jongere (schoolgaan, werken, deelname aan projecten, vrijetijdsbesteding), contacten met ouders en vrienden, huisvesting, financiën, alcohol- en druggebruik, enzovoort. In sommige gevallen behelst het plan zelfs een concreet dagprogramma voor de jongere. Het voorhanden zijn van een dergelijk plan kan voor de officier van justitie aanleiding zijn om af te zien van een vordering tot (verlenging van de) inbewaringstelling of gevangenhouding, of kan de Rechter-Commissaris een instrument in handen geven om de voorlopige hechtenis, al dan niet voorwaardelijk, (tussentijds) te schorsen.

De hulp die de projectmedewerkers bieden bij de uitvoering van het plan is, zoals gezegd, vooral praktisch van aard en niet zozeer gericht op het verschaffen

van inzicht in de oorzaken van de problematiek als wel op het wegnemen van de factoren die een bevredigend maatschappelijk functioneren van de jongeren bemlemmeren. Met andere woorden, door middel van het wijzigen van de persoonlijke levensomstandigheden van de jongeren probeert men hun integratie in de maatschappij te bevorderen. Onderdeel van de begeleiding kan zijn: meegaan met de jongeren naar de sociale dienst of naar het arbeidsbureau, hulp bieden bij het regelen van huisvesting of het vinden van een geschikte opleiding, het onderhouden van contacten met ouders en advocatuur, het regelen van een plaats in een schoolverlatersproject of een leer/werkproject, het aanleren van ontbrekende sociale vaardigheden, de jongeren thuis opzoeken, enzovoort. Op deze wijze trachten de projecten hun hulpaanbod direct te laten aansluiten bij de behoeften van de jongeren uit de doelgroep. In hoofdstuk 5 wordt nader ingegaan op de inhoud van de geboden hulp.

3.2 Het jeugdreclasseringsproject van Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland

3.2.1 Opzet en organisatie van het project

De start van het project

Het jeugdreclasseringsproject van SJG-Friesland is op 1 mei 1986 van start gegaan. Aanleiding tot het project, dat indertijd in overleg met de Raad voor de Kinderbescherming, het openbaar ministerie, de kinderrechter en de politie werd opgezet, vormde het verzoek van officier van justitie en kinderrechter om de hulpverleningsmogelijkheden voor twaalf- tot achttienjarigen te vergroten. Afgesproken werd dat SJG-Friesland de begeleiding van jongeren in het kader van een voorwaardelijke straf op zich zou nemen. Daarnaast zou SJG-Friesland, op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming, de officier van justitie en/of vanuit het driehoeksoverleg, ook reeds vóór de strafzitting voorlichtings- en hulpverleningsactiviteiten kunnen ontplooien.

In de loop der tijd zijn de voorlichtende en hulpverlenende activiteiten van het jeugdreclasseringsproject steeds verder uitgebreid. Thans is de afdeling jeugdreclassering in het gehele arrondissement Leeuwarden actief vanaf de aanhouding tot na de eventuele detentie van jongeren.

De personele bezetting

Het jeugdreclasseringsproject vormt een aparte afdeling binnen de stichting, met drie full-time krachten. Coördinatie en werkbesprekingen (twee uur per week) werden verzorgd door de adjunct-directeur van de stichting.¹⁰

¹⁰ Per 1 januari 1990 is één van de projectmedewerkers aangesteld als coördinator voor het adviesbureau en de afdeling jeugdreclassering van de stichting. Voor deze medewerker is een (full-time) vervanger aangetrokken.

Financiering en verantwoordelijkheid

De jeugdreclasseringsactiviteiten worden sinds 1 januari 1988 uit een tijdelijke projectsubsidie van het Ministerie van Justitie gefinancierd. Vóór die tijd werd het project bekostigd uit het eigen budget van de instelling.

De verantwoordelijkheid voor de dagelijkse gang van zaken berust bij het bestuur van de stichting, de eindverantwoordelijkheid voor het project ligt bij de Raad voor de Kinderbescherming Leeuwarden.

Afspraken

Met de Raad voor de Kinderbescherming is overeengekomen dat de afdeling jeugdreclassering de voorlichting over en hulpverlening aan (een deel van de) strafrechtelijk minderjarigen van zestien en zeventien jaar voor haar rekening neemt.¹¹ De afspraken die in dit verband zijn gemaakt, hebben vooral betrekking op vroeghulp en rapportage door de projectmedewerkers.

Zo is overeengekomen dat de afdeling jeugdreclassering vroeghulp verleent aan jongeren van zestien en zeventien jaar die in het arrondissement Leeuwarden in verzekering zijn gesteld. In het weekeinde en op feestdagen wordt bovendien aan alle in verzekering gestelde minderjarigen vroeghulp verleend.¹² Van het vroeghulpcontact wordt een verslag opgesteld dat gewoonlijk binnen twee weken via de Raad voor de Kinderbescherming aan de officier van justitie (en de kinderrechtter) wordt gestuurd. Is de officier van justitie echter voornemens een inbewaringstelling te vorderen, dan vindt binnen twee à drie dagen rechtstreeks mondelinge of schriftelijke rapportage aan de officier van justitie (en de Rechter-Commissaris) plaats. Aangezien de inhoud van het vroeghulpverslag in beide gevallen overeenkomt met die van het informatieformulier strafzaken van de Raad voor de Kinderbescherming, zal laatstgenoemde instantie afzien van afname van dit formulier. Het vroeghulpverslag — plus eventuele aanvullende rapportage door de afdeling jeugdreclassering — wordt vervolgens door de Raad voor de Kinderbescherming gebruikt als basis voor een advies in het driehoeksoverleg omtrent de wenselijkheid van vervolging of seponering.

Wordt de afdeling jeugdreclassering ná de fase van de inverzekeringstelling ingeschakeld, bijvoorbeeld naar aanleiding van een verzoek tot voorlichting van de officier van justitie of de kinderrechtter, dan luidt de afspraak met de Raad voor de Kinderbescherming dat alle verzoeken tot voorlichting door de afdeling jeugdreclassering zullen worden gehonoreerd.

Met de kinderrechtter en de officier van justitie zijn afspraken gemaakt over de aanwezigheid van de projectmedewerkers bij voorgeleidingen en op strafzittingen van cliënten. Daarnaast is afgesproken dat de afdeling jeugdreclassering ten behoeve van deze zittingen zowel gevraagd als ongevraagd rapport kan uitbrengen,

¹¹ Indien er sprake is van groepsdelicten waarbij vijftienjarigen betrokken zijn, zal de afdeling jeugdreclassering in voorkomende gevallen tevens jongeren van vijftien jaar begeleiden.

¹² Twaalf- tot en met vijftienjarigen en jongeren die onder voogdij of toezicht staan dan wel met wie de Raad voor de Kinderbescherming reeds bemoeienis heeft (de zogenaamde uitzonderingsgevallen), worden op de eerstvolgende werkdag aan de betreffende (gezins)voogd respectievelijk de Raad voor de Kinderbescherming overgedragen.

waarin eventueel een advies omtrent de (voorlopige) afdoening van de strafzaak is opgenomen. Indien hulpverlening in een gedwongen kader geïndiceerd lijkt, kunnen de kinderrechter of de officier van justitie het contact met de afdeling jeugdreclassering dwingend opleggen in de vorm van een bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis, een voorwaardelijk sepot of een voorwaardelijke straf.

Met de Stichting Reclassering Leeuwarden en de afdeling reclassering van het Leger des Heils zijn afspraken gemaakt over onder meer de overdracht van jeugdreclasseringscliënten die na hun achttiende recidiveren. In dat geval neemt de reclassering (voor volwassenen) de begeleiding op zich en wordt zonodig samengewerkt voor de rapportage aan de politierechter. Ook zijn er afspraken over de verwijzing naar de afdeling jeugdreclassering van strafrechtelijk minderjarigen, aan wie de reclassering vroeghulp heeft verleend.

Tot slot dienen nog genoemd te worden de contacten met onder andere het randgroepjongerenwerk, het adviesbureau en de gezinsvoogdij-afdelingen van de stichting, het Bureau Alternatieve Sancties en met instellingen als het Gemeentelijk Arbeidsbureau, de Gemeentelijke Sociale Dienst, Bureau Huisvestingszaken, Bureau Leerplichtzaken, enzovoort. Deze deels formele, deels informele contacten maken uiteraard eveneens deel uit van de organisatie van het hulpaanbod van het project.

3.2.2 Doelstelling en doelgroep van het project

De doelstelling van het jeugdreclasseringsproject van SJG-Friesland kan worden omschreven als:

'het verlenen van hulp en steun aan strafrechtelijk minderjarigen in de ruimste zin des woords' ten einde 'de maatschappelijke integratie van de jongeren te bevorderen' en zo 'te voorkomen dat een tijdelijke delinquent een permanente delinquent wordt' (Van der Geest en Willemsen, 1988, pp. 23 en 28).

Het project richt zich hierbij in principe op alle strafrechtelijk minderjarigen die vanwege het plegen van strafbare feiten met justitie in aanraking zijn gekomen. In de praktijk echter ligt het accent op zestien- en zeventienjarigen met problemen op één of meer van de volgende gebieden: relaties met ouders, leeftijdsgenoten en andere volwassenen; school of werk; vrijetijdsbesteding; zelfverzorging; en het ontwikkelen van een (bevredigende) eigen identiteit.

Naast het voorkomen van recidive en het bevorderen van de maatschappelijke integratie van de jongeren, spelen de volgende (sub)doelen een belangrijke rol in de begeleiding door het jeugdreclasseringsproject:

- terugdringen van de (duur van de) voorlopige hechtenis,
- voorkomen dat de jongeren op de strafzitting dienen te verschijnen en, indien dat niet lukt,
- bevorderen dat de opgelegde straf of maatregel zoveel mogelijk aansluit bij de persoonlijkheid, ontwikkelingsfase en achtergrond van de jongeren (wat meestal impliceert: voorkomen dat de jongeren een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf krijgen opgelegd) en
- bevorderen dat eventuele vervolging op zo kort mogelijke termijn plaatsvindt.

Belangrijke middelen hiertoe worden geacht:

- snelle start van de hulpverlening, indien nodig en gewenst, en
- snel en helder informatie verstrekken aan officier van justitie en kinderrechter.

3.2.3 Globale werkwijze

De werkwijze van de afdeling jeugdreclassering van SJG-Friesland volgt vrij nauwgezet de werkwijze van de reclassering voor volwassenen. Zo verleent men, zoals in 3.2.1 werd aangegeven, vroeghulp aan in verzekering gestelde (minderjarige) verdachten, verzorgt men de voorlichting aan de justitiële autoriteiten en biedt men, indien geïndiceerd en gewenst, begeleiding tijdens en zonodig na de strafrechtelijke procedure, inclusief na een eventuele detentie. Daarnaast verzorgen de projectmedewerkers sociale vaardigheidstrainingen in het kader van een alternatieve sanctie.

Een belangrijk kenmerk van het hulpaanbod van de afdeling jeugdreclassering vormt het verplichte karakter van de geboden begeleiding. Het duidelijkst komt dit verplichte karakter naar voren in die gevallen, waarin het contact met de afdeling jeugdreclassering als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis, een voorwaardelijk sepot of een voorwaardelijke straf aan de jongere is opgelegd. De bijzondere voorwaarde luidt dan dat de jongere zich aan de aanwijzingen dient te houden die hem door of namens de afdeling jeugdreclassering worden gegeven. Aan de jongere wordt door de projectmedewerkers duidelijk gemaakt, dat indien hij¹³ zich bij herhaling niet aan de gemaakte afspraken houdt, zij hiervan melding zullen doen aan de officier van justitie of de kinderrechter. Dit kan ertoe leiden dat de jongere alsnog (of opnieuw) in voorlopige hechtenis wordt genomen, strafvervolging alsnog wordt ingesteld of de voorwaardelijke straf alsnog ten uitvoer wordt gelegd.

Maar ook indien er geen sprake is van een door de officier van justitie of de kinderrechter opgelegd jeugdreclasseringscontact, kent het hulpaanbod een min of meer gedwongen karakter. Gedurende de begeleiding wordt namelijk regelmatig aan de justitiële autoriteiten gerapporteerd. Zo rapporteren de projectmedewerkers — gevraagd en ongevraagd — naar aanleiding van een vroeghulpcontact, (eventueel opnieuw) ten behoeve van het driehoeksoverleg en ten behoeve van de strafzitting. Deze rapportages, waarin wordt ingegaan op de persoon en de achtergronden van de jongere, de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd en het (verloop van het) in overleg met de jongere opgestelde hulpverleningsplan, worden gewoonlijk afgesloten met een advies omtrent de (voorlopige) afdoening van de strafzaak. Bij voorgeleidingen en op strafzittingen zijn de projectmedewerkers bovendien aanwezig om de rapportage zonodig toe te lichten. Door middel van deze voorlichtende rapportages en adviezen tracht men onder meer te voorkomen dat jongeren (lang) in voorlopige hechtenis worden genomen en te bereiken dat een opgelegde straf of maatregel zoveel mogelijk aansluit bij

¹³ In het rapport worden de jeugdreclasseringscliënten gemakshalve aangeduid als mannelijke personen. Daar waar gesproken wordt over 'hij' en 'zijn' wordt, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld 'hij of zij' respectievelijk 'zijn of haar'.

de persoonlijkheid, ontwikkelingsfase en achtergrond van de jongere (beïnvloeding van justitie). Naar de jongere toe wordt duidelijk gemaakt dat het direct in zijn eigen belang is om aan de uitvoering van het hulpverleningsplan mee te werken, óók indien het jeugdreclasseringscontact niet als bijzondere voorwaarde is opgelegd. Een gunstig rapport van de afdeling jeugdreclassering kan immers een belangrijke, positieve invloed hebben op de uitkomst van het driehoeksoverleg of van een strafzitting. De jongere kan dan op de strafzitting bovendien zelf aan de kinderrechter vertellen wat hij heeft gedaan om zijn 'leven te beteren'.

Ook in de begeleidingsactiviteiten op zich is dikwijls sprake van een zekere mate van dwang of toezicht. Zo wordt er onder meer gewerkt met afspraken checken, controle op schoolgaan, werken, financiën, deelname aan projecten en dergelijke, meldingsplichten bij de afdeling jeugdreclassering en huisarresten. Daarnaast vindt uiteraard ook belangenbehartiging, bemiddeling, het aanleren van praktische vaardigheden en, indien nodig, verwijzing naar andere instellingen plaats. Deze vorm van begeleiding wordt omschreven als 'strakke structurerende hulpverlening met duidelijke sanctiemogelijkheden' (Van der Geest en Willemssen, 1988, pp. 26).

3.3 Het jeugdreclasseringsproject van Stichting Jeugd en Gezin Twente

3.3.1 Opzet en organisatie van het project

De start van het project

Na een voorbereidingstijd van ruim anderhalf jaar is op 1 april 1989 het jeugdreclasseringsproject van SJG-Twente van start gegaan. In de aanloopfase van het project zijn verkennende en voorbereidende besprekingen gevoerd met onder meer de Raad voor de Kinderbescherming, de jeugdofficieren van justitie en de kinderrechters in het arrondissement Almelo. Tevens werd een tweetal werkbezoeken gebracht aan het jeugdreclasseringsproject van SJG-Friesland. Het project in Almelo vertoont qua opzet, organisatie en (voorgenomen) werkwijze dan ook veel overeenkomst met het Friese project. Als werkgebied van het project geldt het gehele arrondissement Almelo.

De personele bezetting

Net als in Leeuwarden vormt het project een aparte afdeling binnen de stichting. Voor de uitvoering en coördinatie van het jeugdreclasseringswerk zijn twee krachten aangesteld voor respectievelijk 40 en 24 uur per week. Het hoofd van de afdeling hulpverlening van de stichting geeft als praktijkleider een maal per twee weken twee uur werkbegeleiding.

Financiering en verantwoordelijkheid

Voor de financiering van het project zijn gelden uit een drietal fondsen beschikbaar. Daarnaast draagt de stichting uit eigen middelen aan het project bij.

Ook bij dit jeugdreclasseringsproject ligt de verantwoordelijkheid voor de dagelijkse gang van zaken bij het bestuur van de stichting en draagt de Raad voor de Kinderbescherming de eindverantwoordelijkheid voor het project.

Afspraken

Met de Raad voor de Kinderbescherming zijn duidelijke werkafspraken gemaakt. Deze hebben, net als in Leeuwarden, vooral betrekking op vroeghulp en rapportage door de projectmedewerkers. Een verschil met Leeuwarden evenwel is dat de Raad voor de Kinderbescherming in het arrondissement Almelo onverkort aan zijn voorlichtingstaak ten aanzien van strafrechtelijk minderjarigen vasthoudt. Zestien- en zeventienjarigen tegen wie proces-verbaal is opgemaakt worden dan ook, evenals alle andere minderjarigen, in de regel eerst bezocht door een informateur strafzaken van de Raad voor de Kinderbescherming. Dit geldt zowel voor jongeren die na verhoor door de politie zijn heengezonden als voor jongeren die op het politiebureau in verzekering zijn gesteld. De Raad voor de Kinderbescherming beslist vervolgens op basis van de verzamelde informatie of begeleiding door het jeugdreclasseringsproject van SJG-Twente gewenst is, of dat verwijzing naar een andere instelling de voorkeur verdient dan wel dat de zaak direct kan worden afgedaan.

Afgesproken is dat de Raad voor de Kinderbescherming, in aansluiting op de activiteiten van zijn informateur, de afdeling jeugdreclassering voor alle zestien- en zeventienjarigen kan inschakelen in het verdere proces van vroeghulp, voorlichting en/of hulpverlening. Indien het een inverzekeringstelling betreft zullen de projectmedewerkers, na de telefonische melding van de Raad, binnen 24 uur contact met de jongere opnemen; hetzij op het politiebureau, hetzij thuis indien de jongere al is heengezonden. Vindt verwijzing naar de afdeling jeugdreclassering op een later moment plaats, dan gaat dit gewoonlijk gepaard met een afschrift van het informatieformulier of het vroeghulpverslag van de Raad voor de Kinderbescherming.

Een verzoek tot voorlichting of begeleiding kan echter ook, op ieder moment, worden gedaan door de officier van justitie of de kinderrechter. Aan deze verzoeken zal de afdeling jeugdreclassering, volgens afspraak, altijd gevolg geven. De Raad voor de Kinderbescherming krijgt dan een afschrift van de rapportage.

Met het openbaar ministerie en de rechterlijke macht zijn afspraken gemaakt over het eventueel ongevraagd rapporteren ten behoeve van voorgeleidingen en strafzittingen en over de aanwezigheid van de projectmedewerkers op deze zittingen. Ook is afgesproken dat de kinderrechter (i.c. de Rechter-Commissaris) het contact met de afdeling jeugdreclassering zonodig als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis of een voorwaardelijke straf (dwingend) kan opleggen.

Met de Stichting Reclassering Almelo zijn werkafspraken gemaakt over onder meer de taakafbakening van beide instellingen, de gang van zaken bij eventuele onderlinge verwijzing van cliënten en (de mogelijkheid van) samenwerking bij bijvoorbeeld rapportage ten behoeve van de politierechter.

Andere instanties waarmee contact wordt onderhouden zijn, net als Leeuwarden, onder andere het Bureau Alternatieve Sancties, projecten voor randgroepjongerenwerk (met name in Enschede) en gemeentelijke instellingen zoals het Gemeentelijk Arbeidsbureau, het Bureau Huisvesting, enzovoort.

3.3.2 Doelstelling en doelgroep van het project

Jeugdreclassering wordt in de notitie 'Jeugdreclassering in Twente' (1989)¹⁴ omschreven als

'een hulpaanbod — in de ruimste zin van het woord — voor alle strafrechtelijk minderjarigen van zestien en zeventien jaar die met justitie in aanraking zijn gekomen'.

Met dit hulpaanbod beoogt men te voorkomen dat de jongeren doorgaan met het plegen van delicten en uitgroeien tot doorgewinterde criminelen. Daarnaast is de begeleiding gericht op:

- het terugdringen van de (duur van de) voorlopige hechtenis,
- het voorkomen dat de jongeren op de strafzitting dienen te verschijnen en/of een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf krijgen opgelegd, en
- het bevorderen dat een eventuele straf of maatregel zo kort mogelijk op het delict dan wel de dagvaarding volgt.

Deze doelstellingen tracht men te realiseren door middel van:

'het bieden van hulp en steun aan strafrechtelijk minderjarigen gedurende het strafproces, vanaf een moment dat zo dicht mogelijk ligt bij de aanhouding, inclusief het houden van toezicht op het nakomen van voorwaarden wanneer die zijn opgelegd gedurende het strafproces dan wel bij het uitspreken van een vonnis, gekoppeld aan een proeftijd'.

Hieruit kan worden afgeleid dat de afdeling jeugdreclassering ernaar streeft om, voornamelijk in aansluiting op de activiteiten van de informateur strafzaken van de Raad voor de Kinderbescherming, vroeghulp te verlenen aan alle zestien- en zeventienjarige in verzekering gestelde jongeren. Ook vormt het snel en helder verstrekken van informatie aan de Raad voor de Kinderbescherming, de officier van justitie en de kinderrechter een belangrijk aspect van de voorgenomen werkwijze van het project. De doelgroep waarop men zich in de praktijk richt, zijn ook bij dit project de zogenaamde multi-probleemjongeren met herhaalde politie/justitiecontacten.

3.3.3 Globale werkwijze

In 3.3.1 werd opgemerkt dat het jeugdreclasseringsproject van SJG-Twente vrij veel overeenkomst vertoont met het project in Leeuwarden. Omdat echter in Almelo alle contacten met jongeren eerst via de Raad voor de Kinderbescherming lopen, is de globale werkwijze op een aantal punten verschillend van die van SJG-Friesland. Zo wordt bijvoorbeeld van een (voortgezet) vroeghulpcontact geen vroeghulpverslag opgesteld dat ter voorlichting aan de officier van justitie wordt gestuurd. Aangezien de officier van justitie kan beschikken over het ingevulde informatieformulier strafzaken van de Raad voor de Kinderbescherming, wordt een vroeghulpverslag van de projectmedewerkers van SJG-Twente namelijk

¹⁴ Notitie van A.H.S. Poppe, directeur SJG-Twente.

overbodig geacht. Bij een vordering tot (verlenging van de) voorlopige hechtenis vindt echter wel, veelal mondeling, rapportage plaats. In zulke gevallen trachten de projectmedewerkers op basis van een toelichting op de situatie van de jongere en het opgestelde hulpverleningsplan een schorsing van de voorlopige hechtenis te bewerkstelligen.

Hoewel rapportage ten behoeve van het driehoeksoverleg eveneens deel uitmaakt van de voorgenomen werkwijze van het project, vindt deze voorlichting in de praktijk vooralsnog slechts in beperkte mate plaats en dan nog uitsluitend op verzoek van bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderbescherming. De Raad bepaalt namelijk of extra voorlichting door het project gewenst is of niet. Bovendien is voor de projectmedewerkers veelal onbekend wanneer hun cliënten op het driehoeksoverleg worden besproken.

Rapportage ten behoeve van de strafzitting vindt daarentegen wel gevraagd en ongevraagd plaats. Deze rapportages, waarin wordt ingegaan op de persoon en achtergronden van de jongere en op het verloop van de begeleiding tot dan toe, worden gewoonlijk, net als bij het Friese project, afgesloten met een advies omtrent de afdoening van de strafzaak.

Het karakter van het hulpaanbod komt eveneens overeen met dat van het jeugdreclasseringsproject van SJG-Friesland. Zo wordt gewerkt met opgelegde jeugdreclasseringscontacten als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis of een voorwaardelijke straf, vindt consequent melding aan de officier van justitie of de kinderrechter plaats indien de jongere zich bij herhaling aan de gemaakte afspraken onttrekt, enzovoort.

Tot slot wordt hier nog een tweetal knelpunten genoemd. Het eerste knelpunt heeft betrekking op de verwijzing door de Raad voor de Kinderbescherming van jongeren die niet in verzekering zijn gesteld. Hoewel de Raad ernaar streeft om deze jongeren binnen een week te bezoeken, blijkt dit in de praktijk niet altijd mogelijk. Hierdoor kan het gebeuren dat tussen het plegen van het delict en de verwijzing naar het jeugdreclasseringsproject soms meer dan anderhalve maand verstrijkt. Een belangrijk moment voor de start van de hulpverlening — namelijk direct na de aanhouding — is dan verloren gegaan.

Het tweede knelpunt betreft het feit dat de medewerkers van de afdeling jeugdreclassering dikwijls niet (tijdig) op de hoogte zijn van de data en de uitkomsten van besprekingen van hun cliënten op het driehoeksoverleg. Hierdoor is het vaak geruime tijd onduidelijk of een zaak al op het driehoeksoverleg is geweest en zo ja, of besloten is tot seponering of vervolging.

3.4 Het jeugdreclasseringsproject van Stichting Jeugd en Gezin te Arnhem

3.4.1 Opzet en organisatie van het project

De start van het project

Voor het jeugdreclasseringsproject van SJG Arnhem heeft het door Stichting voor Jeugd en Gezin Nijmegen (SJG Nijmegen) uitgevoerde experiment, met een toegevoegd stafmedewerker op de zitting van de kinderrechter, als uitgangspunt

gediend. In dit Nijmeegse experiment is een medewerker van de stichting vrijgesteld om op strafzittingen van de kinderrechter aanwezig te zijn teneinde die jongeren te signaleren en een hulpaanbod te doen, die op dat moment nog geen (adequate) begeleiding ontvangen. Zonodig wordt de zitting drie tot zes maanden aangehouden, gedurende welke tijd de begeleiding plaatsvindt (zie ook 3.5.1).

Geconcludeerd werd dat deze constructie een geschikt startpunt vormde voor een op te zetten jeugdreclasseringsproject door SJG Arnhem. In de loop der tijd zouden de activiteiten geleidelijk kunnen worden uitgebreid tot een integraal hulpaanbod, inclusief vroeghulp. Na bespreking van de plannen met de betrokken jeugdofficieren van justitie en kinderrechters is het project in februari 1989 van start gegaan. Het werkgebied van het jeugdreclasseringsproject omvat de kantons Arnhem, Tiel, Terborg en Wageningen.

De personele bezetting

Voor de begeleiding van jongeren in het kader van het jeugdreclasseringsproject zijn twee maatschappelijk werkers van de stichting elk voor 30% vrijgesteld.¹⁵ Voor coördinatie en het geven van werkbesprekingen is vanuit de stichting vier uur per week beschikbaar.

Financiering en verantwoordelijkheid

Het jeugdreclasseringsproject van SJG Arnhem wordt deels uit fondsen en deels uit eigen middelen gefinancierd. De verantwoordelijkheid voor het project ligt bij het bestuur van de stichting.

Afspraken

Aan de start van het project is overleg met de Raad voor de Kinderbescherming vooraf gegaan. Met deze instelling zijn mondelinge afspraken gemaakt over bijvoorbeeld de inschakeling van het jeugdreclasseringsproject indien na afname van het informatieformulier strafzaken blijkt dat de jongere begeleiding nodig heeft.

Met de kinderrechter is overeengekomen dat één van de projectmedewerkers op iedere strafzitting aanwezig zal zijn. In overleg met deze medewerker wijst de kinderrechter jongeren aan het project toe. Wordt de jongere in het kader van een aangehouden strafzitting begeleid, dan schrijft de projectmedewerker ten behoeve van de volgende zitting een voorlichtingsrapport over het verloop van de begeleiding. Daarnaast zullen de projectmedewerkers alle verzoeken tot voorlichting van de kinderrechter en de officier van justitie honoreren.

Met het jeugdreclasseringsproject in het kanton Nijmegen is afgesproken dat indien jongeren uit het kanton Nijmegen, om wat voor reden dan ook, op de strafzitting verschijnen waar een projectmedewerker van SJG Arnhem aanwezig is, overdracht naar het Nijmeegse project zal plaatsvinden, en omgekeerd. Bepalend is in zulke gevallen de woonplaats van de jongere.

¹⁵ Per 1 januari 1990 is dit percentage voor beide medewerkers opgevoerd tot 50%.

Met onder meer Rijnside¹⁶, Stichting Reclassering Arnhem en de officieren van justitie is overleg gevoerd over de onderlinge afstemming van taken, doorverwijzing en overdracht van cliënten, en over de mogelijkheid van begeleiding van jongeren in het kader van een voorwaardelijk sepot. Tot slot dienen nog genoemd te worden de contacten met gemeentelijke instellingen, scholen, stageprojecten en dergelijke.

3.4.2 Doelstelling en doelgroep van het project

Het doel van het jeugdreclasseringsproject van SJG Arnhem luidt:

*'vanuit het strafrechtelijk kader bieden van kortdurende intensieve begeleiding aan jongeren, gericht op het doorbreken van een criminele carrière en het zoeken naar een zinvol toekomstperspectief.'*¹⁷

Deze projectdoelstelling is voor het eerste half jaar geoperationaliseerd als begeleiding van jongeren in het kader van een voorwaardelijk vonnis. De begeleiding dient kortdurend te zijn (drie tot zes maanden), gericht op alle gebieden waarop de jongere is vastgelopen en heeft een opgelegd oftewel sanctionerend karakter.

Voor de middellange termijn — een half jaar na de start — is de doelstelling van het project geoperationaliseerd als begeleiding van jongeren in het kader van een voorwaardelijk sepot. De lange termijn operationalisatie tot slot, is de uitbreiding van de doelstelling tot een integraal hulpaanbod, inclusief vroeghulp, voorlichting aan kinderrechter en officier van justitie en begeleiding in het kader van een voorwaardelijk sepot of een voorwaardelijk vonnis.

Andere doelen van het project, naast secundaire preventie en het zoeken naar een zinvol toekomstperspectief, zijn enigszins afhankelijk van de fase waarin het project zich bevindt. Zo speelt het zoveel mogelijk voorkomen dat jongeren een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf krijgen opgelegd een rol in elke fase. Voorkomen dat jongeren gedagvaard worden, het bevorderen van een snelle procesgang (onder meer door snel en accuraat te rapporteren) en het terugdringen van de duur van de voorlopige hechtenis daarentegen, spelen pas op de middellange respectievelijk lange termijn een rol.

De doelgroep van het jeugdreclasseringsproject omvat in principe ook hier weer alle jongeren van twaalf tot achttien jaar. Voor de korte en middellange termijn ligt de nadruk evenwel op jongeren tussen vijftien en achttien jaar die voldoen aan één of meer van de volgende criteria: er is sprake van een meervoudige probleemsituatie, er is geen contact met een hulpverleningsinstantie of deze verzoekt om overname, vanuit de bestaande situatie ontbreekt geheel of gedeeltelijk een toekomstperspectief, in het verleden zijn reeds één of meer pogingen tot hulpverlening gedaan en de jongere heeft reeds meer strafbare feiten gepleegd waarvoor hij al dan niet eerder met justitie in aanraking is geweest.

¹⁶ Een (diversie)project in de stad Arnhem, dat vroeghulp en eventuele verdere vrijwillige hulp verleent aan (onder meer) zestien- en zeventienjarige in verzekering gestelde jongeren.

¹⁷ Project Jeugdreclassering, notitie D. Buis, directeur SJG Arnhem, december 1988.

3.4.3 Globale werkwijze

Gedurende de dataverzamelfase ten behoeve van dit interimrapport zijn door het project vrijwel uitsluitend jongeren vanaf de strafzitting begeleid (de korte termijn operationalisatie). De gang van zaken is dan als volgt.

Eén van de projectmedewerkers is op de zitting van de kinderrechter aanwezig. Indien de kinderrechter en de projectmedewerker beide van mening zijn dat begeleiding van een jongere gewenst is, geeft de kinderrechter de betreffende jongere het advies om eens met de medewerker te gaan praten. Deze laatste maakt dan een afspraak voor een gesprek na de strafzitting. Tijdens dit gesprek, en de daarop volgende gesprekken, vindt een gezamenlijke probleeminventarisatie plaats en wordt een hulpverleningsplan opgesteld.

De begeleiding van de jongeren vindt ofwel in het kader van een aangehouden strafzitting plaats, ofwel in het kader van een eindvonnis van de kinderrechter. In het laatste geval wordt de begeleiding evenwel niet, zoals bijvoorbeeld in Friesland en Almelo, dwingend opgelegd in de vorm van een bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf, maar vindt de verwijzing naar het project op vrijwillige basis plaats. Omdat er bovendien niet over de jongeren wordt gerapporteerd (er volgt immers geen tweede zitting), kunnen de jongeren zich zonder (directe) consequenties aan het contact met de projectmedewerker onttrekken.

Vindt de begeleiding plaats in het kader van een aangehouden strafzitting, dan beschikken de projectmedewerkers gewoonlijk over meer mogelijkheden om de jongeren het belang van acceptatie van het hulpaanbod te doen inzien. Op de volgende strafzitting kunnen de jongeren dan aantonen dat het hen ernst is met hun voornemen, hun leven te beteren. Bovendien brengen de projectmedewerkers een voorlichtingsrapport uit ten behoeve van de eindzitting, waarin onder meer wordt ingegaan op het verloop van de begeleiding. Dit rapport, dat eventueel met een advies omtrent de afdoening wordt afgesloten, kan een belangrijke invloed hebben op de uiteindelijk beslissing van de kinderrechter.

Met de begeleiding van jongeren in het kader van een voorwaardelijk sepot (i.e. de middellange termijn operationalisatie) is begin 1990, na overleg met de jeugdofficieren van justitie, een aanvang gemaakt. Ook worden de projectmedewerkers sinds die tijd ingeschakeld bij voorgeleidingen en schorsingen van de voorlopige hechtenis van zestien- en zeventienjarigen.

Als voornaamste knelpunt wordt gesignaleerd dat de toewijzing van jongeren aan het jeugdreclasseringsproject te vrijblijvend geschied(t)(de). Men pleit er dan ook voor dat de begeleiding door het project expliciet in het vonnis van de kinderrechter wordt meegenomen, liefst als bijzondere voorwaarde. Over dit punt is inmiddels overleg gevoerd met de kinderrechter.

3.5 Het jeugdreclasseringsproject van het Nijmeegs Justitie Traject

3.5.1 Opzet en organisatie van het project

De start van het project en de organisatie van het hulpaanbod

Het jeugdreclasseringsproject in Nijmegen maakt deel uit van het Nijmeegs Justitie Traject, een samenwerkingsverband van de volgende personen en instellingen: jeugdofficier van justitie en kinderrechter voor het kanton Nijmegen, Raad voor

de Kinderbescherming Arnhem, Jeugd- en zedenpolitie Nijmegen, Orthopedagogisch Centrum Michiel te Alverna, Rijksinrichting de Hunerberg te Nijmegen, Stichting Archo te Nijmegen en Stichting voor Jeugd en Gezin te Nijmegen. Het traject is eind 1986 door de toenmalige kinderrechter opgezet met als doel het signaleren van problematisch gedrag bij jongeren tussen veertien en achttien jaar en het ontwikkelen van een hulpverleningstraject dat past bij de mogelijkheden van de betreffende jongere.

Eén van de activiteiten die in dit verband is ondernomen is de vrijstelling, sinds 1 januari 1987, van een medewerker van SJG Nijmegen om op strafzittingen van de kinderrechter aanwezig te zijn (zie ook 3.4.1). Het gaat dan met name om strafzaken tegen zestien- en zeventienjarigen uit de regio Nijmegen die nog geen (adequate) begeleiding ontvangen.

In de stad Nijmegen is Stichting Archo sinds 1982 actief op het gebied van vrijwillige hulpverlening aan jongeren van twaalf tot vierentwintig jaar die met politie of justitie in aanraking zijn gekomen of dreigen te komen. Sinds september 1985 verleent deze buitenjustitiële instelling tevens vroeghulp aan twaalf- tot achttienjarigen die in de stad Nijmegen in verzekering zijn gesteld.¹⁸ Indien de omstandigheden van de jongere hiertoe aanleiding geven en de jongere dit wenst, wordt vanuit het vroeghulpcontact een plan opgesteld voor hulpverlening over langere tijd. Zonodig vindt de begeleiding ook tijdens en na de detentie plaats.

Tussen de vrijgestelde medewerker van SJG Nijmegen en de coördinator van Stichting Archo vond sinds 1987, zij het op incidentele basis, overleg plaats over jongeren die door deze instellingen worden begeleid. Teneinde meer en efficiënter gebruik te kunnen maken van elkaars kennis, vaardigheden en mogelijkheden op het gebied van (jeugd)hulpverlening, is dit incidentele contact in mei 1988 vervangen door een regulier werkoverleg. Tijdens dit wekelijkse overleg vindt een inventarisatie plaats van de jongeren die bij beide instellingen zijn binnengekomen, worden gezamenlijk de contouren van het hulpverleningsplan opgesteld en wordt bepaald wie de jongere het beste kan begeleiden. Indien verwijzing naar een andere instelling of maatregelhulp aangewezen lijkt, wordt in onderling overleg de overdracht aan de betreffende instelling geregeld. Daarnaast vindt tijdens het overleg terugkoppeling plaats van de (onderling) verwezen zaken.

Deze samenwerking tussen SJG Nijmegen en Stichting Archo vormt in wezen het jeugdreclasseringsproject van het Nijmeegs Justitie Traject.¹⁹ Als zodanig is er dus sprake van een samenwerkingsproject tussen een justitiële en een buitenjustitiële instelling. Aangezien beide instellingen al vóór mei 1988 actief waren op het gebied van hulpverlening aan jeugdige justitiabelen, gelden veel van de gemaakte afspraken met andere instanties vaak voor slechts één van de twee instellingen.

¹⁸ De vroeghulpfunctie wordt door Stichting Archo ook in het weekeinde en op feestdagen vervuld. Dan worden ook de 'uitzonderingsgevallen', waaronder (gezins)voogdij-pupillen en jongeren uit internaten, bezocht. Deze jongeren worden vervolgens op de eerstvolgende werkdag aan de betreffende instelling overgedragen.

¹⁹ Hoewel in Nijmegen en, zoals in paragraaf 3.6 zal blijken, in Den Haag sprake is van twee (of meer) aparte instellingen die gezamenlijk het jeugdreclasseringsproject vormen, worden de termen 'project' en 'instelling' in de tekst veelal door elkaar gebruikt.

Ook de financiering van de jeugdreclasseringsactiviteiten door de beide instellingen loopt uiteen.

De personele bezetting

Door SJG Nijmegen is een medewerker voor 100% vrijgesteld voor het verrichten van werkzaamheden ten behoeve van het jeugdreclasseringsproject. Daarnaast biedt de stichting vier uur per week coördinatie en werkbegeleiding.

De drie vaste krachten en vijf vrijwilligers in dienst van Stichting Archo houden zich alle acht met het uitvoeren van werkzaamheden in het kader van het jeugdreclasseringsproject bezig. De coördinator van de stichting verzorgt, onder andere, het wekelijks overleg met de medewerker van SJG Nijmegen. De medewerkers krijgen twee uur werkbespreking per week.

Financiering en verantwoordelijkheid

De vrijstelling van de medewerker van SJG Nijmegen is tot eind 1989 geheel gefinancierd uit een fondssubsidie. Voor 1990 is eveneens subsidie beschikbaar. De jeugdreclasseringsactiviteiten van Stichting Archo worden uit de algemene middelen betaald. Deze bestaan uit subsidies van het Ministerie van WVC, het Ministerie van Justitie en van de gemeente Nijmegen.

De samenwerking tussen SJG Nijmegen en Stichting Archo is niet vastgelegd in een officiële overeenkomst. Het bestuur van elke stichting is dan ook verantwoordelijk voor wat de eigen medewerker(s) in het kader van het jeugdreclasseringsproject ondernemen. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de Raad voor de Kinderbescherming.

Afspraken

Tussen beide stichtingen zijn wel schriftelijke werkafspraken gemaakt. Deze hebben onder meer betrekking op de overdracht van cliënten indien een kinderschermingsmaatregel wordt opgelegd of een (tijdelijke) uithuisplaatsing of crisisplaatsing noodzakelijk blijkt.

Door SJG Nijmegen zijn afspraken gemaakt met de kinderrechter over onder meer de aanwezigheid van de hulpverlener op strafzittingen en over rapportage ten behoeve van die zittingen. Ook met instellingen binnen en buiten het Justitie Traject bestaan afspraken over verwijzing, plaatsing, en dergelijke.

Stichting Archo heeft met de Raad voor de Kinderbescherming een aantal werkafspraken gemaakt die betrekking hebben op vroeghulp en rapportage. Zo is onder meer afgesproken dat de Raad uit de meldingen van in verzekeringstellingen die jongeren selecteert, die tot de doelgroep van Stichting Archo behoren. Ook is vastgelegd dat wanneer Stichting Archo vroeghulp verleent, de Raad voor de Kinderbescherming afziet van afname van het informatieformulier strafzaken. Het vroeghulpverslag dat door Stichting Archo wordt opgesteld, wordt binnen één maand aan de Raad gezonden die het vervolgens doorstuurt aan de officier van justitie. Alleen bij een vordering tot inbewaringstelling vindt rechtstreeks rapportage door Stichting Archo aan de officier van justitie plaats. Is voor schriftelijke rapportage onvoldoende tijd beschikbaar, dan vindt de voorlichting mondeling plaats tijdens de voorgeleiding.

Met de kinderrechter (i.c. de Rechter-Commissaris) zijn afspraken gemaakt over de aanwezigheid van medewerkers van Stichting Archo bij voorgeleidingen en op strafzittingen. Ook is overeengekomen dat voorlichting over een jongere alleen na toestemming van de betreffende jongere plaatsvindt en dat de medewerkers van Stichting Archo in principe dan ook niet zullen rapporteren indien de jongere zich onttrekt aan eventuele (specifieke) voorwaarden²⁰, opgelegd bij een schorsing van de voorlopige hechtenis of een voorwaardelijke straf.

Met de Stichting Reclassering bestaat de afspraak dat indien er sprake is van een hulpverleningscontact met Stichting Archo en de cliënt recidiveert na zijn achttiende, Stichting Archo de hulpverlening voortzet onder verantwoordelijkheid van de Stichting Reclassering.

Tot slot kunnen nog genoemd worden de formele en informele contacten van Stichting Archo en de medewerker van SJG Nijmegen met de advocatuur, jongerencentra, (school)maatschappelijk werk en andere vrijwillige hulpverleningsinstellingen, gemeentelijke instanties, enzovoort, alsmede het maandelijke overleg met de overige deelnemers van het Nijmeegs Justitie Traject.

3.5.2 Doelstelling en doelgroep van het project

Door middel van het samenwerkingsproject tussen de medewerker van SJG Nijmegen en Stichting Archo wordt getracht om

'via hulpverlening een dreigende justitiële afdoening af te wenden en te voorkomen dat in de sfeer van kinderbeschermingsmaatregelen oplossingen aangedragen moeten worden. Blijkt dat laatste onvermijdelijk dan kan, in overleg, de hulpverlening soepel overgaan naar de instelling die de maatregel uitvoert'.²¹

Het uiteindelijke doel van de begeleiding is, net als bij de andere jeugdreclasseringsprojecten, voorkomen dat de jongere nogmaals strafbare feiten pleegt. Andere doelstellingen, al dan niet voortvloeiend uit de eerder genoemde doelen, zijn: — via vroeghulp de (duur van de) voorlopige hechtenis terugdringen en, indien gewenst, hulpverlening voor langere tijd mogelijk maken, en — ter zitting alternatieven aandragen voor een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.

De voornaamste doelgroep van het jeugdreclasseringsproject vormen jongeren van vijftien tot achttien jaar met herhaalde politie- en justitiecontacten, bij wie sprake lijkt te zijn van problemen op één of meer belangrijke gebieden van hun leven en die nog geen (adequate) hulp ontvangen (vergelijk de doelgroep van het jeugdreclasseringsproject van SJG Arnhem).

²⁰ Bijvoorbeeld de voorwaarde dat de jongere zich niet meer in een gokhal of op een andere lokatie zal ophouden.

²¹ Notitie ten behoeve van het Justitietraject Nijmegen, Stichting Archo, mei 1988.

3.5.3 Globale werkwijze

De meeste jongeren die voor begeleiding door het jeugdreclasseringsproject in aanmerking komen, komen binnen via de vroeghulp door Stichting Archo en via de zittingen van de kinderrechter waar de medewerker van SJG Nijmegen aanwezig is. In het wekelijks werkoverleg wordt de aanpak en eventuele verwijzing van deze binnengekomen zaken besproken.

Lijkt begeleiding in een vrijwillig kader gewenst, dan gaat Stichting Archo gewoonlijk door met de begeleiding van de jongeren aan wie zij vroeghulp heeft verleend. Bij een voorgeleiding aan de Rechter-Commissaris is een medewerker van Stichting Archo aanwezig om op basis van een toelichting op de situatie van de jongere en het opgestelde hulpverleningsplan, de Rechter-Commissaris ertoe te bewegen de vordering niet toe te kennen dan wel de voorlopige hechtenis (onmiddellijk) te schorsen.

Ten behoeve van de strafzitting wordt opnieuw, na toestemming van de jongere, gerapporteerd. De rapportages worden, indien dit wenselijk wordt geacht, afgesloten met een advies omtrent de (voorlopige) afdoening van de strafzaak. De medewerker van Stichting Archo is bovendien op de strafzitting aanwezig om, na toestemming van de jongere, een toelichting op het rapport of op de situatie van de jongere te kunnen geven.

Het vrijwillige karakter van het hulpaanbod van Stichting Archo impliceert dat de jongeren zich in principe op elk gewenst moment aan de begeleiding kunnen en mogen onttrekken. De medewerkers van de instelling zijn dan ook niet bereid om op te treden als toezichthouder op het naleven van bijzondere voorwaarden wanneer deze bij een schorsing van de voorlopige hechtenis of bij een voorwaardelijke straf aan de jongere zijn opgelegd (zie 3.5.1). Indien tijdens het wekelijks werkoverleg dan ook blijkt dat hulpverlening in een meer gedwongen kader gewenst is, zal de medewerker van SJG Nijmegen de begeleiding van de jongeren (tijdelijk) op zich nemen. Dit is bijvoorbeeld het geval indien, gezien de leeftijd en de problematiek van de jongere, een ondertoezichtstelling geïndiceerd lijkt. In dat geval zal de medewerker van SJG Nijmegen de begeleiding van de jongere van Stichting Archo overnemen en binnen de eigen instelling op zoek gaan naar een geschikte voogd.

Met de meeste jongeren die hij begeleidt heeft de medewerker van SJG Nijmegen echter pas na de strafzitting voor het eerst contact. Deze jongeren worden ofwel in het kader van een aangehouden strafzitting begeleid, ofwel in het kader van een voorwaardelijke straf met toezicht door SJG Nijmegen als bijzondere voorwaarde. Bij jongeren die in het kader van een aangehouden strafzitting worden begeleid, wordt het contact met de medewerker van SJG Nijmegen uitdrukkelijk door de kinderrechter genoemd. Op de volgende zitting, die gewoonlijk zo'n zes maanden later plaatsvindt, komt de medewerker met een evaluatie van het verloop van de begeleiding, waarbij dikwijls ook een advies omtrent de afdoening van de strafzaak wordt gegeven. Wordt de jongere in het kader van een zogenaamde hulp- en steunconstructie begeleid, dan wordt onmiddellijk na de strafzitting een aanvang gemaakt met de begeleiding van de jongere.

Zowel bij de begeleiding in het kader van een aangehouden strafzitting als bij de begeleiding in het kader van een voorwaardelijke straf geldt, dat bij eventueel herhaald onttrekken aan de geboden hulp melding aan de kinderrechter volgt.

Dit kan ertoe leiden dat de kinderrechter uitspraak doet nog voordat de begeleiding is afgerond of dat een voorwaardelijke straf alsnog ten uitvoer wordt gelegd.

3.6 Het jeugdreclasseringsproject in Den Haag

3.6.1 Opzet en organisatie van het project

De start van het project en de organisatie van het hulpaanbod

Het Haagse jeugdreclasseringsproject komt voort uit de activiteiten van de 'Werkgroep Jeugdreclassering', die eind 1987 in Den Haag is opgericht. In deze werkgroep hebben zitting een kinderrechter, een officier van justitie en vertegenwoordigers van Stichting Reclassering Den Haag, Prejop, de Raad voor de Kinderbescherming, de Jeugdpolitie en (gezins)voogdij-instellingen. Aanleiding tot het instellen van de werkgroep vormde het geconstateerde gebrek aan een adequaat, 'outreaching' hulpaanbod voor zestien- en zeventienjarigen. Hierdoor bleef vooral het 'moeilijkere' deel van deze jongeren van hulp verstoken en beschikten officier van justitie en kinderrechter dikwijls over onvoldoende gegevens om een passende sanctie of maatregel te vorderen respectievelijk op te leggen. Om aan deze ongewenste situatie een einde te maken, zijn in de werkgroep afspraken gemaakt over de eventuele verwijzing van jongeren door de Raad voor de Kinderbescherming naar Stichting Reclassering, Prejop, de gezinsvoogdij-instellingen of andere instellingen. Deze afspraken, die in de loop der tijd verder zijn uitgewerkt, hebben geresulteerd in het Haags model jeugdreclassering dat op één mei 1989 van start is gegaan.

Het jeugdreclasseringsproject is een samenwerkingsverband van de volgende instellingen: de Raad voor de Kinderbescherming, Stichting Reclassering Den Haag, Prejop en een aantal (gezins)voogdij-instellingen in het arrondissement Den Haag.²² Vertegenwoordigers van elk van deze instellingen hebben zitting in het zogenaamde intake platform, waar wekelijks de binnengekomen jeugdreclasseringszaken worden besproken en waar in onderling overleg de verdere aanpak en verwijzing worden bepaald. Ook vindt tijdens dit overleg regelmatig terugkoppeling van eerder verwezen zaken plaats. De selectie van jongeren die voor bespreking op het intake platform in aanmerking komen, verloopt via de Raad voor de Kinderbescherming. De 'Werkgroep Jeugdreclassering' treedt op als begeleidingscommissie van het project.

De personele bezetting

Met het selecteren en voorbereiden van zaken ten behoeve van het intake platform, de bewaking van rapportage- en zittingstermijnen en de terugkoppeling naar het openbaar ministerie en de rechterlijke macht (i.e. het secretariaat van het intake platform) is bij de Raad voor de Kinderbescherming ongeveer één

²² De gezinsvoogdij-instellingen die aan het Haagse jeugdreclasseringsproject deelnemen en bij toerbeurt de naar hen verwezen jongeren begeleiden, zijn: Stichting Pro Juventute (inclusief Stichting De Drieslag, Leiden), Vereniging Humanitas, Stichting Jeugd en Gezin (Vereniging Kinderzorg en Katholieke Stichting Jeugd en Gezin) en Stichting Jeugd en Gezin Delft.

formatieplaats gemoed. Stichting Reclassering Den Haag heeft vier medewerkers ingezet voor de begeleiding van jeugdreclasseringscliënten. Gezamenlijk besteden zij gemiddeld twintig uur per week aan deze taak. Eenzelfde tijdsinvestering geldt voor Prejop, waar zich drie medewerkers met de begeleiding van deze jongeren bezighouden. De (gezins)voogdij-instellingen tot slot, hebben elk met ingang van januari 1990 één formatieplaats in de vorm van twee half-timers beschikbaar gesteld ten behoeve van het jeugdreclasseringsproject.

Financiering en verantwoordelijkheid

Het jeugdreclasseringsproject wordt door de deelnemende instellingen voornamelijk uit eigen middelen gefinancierd. De verantwoordelijkheid voor de begeleiding van de jongeren ligt bij de instellingen; deze zijn hierop ook aanspreekbaar. De eindverantwoordelijkheid berust bij de Raad voor de Kinderbescherming. De 'Werkgroep Jeugdreclassering' draagt de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en voortgang van het project in het arrondissement Den Haag.

Afspraken

Afspraken over onder andere rapportage, de aanwezigheid van projectmedewerkers bij voorgeleidingen en op strafzittingen, de onderlinge verwijzing van cliënten, en dergelijke, zijn (en worden) binnen het intake platform of binnen de begeleidingscommissie gemaakt. Op het vlak van afspraken en samenwerking met andere hulpverleningsinstellingen en met instanties op het gebied van werk, scholing, huisvesting en dergelijke bestaan met name vanuit Stichting Reclassering Den Haag en Prejop reeds de nodige contacten.

3.6.2 Doelstelling en doelgroep van het project

De doelstelling van het jeugdreclasseringsproject luidt:

'het creëren en optimaliseren van een hulpverleningsaanbod voor jongeren in de leeftijd van zestien tot achttien jaar met politie- en justitiecontacten, bij wie sprake is van (het risico op) een criminele carrière en voor wie er geen bestaand 'passend' hulpverleningsaanbod voorhanden is'.²³

Het gaat hierbij in principe om jongeren uit het gehele arrondissement Den Haag.

Doelen van de geboden begeleiding zijn:

- het voorkomen van recidive en
- betere voorlichting aan het openbaar ministerie en de rechterlijke macht.

Hoewel niet expliciet genoemd in de notitie 'Haags Model Jeugdreclassering', speelt het terugdringen van de (duur van de) voorlopige hechtenis en van het aantal onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen eveneens een rol in het jeugdreclasseringsproject in Den Haag.

²³ Notitie 'Haags Model Jeugdreclassering', Den Haag, april 1989.

3.6.3 Globale werkwijze

Zoals gezegd selecteert de Raad voor de Kinderbescherming de jongeren die voor begeleiding door het jeugdreclasseringsproject in aanmerking komen. Aan de hand van informatie, verzameld tijdens de vroeghulp aan in verzekering gestelde minderjarigen of tijdens contacten met jongeren die na verhoor zijn heengezonden, bepaalt de Raad of de jongeren voldoen aan de volgende criteria om voor bespreking op het intake platform in aanmerking te komen: leeftijd (tussen vijftien en achttien jaar), zwaarte respectievelijk aantal delicten, eerdere politie/justitiecontacten, recidive, het ontbreken of falen van ouderlijk gezag en/of het ontbreken van een passend hulpaanbod. Tijdens het wekelijks intake platform wordt vervolgens in onderling overleg bepaald welke instelling de jongere zal begeleiden. Ook dit gebeurt aan de hand van bepaalde criteria, zoals leeftijd, woonplaats, soort delict, recidive, prognose over de aard van de hulpverlening (vrijwillig of meer gedwongen), enzovoort.

Als voordeel van het verwijzen van jongeren via het intake platform wordt genoemd, dat op deze wijze direct duidelijk is wat elke instelling de jongeren kan bieden. Bovendien vindt de verwijzing plaats na overleg tussen een aantal deskundigen, hetgeen de kans op verwijzing naar de meest geschikte instelling zo groot mogelijk maakt. Overigens hoeft met de verwijzing (lees: aanvang van de begeleiding) niet te worden gewacht totdat de jongere op het intake platform besproken is. De Raad voor de Kinderbescherming kan een jongere namelijk ook direct na de contactlegging, al dan niet tijdelijk, bij één van de hulpverlenende instellingen aanmelden. Tijdens de bespreking op het intake platform wordt dan vervolgens bepaald of de jongere bij de betreffende instelling dient te blijven, of dat een andere instelling de begeleiding beter kan overnemen.

De hulp die de instellingen bieden is in principe vrijwillig van aard. Het vrijwillige karakter van het hulpaanbod wordt ook door de kinderrechter en de officier van justitie onderschreven. Aan bijvoorbeeld een schorsing van de voorlopige hechtenis worden in de regel dan ook geen bijzondere voorwaarden verbonden indien er een uitgewerkt hulpverleningsplan voorhanden is. De projectmedewerker is in zo'n geval bij de voorgeleiding aanwezig om het plan uiteen te zetten en zonodig nader toe te lichten.²⁴

Over het verloop van de begeleiding wordt ten behoeve van de strafzitting mondeling of schriftelijk gerapporteerd. Naast deze rapportages op eigen initiatief, vindt ook voorlichting op verzoek van de kinderrechter of de officier van justitie plaats. Indien dit wenselijk wordt geacht, worden deze rapportages afgesloten met een advies omtrent de afdoening van de strafzaak. Opgemerkt dient nog te worden dat Prejop, als buitenjustitiële hulpverleningsinstelling, geen rapportageverplichting kent. Indien Prejop niet rapporteert, zal de rapportage in principe door de Raad voor de Kinderbescherming worden verzorgd.

²⁴ In de meeste gevallen gaat het dan om de voorgeleiding t.b.v. de gevangenhouding. Aanwezigheid bij de voorgeleiding t.b.v. de (verlenging van de) inbewaringstelling met een uitgewerkt hulpverleningsplan is, onder andere als gevolg van de gehanteerde verwijsprocedure, nog alleen bij reeds bekende jongeren haalbaar.

Hoewel gedurende het eerste half jaar jongeren uitsluitend op vrijwillige basis zijn begeleid, wordt hulpverlening in een meer gedwongen kader door het Haagse project niet uitgesloten. Zo wordt bijvoorbeeld de mogelijkheid van een verplicht jeugdreclasseringscontact als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf uitdrukkelijk opgehouden. Voor een dergelijke opgelegde vorm van hulpverlening wordt evenwel pas gekozen, indien men verwacht dat begeleiding op vrijwillige basis tot onvoldoende of geen resultaten leidt.

Overigens hebben de gezinsvoogdij-instellingen gedurende het eerste half jaar van het project noch op vrijwillige basis, noch op meer gedwongen basis jeugdreclasseringscliënten begeleid. De reden hiervoor vormde het ontbreken, gedurende deze periode, van een passend hulpaanbod voor deze jongeren.

Tot slot van deze beschrijving van het Haagse jeugdreclasseringsproject worden de volgende knelpunten genoemd. In de eerste plaats verloopt er soms vrij veel tijd tussen het plegen van het delict en de verdeling op het platform. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat meldingen van in verzekeringstellingen en inbewaaringstellingen soms (te) laat aan de Raad voor de Kinderbescherming worden doorgegeven. Hierdoor komen de jongeren pas geruime tijd na hun aanhouding bij de hulpverlenende instellingen terecht. Hun motivatie voor hulpverlening is dan vaak al verminderd, waardoor de contactlegging moeizaam verloopt.

Een tweede knelpunt betreft het niet altijd tijdig doorgeven van data en beslissingen, zowel door het parket aan de projectdeelnemers, als tussen de projectdeelnemers onderling. Zo is het soms lang onduidelijk of een jongere zal worden voorgeleid, zijn de data van besprekingen in het driehoeksoverleg en van strafzittingen van jeugdreclasseringscliënten te laat bekend met het oog op het uitbrengen van rapportage, enzovoort.

Een derde knelpunt betreft het ontbreken van vroeghulp in het weekeinde en, in mindere mate, het feit dat de projectmedewerkers gewoonlijk pas bij de vooropleiding ten behoeve van de gevangenhouding aanwezig zijn. Dit laatste knelpunt hangt evenwel nauw samen met de gekozen werkwijze van het project (selectie van cliënten door de Raad voor de Kinderbescherming, gevolgd door bespreking op het intake platform).

Ter afsluiting van de beschrijving van de vijf projecten uit het evaluatie-onderzoek worden de belangrijkste kenmerken van de projecten hier nog eens onder elkaar gezet.

Startdatum van het project

SJG-Friesland : mei 1986.
SJG-Twente : april 1989.
SJG Arnhem : februari 1989.
Nijmegen : januari 1987.
Den Haag : mei 1989.

Opzet van het project

SJG-Friesland : afdeling binnen gezinsvoogdij-instelling.
SJG-Twente : idem.
SJG Arnhem : idem.

- Nijmegen : actief samenwerkingsverband tussen gezinsvoogdij-instelling en diversieproject.
- Den Haag : actief samenwerkingsverband tussen Raad voor de Kinderbescherming, reclasseringsinstelling, preventie/diversieproject en (gezins-)voogdij-instellingen.

Vroeghulp

- SJG-Friesland : in principe aan alle 16- en 17-jarigen, ook in weekeinde.
- SJG-Twente : alleen voortgezette vroeghulp aan jongeren die door de Raad voor de Kinderbescherming naar project zijn doorverwezen.
- SJG Arnhem : n.v.t., jongeren pas vanaf de strafzitting begeleid.
- Nijmegen : door Stichting Archo, d.w.z. in principe aan alle 12- tot 18-jarigen die in de stad Nijmegen in verzekering zijn gesteld, ook in week-einde.
- Den Haag : Raad voor de Kinderbescherming (geen vroeghulp in het week-einde).

Rapportage

- SJG-Friesland : vroeghulpverslagen en rapportages t.b.v. driehoeksoverleg en strafzittingen, verder op verzoek (van officier van justitie, kinderrechter en/of Raad voor de Kinderbescherming).
- SJG-Twente : t.b.v. strafzittingen en op verzoek.
- SJG Arnhem : t.b.v. de eindzitting bij aangehouden strafzittingen en op verzoek.
- Nijmegen : vroeghulpverslagen (door Stichting Archo), t.b.v. strafzittingen en op verzoek. Rapportage door Stichting Archo alleen na toestemming van de jongere.
- Den Haag : t.b.v. strafzittingen en op verzoek. Rapportage door Prejop alleen na toestemming van de jongere.

Karakter hulpverlening

- SJG-Friesland : gedwongen (veelal bijzondere voorwaarden).
- SJG-Twente : gedwongen (veelal bijzondere voorwaarden).
- SJG Arnhem : bij voorkeur gedwongen, maar in de praktijk meestal vrijwillig (geen bijzondere voorwaarden).
- Nijmegen : vrijwillig (Stichting Archo) of meer gedwongen (SJG Nijmegen: o.a. bijzondere voorwaarden).
- Den Haag : in principe vrijwillig.

4 Kenmerken van de jongeren

4.1 Inleiding

In totaal zijn er over de periode sinds de start van elk project tot november 1989 gegevens verzameld over 353 cases. Onder deze 353 cases bevinden zich 33 recidivegevallen: jongeren die tijdens de begeleiding opnieuw met de politie in aanraking zijn gekomen en voor wie naar aanleiding van dit politiecontact een nieuw stel formulieren is ingevuld²⁵ (zie ook na tabel 1). Het aantal verschillende jongeren dat tot november 1989 door de projecten begeleid is, komt daarmee op 320. Deze 320 jongeren zijn als volgt over de projecten verdeeld (tabel 1).

Tabel 1: Aantal jongeren per project*

project	N	%
SJG-Friesland	157	49,1
SJG-Twente	28	8,8
SJG Arnhem	13	4,1
SJG Nijmegen	39	12,2
St. Archo Nijmegen	52	16,3
St. Reclassering Den Haag	12	3,8
Prejop Den Haag	19	5,9
totaal	320	100

* Met uitzondering van Stichting Archo betreft het hier (vrijwel) alle jongeren die sinds de start van elk project tot in november 1989 begeleid zijn.

Zoals in de voetnoot op deze pagina wordt opgemerkt, is voor 29 jongeren naar aanleiding van politiecontacten tijdens de begeleiding één of twee keer een nieuw stel formulieren ingevuld. Voor deze procedure is gekozen omdat zowel de levensomstandigheden van de jongeren als de inhoud van de geboden jeugdreclasseringshulp bij een nieuw politiecontact konden verschillen van die, waarvan

²⁵ Deze 33 recidivegevallen hebben betrekking op 29 jongeren, van wie er vier twee keer recidiveerden. De 29 jongeren bleken vrij evenredig over de projecten van SJG-Twente, SJG-Friesland, Nijmegen en Den Haag verdeeld te zijn: zo'n 10% van de jeugdreclasseringscliënten van elk project.

sprake was toen zij oorspronkelijk bij de projecten werden aangemeld.²⁶ Besloten is dan ook om in geval van proces-verbaal tijdens de begeleiding de oorspronkelijke (registratie)formulieren af te sluiten en nieuwe formulieren in te vullen voor zowel de kenmerken van de jongeren op dat moment als voor de inhoud van de begeleiding sinds het nieuwe politiecontact. In feite werd de jongere in zo'n geval beschouwd als opnieuw aangemeld bij het project.

Deze richtlijn is evenwel niet altijd even strikt gevolgd. In sommige gevallen was het weinig zinvol om voor elk nieuw politiecontact een nieuw stel formulieren in te vullen aangezien de contacten elkaar (te) snel opvolgden en/of de inhoud van de begeleiding niet noemenswaardig veranderde. Bij het verzamelen van informatie over reeds afgesloten zaken was bovendien niet altijd duidelijk of er sprake was van recidive en zo ja, of de inhoud van de begeleiding veranderd was. Het aantal keer dat voor jongeren in verband met recidive nieuwe formulieren zijn ingevuld, ligt dan ook lager dan het aantal keer dat tijdens de begeleiding (opnieuw) proces-verbaal tegen hen is opgemaakt (zie 5.3.5).

Tot slot dient nog een opmerking gemaakt te worden over het ontbreken van gegevens over een aantal jongeren die door de jeugdreclasseringsprojecten begeleid zijn. In 2.3 werd opgemerkt dat van de jongeren die vóór de start van het onderzoek door de projecten in Leeuwarden en Nijmegen begeleid zijn, niet altijd alle gegevens (tijdig) beschikbaar waren. Dit geldt met name voor de jongeren die gedurende 1987 en 1988 bij Stichting Archo zijn aangemeld. Voor dit interim-rapport waren, om redenen die in bijlage 3 worden uiteengezet, gegevens beschikbaar van slechts 52 van de in totaal 152 jongeren die deze instelling vanaf januari 1987²⁷ tot november 1989 begeleidde.

Ook voor het jeugdreclasseringsproject in Den Haag geldt dat niet alle data van jongeren die vóór november 1989 bij de instellingen waren aangemeld, tijdig voor de procesevaluatie beschikbaar waren. Het gaat hierbij om negen jongeren. In de produktevaluatie zullen deze ontbrekende gegevens overigens wel meegenomen worden.

In de nu volgende paragraaf zal een aantal demografische kenmerken van de jongeren beschreven worden. De gepresenteerde gegevens hebben betrekking op de 'oorspronkelijke' aanmeldingen bij de projecten. Voorzover de kenmerken van de 29 recidivisten in belangrijke opzichten afwijken van die van de oorspronkelijk aangemelde jongeren, zal hiervan melding worden gemaakt.

²⁶ Zo kan een jongere bijvoorbeeld (oorspronkelijk) bij een project zijn aangemeld in verband met een door de kinderrechter opgelegde voorwaardelijke straf met jeugdreclasseringstoezicht, terwijl naar aanleiding van het nieuwe politiecontact door het project vroeghulp is verleend. Ook kunnen bepaalde demografische kenmerken van de jongere, zoals zijn school-, werk- of woonsituatie, tussen de oorspronkelijke aanmelding en de recidive veranderen.

²⁷ Deze datum wordt in het onderzoek beschouwd als de startdatum van het jeugdreclasseringsproject van het Nijmeegs Justitie Traject.

4.2 Demografische kenmerken

Leeftijd

In tabel 2 staat de leeftijd van de jongeren op het moment van aanmelding bij de projecten vermeld (de leeftijden zijn naar beneden toe afgerond). Van de acht jongeren die reeds op veertienjarige leeftijd bij de projecten terecht kwamen, zijn er twee bij Prejop Den Haag aangemeld, drie bij Stichting Archo Nijmegen en drie bij SJG Nijmegen.

Tabel 2: Leeftijd jongere op moment van aanmelding

leeftijd	N	%
14 jaar	8	2,5
15 jaar	35	10,9
16 jaar	101	31,6
17 jaar	145	45,3
18 jaar	27	8,4
19 jaar	4	1,3
totaal	320	100

Zoals uit tabel 2 valt af te leiden, was drie kwart van de jongeren zestien of zeventien jaar oud toen zij (voor het eerst) in contact kwamen met één van de jeugdreclasseringsprojecten. De gemiddelde leeftijd van alle jongeren gezamenlijk bedroeg precies zeventien jaar.²⁸ Hoewel de projecten in dit opzicht niet significant van elkaar verschilden, bleek er wel enig leeftijdsverschil te bestaan tussen de jongeren die respectievelijk bij Prejop Den Haag en bij Stichting Reclassering Den Haag waren aangemeld. Zo waren de jeugdreclasseringcliënten van Prejop bij aanmelding gemiddeld nog geen 16½ jaar, terwijl de gemiddelde leeftijd van de bij Stichting Reclassering Den Haag aangemelde jongeren bijna achttien jaar bedroeg. Gezien de criteria die in Den Haag worden gehanteerd voor de verdeling van jongeren via het intake platform — waaronder leeftijd — ligt deze onderzoeksbevinding in de lijn der verwachting.

Etnische achtergrond

De etnische achtergrond van de jongeren staat vermeld in tabel 3.

De verdeling van de jongeren naar etnische achtergrond was niet voor alle projecten gelijk. Zoals uit tabel 4 kan worden afgeleid, had slechts zo'n 10% van de jongeren die door het project van SJG-Friesland of SJG Nijmegen zijn begeleid een niet-Nederlandse achtergrond. Van de jongeren die bij beide Haagse instellingen zijn aangemeld daarentegen, had drie kwart een niet-Nederlandse, veelal Marokkaanse, achtergrond.

²⁸ De leeftijd van de jongeren die naar aanleiding van recidive opnieuw waren aangemeld, week nauwelijks af van het hierboven geschetste beeld. Gemiddeld bedroeg zij zeventien jaar en drie maanden.

Tabel 3: Etnische achtergrond van de jongeren

etnische achtergrond	N	%
Nederlands	247	77,2
Surinaams	19	5,9
Marokkaans	22	6,9
Turks	13	4,0
anders*	19	6,0
totaal	320	100

* Hiertoe behoren zes jongeren met een Antilliaanse achtergrond; andere achtergronden, zoals Frans, Brits, Indonesisch of Belgisch kwamen slechts één of twee keer voor.

Tabel 4: Jongeren met een Nederlandse en niet-Nederlandse achtergrond; per project, in % (N=320)

project	etnische achtergrond	
	Nederlands	niet-Nederlands
SJG-Friesland	89,2	10,8
SJG-Twente	64,3	35,7
SJG Arnhem	69,2	30,8
SJG Nijmegen	87,2	12,8
St. Archo Nijmegen	73,1	26,9
St. Reclassering Den Haag	25,0	75,0
Prejop Den Haag	26,3	73,7
totaal	77,2	22,8

$X^2=65,12$, $df=6$, $p<0,01$

Sekse

Onder de 320 jongeren bevonden zich 309 jongens (96,6%) en 11 meisjes (3,4%). De 29 jongeren die wegens recidive opnieuw bij de projecten waren aangemeld, waren allemaal jongens.

Gezin van herkomst

In tabel 5 is de samenstelling van het gezin van herkomst van de jongeren weergegeven. Uit de tabel blijkt, dat iets meer dan de helft van de jongeren afkomstig was uit gezinnen waarin beide natuurlijke ouders aanwezig waren. De voornaamste redenen voor de afwezigheid van één van de natuurlijke ouders in het gezin van herkomst waren echtscheiding (twee derde van de gevallen) en overlijden (een vijfde van de gevallen).

Om een indruk te krijgen van de sociaal-economische status van het gezin van herkomst, is gevraagd naar het beroep van de ouders of verzorgers. Met name bij gescheiden ouders was het beroep van de vader of mannelijke verzorger echter dikwijls onbekend. Van de moeders van deze jongeren bleek slechts een zesde een betaald beroep uit te oefenen, de rest was huisvrouw. In de gezinnen waarin beide ouders of verzorgers aanwezig waren, oefende de vader of mannelijke verzorger in 50% van de gevallen wel en in 20% van de gevallen geen betaald be-

Tabel 5: Samenstelling gezin van herkomst

samestelling	N	%
beide ouders	168	52,5
één ouder*	125	39,1
ouder + stiefouder	24	7,5
adoptiefouders	3	0,9
totaal	320	100

* In de meeste gevallen de moeder van de jongere.

roep uit (de rest was onbekend). De moeders of vrouwelijke verzorgers van deze jongeren waren op 10% na, allen huisvrouw.

Kijken we naar de betaalde beroepen die de ouders of verzorgers van de jongeren uitoefenden, dan blijken deze vooral te liggen op het vlak van lager administratief werk, schoonmaakwerk en, voor de moeders of vrouwelijke verzorgers, verkoopwerkzaamheden in winkels. De vaders of mannelijke verzorgers bleken daarnaast nogal eens werkzaam te zijn als bouwvakarbeider, fabrieksarbeider of monteur.

Van de vaders of mannelijke verzorgers van wie bekend was dat zij geen betaald beroep meer uitoefenden, was meer dan een derde werkloos, bijna de helft arbeidsongeschikt en een zesde (vervroegd) gepensioneerd.

Woonsituatie

De woonsituatie van de jongeren op het moment van aanmelding staat vermeld in tabel 6.

Tabel 6: Woonsituatie van de jongeren

woonsituatie	N	%
ouder(s)	261	81,6
familie	5	1,6
tehuis	11	3,4
zelfstandig op kamers	12	3,8
zonder vaste woon/verblijfplaats	16	5,0
anders*	15	4,6
totaal	320	100

* Hieronder vallen onder andere: een pleeggezin (3x), bij vrienden (3x) en begeleid kamerbewonen (1x).

Zoals verwacht mag worden, nam het aantal jongeren dat op het moment van aanmelding nog bij hun ouders woonde af met de leeftijd van de jongeren. Zo woonde van de jongeren tot en met zestien jaar gemiddeld 90% bij de ouders, van de zeventienjarigen bijna 80% en van de achttien- en negentienjarigen nog geen 60%. Het aantal jongeren zonder vaste woon- en verblijfplaats nam daarentegen toe van 2% onder de jongeren tot zeventien jaar, tot 16% onder de achttien- en negentienjarigen. De twaalf jongeren die op het moment van aanmelding zelfstandig op kamers woonden, waren allen zeventien jaar of ouder. Van de in

totaal 59 jongeren die niet meer bij hun ouders woonden, had overigens ruim 40% nog regelmatig contact met hun ouders. De andere jongeren hadden, voor zover bekend, ofwel slechts incidenteel contact (ruim 20%) ofwel (bijna) helemaal geen contact meer met hun ouders (eveneens ruim 20%).

Dagelijkse bezigheden

Tabel 7 geeft een overzicht van de voornaamste dagelijkse bezigheden van de jongeren. Te zien is dat ruim een derde van de jongeren noch naar school ging noch werkte toen zij bij het project werden aangemeld.

Tabel 7: Dagelijkse bezigheden van de jongeren

dagelijkse bezigheden	N	%
school/opleiding	156	48,8
werk	32	10,0
geen school/werkloos	118	36,9
anders*	14	4,3
totaal	320	100

* Hieronder valt onder meer: deelname aan schoolverlatersprojecten of leer/werkprojecten en vervulling van de militaire dienstplicht.

Wanneer we de leeftijd van de jongeren in aanmerking nemen, dan blijkt dat van de zestienjarigen nog slechts 65%, van de zeventienjarigen nog geen 40% en van de achttien- en negentienjarigen zelfs helemaal niemand meer naar school ging op het moment van aanmelding bij de projecten. Het aantal werkenden onder de zestien-, zeventien- en achttienjarigen schommelde daarentegen rond de tien procent. Naarmate de jongeren bij aanmelding ouder waren, zien we dan ook een snelle toename van het aantal jongeren dat niet naar school ging en ook niet werkte: van 15% onder de vijftienjarigen tot 45% onder de zeventienjarigen en zelfs 62% onder de achttien- en negentienjarigen. Nemen we de leeftijdscategorieën veertien en vijftien jaar, en achttien en negentien jaar samen, dan blijkt het verband tussen leeftijd en dagelijkse bezigheden zelfs significant te zijn ($X^2 = 65,87$, $df = 9$, $p < 0,01$).

Tussen de projecten onderling zijn eveneens enkele interessante, zij het niet-significante, verschillen te constateren met betrekking tot de dagelijkse bezigheden van de aangemelde jongeren. Deze zijn weergegeven in tabel 8. Uit deze tabel kan worden afgeleid dat het percentage schoolgaande jongeren onder de jeugdreclasseringscliënten van SJG-Twente, SJG Arnhem, SJG Nijmegen en, met name, Stichting Reclassering Den Haag aanmerkelijk lager lag dan voor alle projecten gezamenlijk (zie tabel 7). Evenzo lag het percentage jongeren dat niet naar

school ging en niet werkte bij deze projecten hoger dan voor alle projecten gezamenlijk.²⁹ Voor Stichting Archo was de situatie precies omgekeerd.

Tabel 8: Dagelijkse bezigheden jongeren; per project; in %

project	school	werk	'geen'	anders
SJG-Friesland	54,8	7,0	33,8	4,4
SJG-Twente	25,0	14,3	50,0	10,7
SJG Arnhem	30,8	7,7	53,8	7,7
SJG Nijmegen	35,9	7,7	56,4	0,0
St. Archo Nijmegen	69,2	17,3	11,6	1,9
St. Reclassing Den Haag	8,3	8,3	83,4	0,0
Prejop Den Haag	42,1	15,8	31,6	10,5

Het opleidingsniveau van de jongeren was over het algemeen laag. Uit tabel 9, waarin de huidige of laatstgenoten opleiding van de jongeren vermeld staat, blijkt dat slechts een tiende van de jongeren op het moment van aanmelding een havo/vwo of een (korte) middelbare beroepsopleiding volgde c.q. had gevolgd. Het aantal jongeren met maximaal een lagere beroepsopleiding bedroeg daarentegen bijna 60%.

Tabel 9: Huidige of laatstgenoten opleiding

schooltype	N	%
basisschool/lom/zmok/zmlk	23	7,2
lbo/ibo	185	57,9
mavo	40	12,5
havo/vwo	11	3,4
(k)mbo	18	5,6
streekschool/vormingscentrum	19	5,9
vbo/vso	10	3,1
anders*	9	2,8
onbekend	5	1,6
totaal	320	100

* Hieronder valt onder meer: brugklas mavo/havo/vwo (2x), vakinternaat (2x) en middenschool (1x).

Van de 156 jongeren die bij aanmelding bij het jeugdreclasseringsproject nog naar school gingen, volgde twee derde een havo/vwo, een (k)mbo of een vbo/vso opleiding. Van de in totaal 164 jongeren die niet meer naar school gingen, had minder dan vijfde zijn — veelal lbo- of mavo — opleiding voltooid. De overige 136 jongeren waren voortijdig van school gegaan.

²⁹ Wellicht verklaart de gemiddeld hogere leeftijd van de bij Stichting Reclassing Den Haag aangemelde jongeren, gezien het verband tussen leeftijd en dagelijkse bezigheden, (ten dele) waarom de meeste jeugdreclasseringscliënten van deze instelling niet naar school gingen en ook niet werkten.

De 32 jongeren die op het moment van aanmelding werkten, van wie voor zover bekend 40% zijn (lbo-)opleiding had afgemaakt, verrichtten uitsluitend laag geschoolde arbeid. Zo was bijna 40% werkzaam als produktiemedewerker en bijna 30% als bouwvakarbeider. Onder de resterende beroepen vinden we onder meer winkelbedienden, buffetbedienden, tuindersknechten en lager administratief medewerkers. Alle 32 jongeren verrichtten betaald werk, waarbij ongeveer evenveel tijdelijke als vaste dienstbetrekkingen voorkwamen.

Van de 118 jongeren die niet naar school gingen en niet werkten tot slot, ontving slechts 17% een (veelal rww-)uitkering.

4.3 Problemen naast het justitiecontact

Behalve over de hiervoor beschreven demografische kenmerken van de jongeren, is ook informatie verzameld over eventuele problemen die met het delinquent gedrag van de jongeren leken samen te hangen. Hiertoe werd de projectmedewerkers gevraagd aan te geven, of er naar hun mening op het moment van aanmelding sprake was van ernstige problemen op één of meer gebieden van het leven van de jongeren. Hierbij ging het om achtereenvolgens persoonsgebonden problemen (zoals psychische problemen en alcohol-, drugs- of gokverslaving), relatieproblemen (met ouders, leeftijdsgenoten, enzovoort), problemen in de thuissituatie (bijvoorbeeld verslaving van de ouders), problemen op school of op het werk, problemen op het gebied van de vrijetijdsbesteding en materiële problemen (financiën, huisvesting).

Uit de verzamelde gegevens blijkt dat 274 van de 320 'oorspronkelijk' aangemelde jongeren, dus bijna 85%, één of meer van dergelijke problemen had. Onder de 29 jongeren die in verband met recidive tijdens de begeleiding opnieuw waren aangemeld, bedroeg dit percentage 100. De problemen die aan deze laatste groep jongeren werden toegeschreven verschilden evenwel niet of nauwelijks in soort en aantal van die, welke aan de 'oorspronkelijk' aangemelde jongeren werden toegeschreven. Evenmin deden zich in dit opzicht significante verschillen voor tussen de cliënten van de vijf projecten. Hieronder worden de gegevens voor de 320 oorspronkelijke aanmeldingen beschreven.

Wanneer we, om te beginnen, kijken naar de verschillende gebieden waarop de jongeren problemen ondervonden, dan blijkt dat twee derde van de jongeren problemen had op tenminste twee gebieden van zijn leven. Gemiddeld werden er drie verschillende probleemgebieden per jongere genoemd (in tabel 1 in bijlage 2 staat de verdeling van het aantal probleemgebieden over de 320 jongeren vermeld). Relatieproblemen en persoonsgebonden problemen kwamen hierbij veruit het meeste voor. Naarmate de jongeren problemen op meer gebieden hadden, werden, naast deze beide soorten problemen, achtereenvolgens problemen op school of op het werk, problemen op het gebied van vrijetijdsbesteding, materiële problemen en problemen in de thuissituatie van de jongeren genoemd. Tabel 10 laat zien hoeveel jongeren met problemen op elk van deze gebieden kampten.

Binnen elk probleemgebied konden verschillende, meer specifieke problemen worden onderscheiden. Het totaal aantal genoemde problemen over de zes gebieden gezamenlijk varieerde dan ook van één tot en met elf, met een gemiddelde

van vier problemen per jongere. Hieronder wordt nader ingegaan op de specifieke problemen in elk gebied.

Tabel 10: Aantal jongeren met problemen op het betreffende gebied (N=274)

probleemgebied	N	%
relaties	220	80,3
persoonsgebonden	173	63,1
school/werk	153	55,8
vrije tijd	143	52,2
materieel	106	38,7
thuisituatie	69	25,2

Relatieproblemen

De relatieproblemen van de jongeren bleken vooral betrekking te hebben op de omgang met hun ouders of verzorgers. Ruim drie kwart van de jongeren met problemen op dit gebied kon slecht met hun ouders/verzorgers opschieten. Van deze 172 jongeren kampte de helft bovendien met problemen in de omgang met broers of zusters, leeftijdsgenoten en/of andere volwassenen. Problemen met uitsluitend broers of zusters, leeftijdsgenoten of (andere) volwassenen maakten daarentegen nog geen 10% van de relatieproblemen van de jongeren uit. Het gemiddelde aantal relatieproblemen per jongere bedroeg 1,33.

Persoonsgebonden problemen

Van de persoonsgebonden problemen werden psychische problemen zoals depressiviteit, ontwikkelingsstoornissen en dergelijke het meest genoemd (88 maal, waarvan 29 keer in combinatie met één of meer andere persoonsgebonden problemen). Problemen op het gebied van alcoholgebruik, druggebruik en/of gokken kwamen elk gemiddeld 25 keer voor (veelal in combinatie met onder meer psychische problemen), identiteitsproblemen en agressie elk zo'n tien keer. Andere persoonsgebonden problemen, die één of enkele keren genoemd werden, zijn onder andere: emotionele of affectieve verwaarlozing, zwakbegaafdheid, rouwproblematiek en gevoelens van eenzaamheid. Het aantal persoonsgebonden problemen per jongere bedroeg gemiddeld 0,83.

Problemen op school/werk

Onder de 153 jongeren met problemen op het gebied van school of werk was in drie kwart van de gevallen sprake van veelvuldig spijbelen (wegblijven) en/of van moeilijkheden met docenten (chefs).³⁰ Achttien jongeren (12%) kampten met leerstoornissen, veelal in combinatie met spijbelgedrag en/of moeilijkheden met docenten. Andere problemen op het gebied van school of werk, welke hoofdzakelijk voorkwamen onder jongeren die niet naar school gingen en niet werkten,

³⁰ Deze problemen werden ongeveer even vaak genoemd bij jongeren die op het moment van aanmelding naar school gingen als bij jongeren die werkten en bij jongeren die niet naar school gingen en niet werkten.

waren geen werk kunnen vinden (3x), geen dagvulling hebben (4x) en nergens in geïnteresseerd zijn (2x). Gemiddeld werden er 0,74 problemen op het gebied van school of werk genoemd; een significant verband met bijvoorbeeld de dagelijkse bezigheden van de jongeren bleek niet aanwezig.

Problemen met vrijetijdsbesteding

Problemen met het op zinvolle wijze invullen van de vrije tijd speelden bij iets meer dan de helft van de jongeren met problemen op één of meer gebieden van hun leven. Dit probleem bleek wel significant samen te hangen met de dagelijkse bezigheden van de jongere. Had van de schoolgaande en werkende jongeren 40% moeite met het invullen van hun vrije tijd, onder de jongeren die niet werkten en niet naar school gingen bedroeg dit percentage 70 ($X^2=26,06$, $df=3$, $p<0,01$).

Materiële problemen

De materiële problemen waar 106 van de 274 jongeren — onder meer — mee kampten, waren vooral van financiële aard. Zo hadden 92 jongeren volgens de projectmedewerkers op het moment van aanmelding ernstige financiële problemen, in 24 gevallen in combinatie met problemen op het gebied van huisvesting. Huisvestingsproblemen 'sec' werden slechts dertien keer (11,3%) genoemd. Ook dit probleem(gebied) bleek significant samen te hangen met de dagelijkse bezigheden van de jongeren ($X^2=44,56$, $df=9$, $p<0,01$). Terwijl van de schoolgaande jongeren 20% en van de werkende jongeren 35% materiële, en met name financiële, problemen had, kampte van de jongeren die niet naar school gingen en niet werkten 60% met materiële problemen. Hoewel ook leeftijd significant bleek samen te hangen met het hebben van materiële problemen (naarmate de jongeren bij aanmelding ouder waren hadden ze vaker materiële problemen; $X^2=24,82$, $df=9$, $p<0,01$), wordt het geconstateerde verband tussen dagelijkse bezigheden en materiële problemen niet (volledig) door de leeftijd van de jongeren verklaard. Het interactie-effect van leeftijd op dit verband was namelijk niet significant. Gemiddeld had één op de twee jongeren materiële problemen.

Problemen in de thuissituatie

De problemen in de thuissituatie van de jongeren tot slot, welke bij 69 jongeren speelden, betroffen in de helft van de gevallen problemen tussen de ouders onderling (ruzies en dergelijke). In tien gevallen (14,5%) zou er sprake zijn geweest van onvoldoende toezicht of correctie door de ouders, terwijl verslavingsproblemen van de ouders zeven keer (10,1%) genoemd werden. Andere problemen in de thuissituatie, die één of enkele keren genoemd werden, zijn psychische of lichamelijke ziekte dan wel handicap van een ouder, broer of zus, tweede generatieconflicten (bij jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond) en problemen rond het geloof.

4.4 Eerdere hulpverleningscontacten

Het aantal jongeren dat reeds eerder contact met een hulpverlenende instelling had gehad, bedroeg 161 (50,3%). Bij deze eerdere hulpverleningscontacten is een onderscheid gemaakt tussen eerdere contacten met de instelling die (nu) jeugd-

reclasseringshulp bood en eerdere contacten met andere hulpverlenende instellingen.

Het percentage jongeren dat reeds eerder contact had gehad met de instelling die nu jeugdreclasseringshulp verleende, bedroeg over alle projecten gezamenlijk 20,3. Bijna de helft van deze jongeren was in het verleden begeleid in het kader van een ondertoezichtstelling (ots), iets minder dan een vijfde had voorheen contact gehad met het adviesbureau van de betreffende instelling. In de overige gevallen was sprake geweest van onder andere voogdij (4x), vroeghulp (door Stichting Archo, 10x) of kortdurende begeleiding naar aanleiding van eerdere politiecontacten (Prejop Den Haag, 4x).

Tabel 11 laat zien, dat het aantal jongeren dat reeds eerder met de instelling(en) contact had gehad, niet voor alle projecten even groot was.

Tabel 11: Aantal jongeren dat reeds eerder contact had met de instelling die jeugdreclasseringshulp bood; per project

project	N	%
SJG-Friesland	26	16,6
SJG-Twente	11	39,3
SJG Arnhem	-	0,0
SJG Nijmegen	9	23,1
St. Archo Nijmegen	6	11,5
St. Reclassering Den Haag	6	50,0
Prejop Den Haag	7	36,8
totaal	65	20,3

$X^2=23,31$, $df=6$, $p<0,01$

Zoals uit tabel 11 kan worden afgeleid, was het percentage jongeren dat reeds eerder contact met de instelling had gehad onder de jeugdreclasseringscliënten van SJG-Twente en het Haagse project (bijna) eens zo hoog als onder de door SJG-Friesland en de beide Nijmeegse instellingen begeleide jongeren. Hierbij ging het in de meeste gevallen om (ex) ots-cliënten.³¹ Met betrekking tot de door Prejop en Stichting Reclassering Den Haag begeleide jongeren impliceert dit, dat ongeveer een derde van hen in het verleden begeleid was door de gezinsvoogdij-instellingen die deel uitmaken van het Haagse jeugdreclasseringsproject.

Dit soort eerdere contacten met de instelling die jeugdreclasseringshulp bood bleken niet samen te hangen met de leeftijd van de jongeren.³² Wel was er sprake van een significant verband met het aantal gebieden waarop de jongeren problemen ervoeren ($X^2=15,46$, $df=6$, $p=0,01$). Had van de jongeren met problemen op slechts één gebied 10% in het verleden al eens contact met de betreffende

³¹ Door de projectmedewerkers van SJG-Friesland en SJG-Twente zijn bij de start van het project een aantal jongeren als jeugdreclasseringscliënt 'overgenomen' die tot dat moment onder toezicht van een gezinsvoogd van de instelling stonden.

³² De gemiddelde leeftijd van de bij elk project aangemelde jongeren verschilde immers nauwelijks (zie paragraaf 4.2).

instelling gehad, van de jongeren met problemen op drie verschillende gebieden bedroeg dit percentage 36 en van de jongeren met problemen op vijf gebieden zelfs 42.

Een zelfde significant verband bleek te bestaan tussen het al dan niet hebben van problemen op één of meer gebieden en eerdere contacten met andere hulpverlenende instellingen ($X^2=12,84$, $df=1$, $p<0,01$). Van de jongeren met één of meer problemen had bijvoorbeeld 34% al eens contact gehad met een andere hulpverlenende instelling, tegenover 6% van de jongeren zonder problemen. Dat dit verband niet (uitsluitend) het gevolg was van het samengaan van eerdere contacten met beide soorten instellingen mag blijken uit het gegeven, dat van de 96 jongeren die reeds eerder door andere instellingen waren begeleid slechts veertig procent voorheen ook al contact had gehad met de instelling die jeugdreclasseringshulp bood. Het percentage jongeren dat reeds eerder door een andere instelling begeleid was, liep op van 10% bij één probleem(gebied) tot bijna 50% bij vijf of meer problemen (probleemgebieden).

Net als bij de eerdere contacten met de instelling die jeugdreclasseringshulp bood, was ook de verdeling van jongeren met en zonder eerdere hulpverleningscontacten met andere instellingen niet voor alle projecten gelijk (tabel 12).

Tabel 12:Aantal jongeren dat reeds eerder contact had met een andere hulpverleningsinstelling; per project

project	N	%
SJG-Friesland	39	24,8
SJG-Twente	12	42,9
SJG Arnhem	4	30,8
SJG Nijmegen	18	46,2
St. Archo Nijmegen	7	13,5
St. Reclasseering Den Haag	10	83,3
Prejop Den Haag	6	31,6
totaal	96	30,0

De twee projecten die er het meest uitspringen zijn Stichting Reclasseering Den Haag, waar meer dan 80% van de cliënten al eerder contact met een andere hulpverlenende instelling had gehad en Stichting Archo te Nijmegen, waar nog geen 15% van de cliënten voorheen hulp van een andere instelling had ontvangen. SJG-Twente en SJG Nijmegen liggen met meer dan 40% jongeren met eerdere hulpverleningscontacten ruim 10% boven het gemiddelde. Waar deze verschillen tussen de projecten aan toegeschreven dienen te worden, is niet duidelijk. Hoewel eerdere hulpverleningscontacten significant bleken samen te hangen met het hebben van problemen op één of meer gebieden van het leven, waren er, zoals in 4.3 werd aangegeven, in dit opzicht geen (significante) verschillen tussen de projecten te constateren. Ook tussen leeftijd en eerdere hulpverleningscontacten met andere instellingen bleek geen duidelijk verband te bestaan.

Kijken we naar het aantal en de aard van de eerdere hulpverleningscontacten, dan blijken 87 van de 97 jongeren (oftewel 89,7%) voorheen contact te hebben

gehad met één enkele instelling. In tabel 13 staat aangegeven met welke instelling de jongeren contact hadden en hoe lang dit contact gemiddeld duurde.

Tabel 13: Instellingen waarmee de jongeren reeds eerder contact hadden en gemiddelde duur van het contact (in maanden)

instantie	N	%	duur
AMW	13	13,4	7,9
Riagg	29	29,9	8,3
SPD/MOB	10	10,4	3,0
alternatieve hulp (bijv. JAC)	13	13,4	10,0
anders*	32	32,9	10,5
totaal	97	100	8,7

* Hiertoe behoren onder meer: (andere) gezinsvoogdij-instellingen (5x), de Raad voor de Kinderbescherming (5x), (BJ) internaten (5x), Jongeren Advies Buro's (4x), psychologen/psychiaters (3x) en instellingen die zich op bepaalde groepen jongeren richten, zoals Casa Migrantes in Den Haag (3x).

Ongeveer 40% van de contacten werd volgens plan afgerond, een derde van de contacten werd voortijdig afgebroken. In de overige gevallen was de reden voor beëindiging van het contact onbekend. Drie jongeren (3,1%) hadden op het moment van aanmelding bij het jeugdreclasseringsproject nog contact met de hulpverlenende instelling. Significante verschillen tussen de projecten deden zich in dit opzicht niet voor.

4.5 Eerdere justitiecontacten

Voor alle jongeren die bij de projecten waren aangemeld is een uittreksel uit het Justitieel Documentatieregister³³ opgevraagd. Hierbij werd het justitiecontact dat tot de aanmelding bij het jeugdreclasseringsproject leidde (zie paragraaf 4.6) als uitgangzaak genomen. Over 307 jongeren (95,9%) bleek deze documentatie beschikbaar te zijn; de overige 13 jongeren waren (nog) onbekend bij de betreffende justitiële documentatiedienst.

Voorafgaand aan de uitgangzaak waren 188 van de 307 jongeren al eens met justitie in aanraking geweest. Het aantal eerdere justitiecontacten van deze jongeren varieerde van één tot meer dan twintig. Gemiddeld waren de jongeren reeds 2,9 keer eerder met justitie in aanraking geweest. Tabel 14 geeft de verdeling van het aantal eerdere justitiecontacten weer.

De delicten die tot de eerdere justitiecontacten hadden geleid, waren overwegend vermogensdelicten (lees: diefstal door middel van braak en/of in vereniging

³³ In deze documentatie worden gegevens omtrent justitiecontacten van personen bijgehouden, zoals het artikel van het gepleegde delict, de beslissing van de officier van justitie of (kinder)rechter, enzovoort. Overigens zijn uitsluitend de zogenaamde R(echt-bank)-kaarten geraadpleegd, wat impliceert dat verkeersovertradingen en dergelijke buiten beschouwing zijn gelaten.

Tabel 14: Aantal eerdere justitiecontacten

aantal eerdere justitiecontacten	N	%
geen	119	38,8
één	66	21,4
twee	45	14,7
drie	28	9,1
vier of meer	49	16,0
totaal	307	100

Tabel 15: Zwaarste delict bij eerder afgedane zaken

zwaarste delict	N	%
openbare orde en gezag	11	5,9
agressie tegen personen	8	4,3
agressie tegen zaken	7	3,7
vermogensdelicten	160	85,1
anders*	2	1,0
totaal	188	100

* Waaronder zedendelicten (1x) en misdrijven volgens de wegverkeerswet (1x).

gepleegd). Mishandeling en vernieling kwamen eveneens voor, zij het aanzienlijk minder vaak. Tabel 15 laat zien, wat het zwaarste delict was bij eerder afgedane strafzaken tegen de jongeren. De delicten zijn hiertoe samengenomen tot een vijftal categorieën. Het gaat hier om 188 jongeren.

Van 159 van deze 188 jongeren was de zwaarste afdoening in het verleden bekend. Deze staat vermeld in tabel 16. Opmerkelijke verschillen voor wat betreft de eerdere justitiecontacten van de jongeren deden zich tussen de projecten niet voor.

4.6 Het justitiecontact direct voorafgaand aan de aanmelding bij het project

Gegevens omtrent het justitiecontact dat leidde tot de aanmelding bij het jeugd-reclasseringsproject (i.e. de uitgangszaak) zijn afkomstig uit de parketdossiers van de jongeren. Deze dossiers, waarin onder meer het proces-verbaal van de politie is opgenomen, konden echter niet voor alle jongeren (tijdig) worden achterhaald. Met name de dossiers die betrekking hadden op lopende strafzaken bleken in een aantal gevallen niet snel genoeg traceerbaar te zijn op het parket.

In totaal zijn de dossiers geraadpleegd van 272 jongeren (85,0%). Tabel 2 in bijlage 2 geeft aan van hoeveel cliënten van elk project het parketdossier beschikbaar was. Hieronder worden de gegevens van de uitgangszaak beschreven.

Evenals het aantal eerdere justitiecontacten, liep het aantal delicten naar aanleiding waarvan proces-verbaal was opgemaakt uiteen van één tot meer dan twintig (zie tabel 3 in bijlage 2). Gemiddeld werden er in het proces-verbaal drie delicten vermeld. Ook nu weer bleek het vooral om vermogensdelicten te gaan.

Tabel 16: Zwaarste afdoening in het verleden

zwaarste afdoening	N	%
sepot/berisping/transactie	64	40,3
voorwaardelijke en onvoorwaardelijke boete	24	15,1
voorwaardelijke vrijheidsstraf	56	35,2
onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	15	9,4
totaal	159	100

Tabel 17: Zwaarste delict volgens proces-verbaal van uitgangzaak

zwaarste delict	N	%
openbare orde en gezag	14	5,1
agressie tegen personen	14	5,1
agressie tegen zaken	9	3,3
vermogensdelicten	229	84,3
zedendelicten	6	2,2
totaal	272	100

Delicten tegen de openbare orde en agressie tegen personen en/of zaken maakten gezamenlijk 14% van de genoemde delicten in het proces-verbaal uit. Tabel 17 geeft aan hoe vaak de verschillende delicten genoemd werden. Hierbij is uitgegaan van het zwaarste delict volgens het proces-verbaal.

Veruit de meeste delicten waren groepsdelicten, gepleegd met één of meer anderen (81%). Het aantal delicten waarbij letsel aan derden was berokkend, bedroeg 36 (13,2%). Tien slachtoffers waren als gevolg van het toegebrachte letsel meermalen behandeld of in een ziekenhuis opgenomen, de overigen hadden ten hoogste een eenmalige behandeling door een arts ondergaan. Schade als gevolg van de gepleegde delicten kwam veel vaker voor: in 87,5% van de gevallen. Gemiddeld was door de jongeren voor f4000,- aan goederen gestolen of vernield. Tabel 4 in bijlage 2 geeft de verdeling van de hoogte van de toegebrachte schade weer.

Bijna drie kwart van de jongeren (197 = 72,4%) werd naar aanleiding van het uitgangsdeldict op het politiebureau in verzekering gesteld. De gemiddelde duur van de in verzekeringstelling bedroeg iets meer dan twee dagen. Ruim honderd van hen (37,5%) werd aansluitend in voorlopige hechtenis genomen. Voor zover bekend werden deze jongeren gemiddeld 17,3 dagen vastgehouden.

Tot slot is voor elke jongere een zogenaamde ernstscore³⁴ berekend aan de hand van de volgende gegevens: het type delict, het aantal delicten, de ernst van de toegebrachte schade en/of letsel, het aantal eerdere justitiecontacten en de zwaarste afdoening in het verleden. Hoewel de score op zichzelf weinig zegt, kan

³⁴ Van een dergelijke ernstscore is eerder gebruik gemaakt in onder meer het onderzoek naar de kwartaalkursus in Amsterdam (Van der Laan e.a., 1989, 1990). In bijlage 4 wordt aangegeven hoe de ernstscore berekend is.

zo wel iets gezegd worden over de relatieve 'zwaarte' van de jongeren die bij elk van de projecten zijn aangemeld.

De ernstscore bleek te variëren van 4 tot en met 27. Gemiddeld over alle jongeren gezamenlijk bedroeg zij 16,5 (bij een standaardafwijking van 4,2). Tabel 18 geeft de gemiddelde ernstscore per project weer.

Tabel 18: Gemiddelde ernstscore per project

project	gemiddelde ernstscore
SJG-Friesland	16,4
SJG-Twente	17,5
SJG Arnhem	14,0
SJG Nijmegen	15,6
St. Archo Nijmegen	17,5
St. Reclassering Den Haag	16,4
Prejop Den Haag	15,7
totaal	16,5

Uit tabel 18 is af te leiden, dat het verschil in gemiddelde ernstscore van de bij de projecten aangemelde jongeren ten hoogste 3½ punt bedroeg. De verschillen tussen de projecten voor wat betreft de 'zwaarte' van de door hen begeleide jongeren waren dan ook geenszins significant ($p=0,30$).

In het onderzoek naar de Kwartaalkursus (Van der Laan e.a., 1989, 1990) is eveneens gebruik gemaakt van ernstscores. Zo werden onder meer gegevens verzameld over strafzaken tegen zestien- en zeventienjarigen die in de periode september 1986 - september 1988 in de arrondissementen Amsterdam en Haarlem door het openbaar ministerie en de kinderrechter waren afgedaan. Voor de diverse afdoeningen op beide nivo's zijn door de onderzoekers ernstscores berekend. De gemiddelde ernstscore van 16,5 van de jeugdreclasseringscliënten nu, bleek halverwege de gemiddelde ernstscores te liggen van jongeren die in genoemde arrondissementen respectievelijk een voorwaardelijke en een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf hadden gekregen. Ter vergelijking: de jongeren die naar de Kwartaalkursus waren verwezen — een drie maanden durend dagprogramma, bedoeld als alternatief voor langdurige (voorlopige) hechtenis — hadden een gemiddelde ernstscore van 22,5. Deze groep jongeren lijkt dus aanmerkelijk 'zwaarder' te zijn dan de groep jeugdreclasseringscliënten.

Ook is nog nagegaan of er een verband bestond tussen de ernstscore en het aantal (soorten) problemen van de jongeren. Hoewel jongeren met een relatief hoge ernstscore gemiddeld iets meer (soorten) problemen hadden, was het verschil met jongeren met een gemiddeld lagere ernstscore niet significant ($p>0,30$).

5 De geboden begeleiding

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de inhoud van de begeleiding door de vijf jeugdreclasseringsprojecten. Aandacht zal worden besteed aan onder meer het moment van aanvang en beëindiging van de begeleiding en aan de activiteiten en concrete werkdoelen die in de begeleiding centraal stonden. De gegevens hebben betrekking op 346 cases³⁵, waaronder zowel lopende als afgesloten zaken. Tabel 19 laat voor elk project zien, van hoeveel jongeren de begeleiding in november 1989 nog liep en van hoeveel jongeren de begeleiding reeds was beëindigd. Het relatief kleine aantal afgesloten zaken van SJG-Twente, SJG Arnhem en de beide Haagse instellingen dient met name te worden toegeschreven aan de betrekkelijk recente start van de projecten.

Tabel 19: Lopende en afgesloten zaken per project (N=346)

project	lopend		afgesloten	
	N	%	N	%
SJG-Friesland	18	10,8	149	89,2
SJG-Twente	24	77,4	7	22,6
SJG Arnhem	12	92,3	1	7,7
SJG Nijmegen	2	5,1	37	94,9
St. Archo Nijmegen	19	32,2	40	67,8
St. Reclassering Den Haag	11	73,3	4	26,7
Prejop Den Haag	19	86,4	3	13,6
totaal	105	30,3	241	69,7

$\chi^2 = 143,96$, $df = 6$, $p < 0,01$

5.2 Aanvang en einde van de begeleiding

5.2.1. Aanvang van de begeleiding

Wanneer we kijken naar de 346 lopende en afgesloten zaken gezamenlijk, dan blijkt de begeleiding in bijna de helft van de gevallen direct na de aanhouding

³⁵ Deze 346 cases bestaan uit 313 'oorspronkelijke' aanmeldingen en 33 hernieuwde aanmeldingen naar aanleiding van recidive tijdens de begeleiding. Van zeven cliënten van SJG-Friesland ontbraken gegevens omtrent de geboden begeleiding.

door de politie te zijn aangevangen. Nog vóór het driehoeksoverleg³⁶ werd zelfs drie kwart van de jongeren al begeleid. Het aantal jongeren dat daarentegen pas tijdens of na de eerste strafzitting bij de projecten was aangemeld, bedroeg een vijfde (tabel 20).

Tabel 20: Aanvang begeleiding

aanvang	N	%
aanhouding	165	47,7
voorlopige hechtenis (VH)	21	6,1
tussen aanhouding/VH en driehoeksoverleg	72	20,8
driehoeksoverleg	6	1,7
tussen driehoeksoverleg en eerste strafzitting	10	2,9
eerste strafzitting	39	11,3
tussen eerste en tweede strafzitting	32	9,2
tweede strafzitting	1	0,3
totaal	346	100

Het moment van aanvang van de begeleiding was echter niet voor alle projecten gelijk. Zo is bijvoorbeeld door de projecten van SJG Arnhem en SJG Nijmegen vóór november 1989 geen enkele jongere vanaf de aanhouding begeleid. In Leeuwarden daarentegen was dit bij 58,1% van de jongeren het geval, bij Stichting Archo te Nijmegen zelfs bij 84,7%. Wanneer we de in tabel 20 onderscheiden momenten in de strafrechtelijke procedure samennemen tot drie categorieën, kan de volgende verdeling per project worden gemaakt (tabel 21).

Tabel 21: Aanvang begeleiding per project*

	vóór driehoek		vanaf driehoek tot aan 1 ^e strafz.		1 ^e strafz. en later	
	N	%	N	%	N	%
SJG-Friesland	128	76,6	11	6,6	28	16,8
SJG-Twente	21	67,7	1	3,2	9	29,1
SJG Arnhem	1	7,7	-	0,0	12	92,3
SJG Nijmegen	17	44,6	-	0,0	22	65,4
St. Archo Nijmegen	59	100	-	0,0	-	0,0
St. Reclassering Den Haag	15	100	-	0,0	-	0,0
Prejop Den Haag	17	77,3	4	18,2	1	4,5
totaal	258	74,6	16	4,6	72	20,8

* driehoek = driehoeksoverleg

³⁶ Hoewel het driehoeksoverleg tussen officier van justitie, kinderrechter en Raad voor de Kinderbescherming in het arrondissement Arnhem als zodanig niet bestaat en in dit verband gesproken dient te worden van de beslissing van de officier van justitie, wordt de term driehoeksoverleg, ook voor de jeugdreclasseringsprojecten in Arnhem en Nijmegen, gemakshalve aangehouden.

Het moment van aanvang van de begeleiding wordt mede bepaald door de aanleiding tot het contact met de jongere. Een project dat bijvoorbeeld vroeghulp verleent zal wellicht vaker jongeren vanaf de aanhouding begeleiden dan een project dat geen vroeghulp verleent. Tabel 5 in bijlage 2 laat zien wat de aanleiding tot het contact met de jongeren was.

5.2.2 Einde van de begeleiding

Van de 241 zaken die vóór november 1989 waren afgesloten, staat het moment van beëindiging van de begeleiding weergegeven in tabel 22.

Tabel 22: Einde begeleiding

einde	N	%
aanhouding	8	3,3
voorlopige hechtenis (VH)	20	8,3
tussen aanhouding/VH en driehoeksoverleg	21	8,7
driehoeksoverleg	24	10,0
tussen driehoeksoverleg en eerste strafzitting	23	9,5
eerste strafzitting	39	16,2
tussen eerste en tweede strafzitting	75	31,1
tweede strafzitting	5	2,1
na tweede strafzitting	26	10,8
totaal	241	100

Net als bij de aanvang van de begeleiding, zijn er ook bij de beëindiging van het jeugdreclasseringscontact verschillen tussen de projecten te constateren. Deze zijn weergegeven in tabel 23, waarbij de onderscheiden momenten in de strafrechtelijke procedure weer zijn samengenomen tot drie categorieën.

Tabel 23: Einde begeleiding per project*

project	vóór driehoek		vanaf driehoek tot aan 1 ^e strafz.		1 ^e strafz. en later	
	N	%	N	%	N	%
SJG-Friesland	28	18,8	31	20,8	90	60,4
SJG-Twente	2	28,6	1	14,3	4	57,1
SJG Arnhem	-	0,0	-	0,0	1	100
SJG Nijmegen	-	0,0	4	10,8	33	89,2
St. Archo Nijmegen	15	37,5	8	20,0	17	42,5
St. Reclassering Den Haag	2	50,0	2	50,0	-	0,0
Prejop Den Haag	2	66,7	1	33,3	-	0,0
totaal	49	20,3	47	19,5	145	60,2

* driehoek = driehoeksoverleg

Tabel 24 geeft de belangrijkste redenen voor de beëindiging van de begeleiding weer. Hierbij zijn de 'oorspronkelijke' aanmeldingen van de 33 recidivisten buiten beschouwing gelaten. Hoewel recidive tijdens de begeleiding in het onderzoek werd beschouwd als een nieuwe aanmelding bij het project, liep de begeleiding van de jongeren in wezen immers gewoon door.

Tabel 24: Reden voor beëindiging van de begeleiding

reden	N	%
niet (meer) nodig	140	67,3
jongere wilde niet meer	12	5,8
recidive*	21	10,1
anders	35	16,8
totaal	208	100

* Niet gevolgd door een 'nieuwe' aanmelding.

De tabel geeft aan, dat de begeleiding van de jongeren in twee derde van de gevallen beëindigd was omdat verder contact niet (langer) nodig leek en/of omdat de duur van het eventuele opgelegde jeugdreclasseringscontact verstreken was. Deze zaken zijn met succes afgerond. Het aantal zaken dat duidelijk minder succesvol was verlopen, bedroeg iets minder dan een zesde: tien procent waarin de begeleiding beëindigd was vanwege nieuwe delicten van de jongere — waarna bijvoorbeeld overdracht aan de reclassering voor volwassenen volgde — en bijna zes procent waarin het contact beëindigd was omdat de jongere niet (langer) begeleid wenste te worden dan wel geen enkele medewerking (meer) vertoonde. Deze laatste groep is evenwel in de meeste gevallen vanaf kort na de aanhouding tot en met het driehoeksoverleg of tot en met de eerste strafzitting begeleid. Gezien de duur van de geboden begeleiding is enig positief effect op de jongeren niet op voorhand uitgesloten. De categorie 'anders' tot slot, omvat onder meer overdracht aan een ander arrondissement, aan een gezinsvoogdij-instelling (in verband met een opgelegde ondertoezichtstelling) of aan een andere instelling die de jongere reeds begeleidde, en onvoorwaardelijke seponering van de zaak door de politie of de officier van justitie. Deze redenen werden slechts één of enkele keren genoemd. Opmerkelijke verschillen tussen de projecten voor wat betreft de redenen voor beëindiging van de begeleiding deden zich niet voor.

5.2.3 Duur van de begeleiding

Een indruk van de duur van de geboden begeleiding geeft tabel 25. In deze tabel is het moment van aanvang van de begeleiding afgezet tegen het moment van beëindiging van het contact. De genoemde percentages hebben betrekking op afgesloten zaken; de verschillende momenten in de strafrechtelijke procedure zijn weer samengenomen tot drie categorieën.

Uit de tabel blijkt, dat de meeste jongeren (bijna 40%) vanaf kort na hun aanhouding tot en met (na) de eerste strafzitting begeleid zijn. Het gaat hierbij om 90 jongeren, van wie er 58 ook na de eerste strafzitting hulp ontvingen (tien zelfs

Tabel 25: Duur van de begeleiding bij afgesloten zaken*; in % (N=241)

aanvang begeleiding	vóór driehoek	einde begeleiding vanaf driehoek tot aan 1 ^e strafz.	1 ^e strafz. en later
vóór driehoek	20,3	16,6	37,3
vanaf driehoek tot aan 1 ^e strafz.	-	2,9	1,2
1 ^e strafzitting en later	-	-	21,6

* driehoek = driehoeksoverleg

tot na de tweede strafzitting). Het aantal jongeren dat daarentegen alleen vóór het driehoeksoverleg³⁷ begeleid was, bedroeg een vijfde, evenals het aantal jongeren dat uitsluitend na de eerste strafzitting jeugdreclasseringshulp had ontvangen.

Gezien de eerder beschreven verschillen in aanvang en einde van de door de projecten geboden begeleiding zal het duidelijk zijn, dat tabel 25 niet voor alle projecten in gelijke mate opgaat. Zo waren de zeven afgesloten zaken van de beide Haagse instellingen op één na allemaal vóór het driehoeksoverleg aangevangen en in ieder geval nog vóór de eerste strafzitting beëindigd. Van de veertig afgesloten zaken van Stichting Archo, welke alle kort na de aanhouding van de jongeren aanvingen, was iets meer dan de helft vóór de eerste strafzitting beëindigd. De medewerker van SJG Nijmegen daarentegen had met twee derde van de door hem begeleide jongeren uitsluitend in de periode na de eerste strafzitting contact gehad. Het moment van aanvang en beëindiging van de afgesloten zaken van SJG-Friesland en SJG-Twente tot slot, week over het algemeen slechts weinig af van het in tabel 25 geschetste beeld.

Tenslotte is nog nagegaan of er een verband bestond tussen de duur van de begeleiding zoals hierboven beschreven en de ernst van de problematiek van de jongeren in termen van zowel het totaal aantal problemen als het aantal verschillende gebieden waarop deze problemen lagen. Een dergelijk verband bleek niet aanwezig te zijn.

5.3 Inhoud van de begeleiding

5.3.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de inhoud van de door de jeugdreclasseringsprojecten geboden hulp. Na een beschrijving van de ondernomen acties volgend op de aanhouding en de eventuele voorlopige hechtenis van de jongeren, wordt aandacht besteed aan de concrete werkdoelen en activiteiten die in de (verdere) begeleiding centraal stonden. Ook wordt ingegaan op de intensiteit van de geboden begeleiding en op de reacties van de projectmedewerkers op nieuwe politiecontacten tijdens de begeleiding.

³⁷ Een dergelijke korte begeleidingsduur vóór het driehoeksoverleg was in de meeste gevallen toe te schrijven aan het feit dat verder begeleiden van de jongere niet nodig was. Zo konden de projectmedewerkers van SJG-Friesland en Stichting Archo bij bijvoorbeeld zeven jongeren volstaan met het verlenen van vroeghulp.

De gegevens die in de paragrafen 5.3.3 tot en met 5.3.5 gepresenteerd worden, hebben betrekking op de gehele periode vanaf de aanhouding tot en met na de strafzitting(en). Uit de informatie verzameld met het registratieformulier bleek namelijk, dat de inhoud van de geboden begeleiding gedurende de verschillende fasen van de strafrechtelijke procedure vrijwel gelijk was (bleef). Zo werd elk van de onderscheiden begeleidingsdoelen en -activiteiten ongeveer even vaak in de periode vóór als na het driehoeksoverleg (respectievelijk de strafzitting(en)) genoemd. Bij 80% van de jongeren die zowel vóór als na het driehoeksoverleg waren begeleid, werden in beide perioden bovendien dezelfde werkdoelen nagestreefd en nagenoeg dezelfde begeleidingsactiviteiten ondernomen. Hetzelfde geldt voor de jongeren die zowel vóór als na de strafzitting(en) waren begeleid. Voorzover de inhoud of intensiteit van de begeleiding tijdens de strafrechtelijke procedure veranderde, zal hiervan melding worden gemaakt.

5.3.2 Aanhouding en voorlopige hechtenis

De aanhouding

Zoals in paragraaf 5.2 is opgemerkt, werd drie kwart van de jongeren vóór het driehoeksoverleg bij de projecten aangemeld. Van 246³⁸ jongeren zijn gegevens bekend over de aanhouding door de politie. Uit deze gegevens blijkt dat slechts een zesde van hen (41 jongeren) na het opmaken van een proces-verbaal door de politie is heengezonden. Over 27 van deze jongeren is, voor zover bekend, naar aanleiding van het politiecontact een voorlichtingsrapport opgesteld, waarvan achttien keer door de Raad voor de Kinderbescherming en vijf keer door de projectmedewerkers van SJG-Friesland.

De overige 205 jongeren (83,3%) zijn na hun aanhouding door de politie in verzekering gesteld. Volgend op de inverzekeringstelling ontvingen 196 van hen (95,6%) vroeghulp; in negen gevallen was de melding van de inverzekeringstelling niet tijdig doorgegeven. Tabel 26 laat zien welke instellingen vroeghulp verleenden.

Uit de tabel blijkt, dat vooral door de projectmedewerkers van SJG-Friesland en Stichting Archo veelvuldig vroeghulp is geboden.³⁹ Bij de andere projecten kwam vroeghulp door de Raad voor de Kinderbescherming daarentegen relatief

³⁸ Dat niet van alle 258 jongeren die vóór het driehoeksoverleg waren aangemeld gegevens over de aanhouding en de eventuele voorlopige hechtenis bekend zijn, hangt samen met het feit dat het registratieformulier slechts ingevuld diende te worden voorzover de jongeren daadwerkelijk door het project begeleid werden. Bij jongeren die niet direct na hun aanhouding bij de projecten waren aangemeld, kunnen gegevens over de aanhouding en/of de voorlopige hechtenis derhalve ontbreken. De hier genoemde aantallen wijken bovendien enigszins af van die in 4.6. Dit heeft te maken met het feit dat de gegevens in 4.6 betrekking hadden op alle jongeren van wie het parketdossier beschikbaar was, terwijl de gegevens die hier vermeld worden alleen betrekking hebben op de jongeren die voor het driehoeksoverleg bij de projecten waren aangemeld.

³⁹ De jongeren die voor het driehoeksoverleg bij SJG-Friesland waren aangemeld maar die vroeghulp hadden ontvangen van de Raad voor de Kinderbescherming (zo'n 15%), waren voornamelijk in 1986 en 1987, dus kort na de start van het project, aangemeld.

vaak voor. Zo ontving bijvoorbeeld van de jongeren die vóór het driehoeksoverleg bij het project van SJG-Twente waren aangemeld, 70% uitsluitend vroeghulp van een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming. De drie jongeren aan wie Prejop en Stichting Reclassering Den Haag vroeghulp verleenden, werden op dat moment al door deze instellingen begeleid. Het betreft hier 'hernieuwde' aanmeldingen naar aanleiding van recidive tijdens de begeleiding.

Tabel 26: Vroeghulp aan in verzekering gestelde jongeren die vóór het driehoeksoverleg bij de projecten waren aangemeld (N=196)

vroeghulp door	N	%
SJG-Friesland	89	83,2
SJG-Twente	5	29,4
SJG Arnhem	-	0,0
SJG Nijmegen	-	0,0
St. Archo Nijmegen	53	96,3
St. Reclassering Den Haag	2	18,2
Prejop Den Haag	1	20,0
Raad voor de Kinderbescherming*	46	23,4

* Genoemd aantal vroeghulpen door de Raad voor de Kinderbescherming geldt voor de projecten in Almelo, Arnhem, Den Haag, Leeuwarden en Nijmegen gezamenlijk.

De inbewaringstelling

Tegen 120 van de 205 in verzekering gestelde jongeren (58,5%) was door de officier van justitie een inbewaringstelling gevorderd. Van hen werden er op dat moment 99 door één van de projecten begeleid. Tabel 27 laat zien, in hoeveel gevallen een medewerker van de projecten bij de voorgeleiding aanwezig was.

Tabel 27: Aanwezigheid projectmedewerker bij voorgeleiding inbewaringstelling*

project	N	%
SJG-Friesland	57	93,4
SJG-Twente	7	63,6
SJG Nijmegen	-	0,0
St. Archo Nijmegen	22	95,7
St. Reclassering Den Haag	1	50,0
Prejop Den Haag	-	0,0
totaal	87	87,9

* SJG Arnhem is hierbij buiten beschouwing gelaten, omdat de aanmelding van de ene cliënt vóór het driehoeksoverleg pas plaatsvond nadat de voorlopige hechtenis reeds beëindigd was.

In gemiddeld twee derde van de gevallen waarin zij bij de voorgeleiding aanwezig waren, is door de projectmedewerkers een advies omtrent de vordering tot inbewaringstelling gegeven. Van de uitgebrachte adviezen luidde 79,6%, de inbewaringstelling te schorsen onder de voorwaarde dat de jongere contact zou houden met het jeugdreclasseringsproject. Vasthouden werd in 11,9% van de gevallen ge-

adviseerd. Andere adviezen, zoals schorsing onder de voorwaarde dat de jongere zou deelnemen aan een sociale vaardigheidstraining, hulp zou zoeken bij een Riagg of onder huisarrest zou worden geplaatst, werden ten hoogste drie keer genoemd.

Hoewel de inhoud van de gegeven adviezen per project weinig verschilde, waren er wel verschillen tussen de projecten voor wat betreft het aantal keer dat men adviseerde. Zo gaven de medewerkers van SJG-Twente slechts één keer (14,3%) een expliciet advies omtrent de vordering tot inbewaringstelling van cliënten en medewerkers van Stichting Archo zeven keer (31,8%). De medewerkers van het Friese jeugdreclasseringsproject daarentegen adviseerden bij 40 van de 57 voorgeleidingen (70,2%) waarbij zij aanwezig waren.

Van de uitgebrachte adviezen werd uiteindelijk twee derde door de Rechter-Commissaris gehonoreerd: 32 keer werd de inbewaringstelling onmiddellijk dan wel tussentijds geschorst en zeven keer werd de jongere overeenkomstig het advies van de projectmedewerkers vastgehouden.

De gevangenhouding

Van 64 van de 91 jongeren die korte of langere tijd in bewaring waren gesteld werd door de officier van justitie een gevangenhouding gevorderd. Van hen werden op dat moment 52 door de jeugdreclasseringsprojecten begeleid. In tabel 28 is te zien, dat bij de voorgeleiding van elk van deze jongeren een medewerker van het project aanwezig was.

Tabel 28: Aanwezigheid projectmedewerker bij voorgeleiding gevangenhouding

project	N	%
SJG-Friesland	30	100
SJG-Twente	7	100
SJG Nijmegen	1	100
St. Archo Nijmegen	12	100
St. Reclassering Den Haag	1	100
Prejop Den Haag	1	100
totaal	52	100

Net als bij de inbewaringstelling werd bij gemiddeld twee derde van de voorgeleidingen ten behoeve van de gevangenhouding een advies door de projectmedewerkers gegeven. Ook nu weer werd schorsing onder de voorwaarde dat de jongere contact met het jeugdreclasseringsproject zou houden, het meest geadviseerd (in 57,8% van de gevallen). Het aantal voorgeleidingen waarbij de medewerkers van SJG-Twente een advies omtrent de vordering tot gevangenhouding uitbrachten, lag met 60% evenwel aanmerkelijk hoger dan bij de voorgeleidingen ten behoeve van de inbewaringstelling. De medewerkers van SJG-Friesland gaven bij 80% van de voorgeleide jongeren een advies omtrent die van Stichting Archo bij 40%. Grofweg drie kwart van de adviezen van elk van de projecten werd gehonoreerd met een (tussentijdse) schorsing van de gevangenhouding dan wel met het langer vasthouden van de jongere.

Tot slot kan nog worden vermeld dat zestien⁴⁰ jongeren (9,6%) een persoonlijkheidsonderzoek in het kader van een gerechtelijk vooronderzoek hebben ondergaan. In iets meer dan een derde van de gevallen vond dit onderzoek ambulante plaats. De overige jongeren werden onder meer geplaatst in Rijksinrichtingen de Hunerberg te Nijmegen, Het Poortje te Groningen, 't Nieuwe Lloyd te Amsterdam en het Pieter Baan Centrum te Utrecht. De gemiddelde duur van het persoonlijkheidsonderzoek bedroeg, voor zover bekend, tien weken.

5.3.3 Doel en inhoud van de begeleiding

Doel van de begeleiding

De concrete werkdoelen die in de begeleiding van de jongeren centraal stonden, staan vermeld in tabel 29.

Tabel 29: Werkdoelen van de begeleiding; in%

doel	%
verbetering relatie met ouders	46,2
opleiding beginnen/voltoeien	40,7
werk vinden/oppakken	39,2
zinnvolle vrijetijdsbesteding vinden	37,7
sociale vaardigheden vergroten	31,6
jongere voorbereiden op strafzitting	30,8
jongere losmaken uit oude vriendenkring	26,1
met geld leren omgaan	20,8
zelfstandig (leren) wonen	18,9
verbetering relatie met leeftijdsgenoten	17,8
alcohol/druggebruik terugdringen	15,7
andere*	26,9

* Hieronder valt onder meer: bevorderen van het zelfstandig functioneren, eigen identiteit (helpen) ontwikkelen, schadevergoeding regelen, hulpverleningscontact leggen, terugdringen van gokverslaving, hulp bij het voltoeien van een alternatieve sanctie en een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing regelen.

Bij de meeste jongeren stond in de begeleiding meer dan één werkdoel centraal. Gemiddeld ging het om 3,5 doelen per jongere. Kijken we naar de genoemde (combinaties van) doelen, dan bleek het bij één werkdoel meestal te gaan om het voorbereiden van de jongere op de komende strafzitting of om een doel uit de categorie 'andere'. Bij jongeren bij wie twee of meer doelen werden nagestreefd was de begeleiding gewoonlijk gericht op verbetering van de relatie met de ouders, een opleiding beginnen of afmaken en/of werk vinden of oppakken, al dan niet in combinatie met achtereenvolgens het vinden van een zinnvolle vrijetijdsbesteding, vergroting van de sociale vaardigheden van de jongere, de jongere losmaken uit zijn oude criminele vriendenkring, enzovoort (zie volgorde in tabel 29). Significante verschillen tussen de projecten deden zich in dit opzicht niet voor. Wel

⁴⁰ Van wie er elf begeleid zijn door het jeugdreclasseringsproject van SJG-Friesland.

werden sommige doelen relatief vaker door medewerkers van bepaalde projecten genoemd dan andere. Zo speelde bijvoorbeeld verbetering van de relatie met ouders en met leeftijdsgenoten een relatief belangrijke rol in de begeleiding door de medewerker van SJG Nijmegen. Het beginnen of afmaken van een geschikte opleiding daarentegen werd relatief vaak genoemd door de medewerkers van Prejop Den Haag, het vinden of oppakken van werk door de medewerkers van Stichting Reclassering Den Haag.

Dat de geboden begeleiding direct gericht was op verbetering van de problematische levensomstandigheden van de jongeren kan worden afgeleid uit de geconstateerde significante, positieve verbanden tussen een aantal concrete werkdoelen enerzijds en gebieden waarop de jongeren problemen ondervonden anderzijds. Bij jongeren die problemen hadden op de volgende gebieden van hun leven werd het bijbehorende werkdoel significant vaker genoemd dan bij jongeren zonder ernstige problemen op dat gebied ($p < 0,01$): persoonsgebonden problemen (lees: alcohol- en drugverslaving) en het terugdringen van alcohol- en/of druggebruik; relatieproblemen en het verbeteren van de relatie met ouders en met leeftijdsgenoten; problemen op het gebied van school of werk en het beginnen of afmaken van een opleiding; problemen op het gebied van vrijetijdsbesteding en het vinden van een opleiding, van werk en/of van een zinvolle vrijetijdsbesteding; en, tot slot, materiële problemen en het leren omgaan met geld, zelfstandig (leren) wonen en werk vinden of oppakken.

Ook bleek er een positief, zij het niet significant, verband te bestaan tussen het aantal werkdoelen dat met de begeleiding werd nagestreefd en het aantal problemen (of probleemgebieden) dat aan de jongeren werd toegeschreven.

Inhoud van de begeleiding

De activiteiten waaruit de geboden begeleiding bestond, staan vermeld in tabel 30.

Tabel 30: Inhoud van de begeleiding (in%)

inhoud begeleiding	%
afsprakensysteem	80,0
hulp bij opleiding	27,7
hulp bij werk	24,0
hulp bij regelen financiën	20,3
gezinsgesprekken	20,1
plaatsing in leer- en/of werkproject	12,1
hulp bij regelen zelfstandige woonruimte	11,4
uithuisplaatsing*	9,7
hulp bij vergroten sociale vaardigheden	5,1
meldingsplicht	4,7
anders**	12,1

* Het betreft hier voornamelijk tijdelijke plaatsingen in tehuizen voor normale kinderen.

** Hiertoe behoren onder meer: reflecterende gesprekken met de jongere, schadevergoeding regelen, huisarrest en het laten uitvoeren van een psychologisch onderzoek.

Uit tabel 30 blijkt, dat het maken en controleren van duidelijke, vast omliggende afspraken deel uitmaakte van de begeleiding van vrijwel alle jongeren. Hulp bij opleiding, werk, het regelen van financiën en/of de relatie met ouders (gezinsgesprekken) speelde een rol in de begeleiding van — meer dan — een vijfde van de jeugdreclasseringscliënten.

Niet als bij de doelen van de begeleiding, was ook bij de inhoud van de begeleiding in de meeste gevallen sprake van meer dan één soort activiteit. Gemiddeld werden er 2,5 verschillende soorten activiteiten per jongere ondernomen. Bij jongeren bij wie één activiteit werd genoemd, ging het in de meeste gevallen ofwel om afsprakensystemen (twee derde van de gevallen) ofwel om plaatsing in een tehuis of, een enkele keer, een opvanghuis of crisiscentrum (een vijfde van de gevallen). Bij twee of meer activiteiten ging het gewoonlijk om afspraken in combinatie met hulp bij opleiding, hulp bij werk, hulp bij het regelen van financiën en/of gezinsgesprekken, enzovoort (zie volgorde in tabel 30).

Hoewel de projecten qua aantal en combinaties van begeleidingsactiviteiten weinig van elkaar verschilden, werd niet iedere activiteit gemiddeld even vaak door elk project ondernomen. Zo zijn bijvoorbeeld meldingsplichten en huisarresten vrijwel uitsluitend door de projectmedewerkers van SJG-Friesland gebruikt. Plaatsing van jongeren in een leer- en/of werkproject maakte relatief vaak deel uit van de begeleiding door SJG-Friesland, Stichting Archo en SJG-Twente, tijdelijke uithuisplaatsing werd met name gebruikt door SJG-Friesland, Stichting Archo en SJG Nijmegen. Hulp bij opleiding en hulp bij werk werd verhoudingsgewijs veel geboden door de projectmedewerkers van respectievelijk Prejop en Stichting Reclassering Den Haag, gezinsgesprekken tot slot werden veelvuldig gevoerd door de medewerker(s) van SJG Arnhem en, met name, SJG Nijmegen. Genoemde verschillen zijn echter niet significant.

Het concrete karakter van de geboden hulp waarover bij de werkdoelen van de begeleiding werd gesproken kan ook worden afgeleid uit de significante, positieve verbanden die bleken te bestaan tussen begeleidingsdoelen en -activiteiten die betrekking hadden op hetzelfde aspect van het leven van de jongeren. De volgende activiteiten werden significant vaker ondernomen wanneer de begeleiding (mede) gericht was op het bijbehorende doel ($p < 0,01$): hulp bij opleiding en 'een opleiding beginnen/voltoeien'; hulp bij werk en 'werk vinden/oppakken'; hulp bij het regelen van zelfstandige woonruimte en 'zelfstandig (leren) wonen'; hulp bij het regelen van financiën en 'de jongere met geld leren omgaan'; en gezinsgesprekken en 'verbetering van de relatie met ouders'. In gemiddeld meer dan 80% van de gevallen werden activiteiten ondernomen die specifiek gericht waren op het realiseren van het overeenkomstige werkdoel. Alleen het maken en controleren van afspraken bleek met geen enkel specifiek doel samen te hangen; deze activiteit werd genoemd bij alle (combinaties van) doelen.

De eerder beschreven samenhang tussen werkdoelen en problemen die betrekking hadden op hetzelfde aspect van het leven van de jongeren verklaart wellicht mede het significante, positieve verband tussen de volgende activiteiten en probleemgebieden ($p < 0,01$): hulp bij opleiding en 'problemen op school/werk'; plaatsing in een leer-werkproject, hulp bij werk en hulp bij opleiding en 'problemen met vrijetijdsbesteding'; hulp bij het regelen van woonruimte, hulp bij het regelen van financiën en hulp bij werk en 'materiële problemen'; en, tot slot,

uithuisplaatsing en 'problemen in de thuissituatie'. Genoemde activiteiten werden significant vaker bij jongeren met problemen op het betreffende gebied van hun leven ondernomen dan bij jongeren die die problemen niet hadden.

Rapportage en aanwezigheid op strafzittingen

Over twee derde van de 190 jongeren die ten tijde van het *driehoeksoverleg* werden begeleid, is door de projectmedewerkers van Prejop, Stichting Reclassering Den Haag, SJG-Friesland, Stichting Archo en SJG Nijmegen rapport uitgebracht.⁴¹ Ruim 80% van deze rapportages ten behoeve van het driehoeksoverleg werd met een impliciet of expliciet advies omtrent de voorlopige afdoening van de strafzaak afgesloten. Het advies dat het meest gegeven werd, was dagvaarden (42,2%). Een alternatieve sanctie werd in bijna 30% van de gevallen geadviseerd, het opleggen van begeleiding of toezicht door het jeugdreclasseringsproject in bijna 20% van de gevallen — waarvan 7% in combinatie met dagvaarden en 4% in combinatie met een alternatieve sanctie. Andere adviezen, zoals nadere voorlichting door het jeugdreclasseringsproject, (voorwaardelijk) sepot, transactie en dergelijke, werden in minder dan 10% van de gevallen gegeven. De projecten verschilden in bovengenoemd opzicht in zoverre van elkaar, dat de medewerkers van SJG-Friesland verhoudingsgewijs vaker een dagvaarding adviseerden dan die van Stichting Archo (44% tegenover 14%), terwijl laatsgenoemden relatief meer alternatieve sancties adviseerden dan eerstgenoemden (respectievelijk 42% en 21%). Uit het antwoord op de vraag naar de uitkomst van het driehoeksoverleg bleek, dat de beslissing van de officier van justitie in 58% van de gevallen overeenkwam met het advies van de projectmedewerkers. Van de voorgestelde alternatieve sancties werd evenwel slechts een derde gehonoreerd, van de voorgestelde dagvaardingen daarentegen ruim 90%.

Van aanwezigheid van de projectmedewerkers op de *eerste strafzitting* was sprake bij ruim 95% van de 167 jongeren die op dat moment werden begeleid. Rapportage ten behoeve van de strafzitting vond in drie kwart van de gevallen plaats. Het aantal uitgebrachte rapportages bleek echter significant te verschillen tussen de projecten ($X^2=49,95$, $df=6$, $p<0,01$). Zo brachten de medewerkers van het Nijmeegse⁴² en het Friese project rapport uit over (vrijwel) alle door hen begeleide jongeren (respectievelijk 100% en 91%). De medewerkers van Prejop Den Haag daarentegen rapporteerden over de helft van hun cliënten, die van SJG-Twente en Stichting Reclassering Den Haag over drie kwart van de door hen begeleide jongeren.⁴³

⁴¹ Hierbij ging het zowel om eerder opgestelde vroeghulpverslagen als om nieuwe verslagen, al dan niet volgend op een vroeghulpverslag. De drie soorten rapportages kwamen gemiddeld even vaak voor.

⁴² Van de door Stichting Archo verzorgde rapportages ten behoeve van de strafzitting was 60% schriftelijk en 40% mondeling van aard.

⁴³ Het project van SJG Arnhem, dat slechts één jongere vóór de strafzitting begeleidde, is hier buiten beschouwing gelaten.

Ook bleken er significante verschillen tussen de projecten te bestaan voor wat betreft het aantal mondelinge en schriftelijke rapportages dat met een advies omtrent de afdoening werd afgesloten. ($X^2 = 44,05$, $df = 6$, $p < 0,01$). Tabel 31 laat zien, hoe vaak elk project een impliciet of expliciet advies in de rapportage ten behoeve van de strafzitting opnam.

Tabel 31: Aantal voorlichtingsrapportages met een advies omtrent de afdoening van de strafzaak; per project*

project	N	%
SJG-Friesland	69	95,8
SJG-Twente	6	66,7
SJG Nijmegen	10	90,9
St. Archo Nijmegen	10	40,0
St. Reclassering Den Haag	3	75,0
Prejop Den Haag	2	33,3
totaal	101	80,8

* De ene zaak van SJG Arnhem waarin gerapporteerd werd — en die eveneens met een advies omtrent de afdoening van de strafzaak werd afgesloten — is in de tabel buiten beschouwing gelaten.

De meeste adviezen die gegeven werden, hadden betrekking op een alternatieve sanctie, een voorwaardelijke vrijheidsstraf en/of een proeftijd met jeugdreclasseringstoezicht. In vrijwel alle gevallen ging het hierbij om combinaties van twee of drie van deze afdoeningen.⁴⁴ Onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen, welke in totaal zeven keer zijn genoemd, werden vrijwel altijd in combinatie met een voorwaardelijke straf, een alternatieve sanctie en/of (opgelegd) jeugdreclasseringscontact geadviseerd. Tabel 6 in bijlage 2 geeft aan hoe vaak elke afdoening geadviseerd is.

Net als bij het driehoeksoverleg bleken ook hier met name de adviezen van de medewerkers van SJG-Friesland en Stichting Archo uiteen te lopen. Zo adviseerden laatstgenoemden in 90% van de gevallen (uitsluitend) het opleggen van een alternatieve sanctie, terwijl de projectmedewerkers van SJG-Friesland in de helft van de gevallen een opgelegd jeugdreclasseringscontact in combinatie met een voorwaardelijke vrijheidsstraf en/of een alternatieve sanctie adviseerden.

De 38 jongeren die op een *tweede strafzitting* van de kinderrechter dienden te verschijnen werden allemaal vergezeld door een medewerker van de jeugdreclasseringsprojecten. In tabel 7 in bijlage 2 is te zien, welke projecten deze jongeren

⁴⁴ Bijvoorbeeld: een alternatieve sanctie met opgelegd contact met het jeugdreclasseringsproject (16x), een alternatieve sanctie plus een voorwaardelijke vrijheidsstraf (12x) en een alternatieve sanctie in combinatie met een voorwaardelijke vrijheidsstraf en jeugdreclasseringstoezicht (13x).

begeleiden. Van de 33⁴⁵ uitgebrachte rapportages (86,8%) werd drie kwart afgesloten met een advies omtrent de afdoening, waarbij alternatieve sancties het meest werden genoemd (76%). Verschillen tussen de projecten deden zich in dit opzicht niet voor.

5.3.4 Intensiteit van de begeleiding

Om een indruk te krijgen van de intensiteit van de geboden begeleiding is de projectmedewerkers gevraagd aan te geven, hoe vaak en hoe lang men (gemiddeld) per maand contact had met de jongere en met derden betreffende de jongere.

Kijken we eerst naar de contacten met de jongere zelf, dan blijken deze in aantal te variëren van één keer tot twaalf keer per maand. Gemiddeld hadden de projectmedewerkers 2,9 keer per maand contact met de jongeren. De duur van deze contacten liep uiteen van vijftien minuten tot maximaal twee uur en bedroeg gemiddeld iets meer dan een uur. Vermenigvuldiging van het aantal maandelijks contacten met de duur van die contacten geeft de totale duur van het maandelijks contact met de jongeren: gemiddeld drie uur.

De gemiddelde duur van de contacten met de jongeren, zowel per keer als over een gehele maand, bleek echter niet voor alle projecten gelijk te zijn. Zo duurden de jeugdreclasseringscontacten van Prejop Den Haag met gemiddeld iets meer dan een half uur per keer significant korter dan de contacten van bijvoorbeeld Stichting Reclassering Den Haag (gemiddeld 75 minuten per keer; $F=5,28$, $p<0,01$). Hetzelfde gold voor de gemiddelde totale duur van de maandelijks contacten met de jongeren. Deze bedroeg bij de jeugdreclasseringscliënten van Prejop nog geen anderhalf uur, terwijl de projectmedewerker(s) van SJG-Twente en SJG Nijmegen gemiddeld per maand in totaal bijna vier uur contact hadden met de door hen begeleide jongeren ($F=3,82$, $p<0,01$). Significante verschillen voor wat betreft het gemiddelde aantal maandelijks contacten met de jongeren deden zich tussen de projecten niet voor.

Wel liep de gemiddelde duur van de maandelijks contacten met derden significant uiteen. Bedroeg deze voor alle projecten gezamenlijk gemiddeld anderhalf uur, Stichting Reclassering Den Haag en Prejop scoorden hier met gemiddeld respectievelijk drie kwartier en een uur per maand duidelijk onder, SJG-Twente en SJG Nijmegen met meer dan drie uur duidelijk boven.

Tot slot kan nog worden opgemerkt dat bij jongeren die zowel vóór als na het driehoeksoverleg waren begeleid, de totale duur van het maandelijks contact na het driehoeksoverleg met gemiddeld een half uur was afgenomen. Met jongeren die zowel vóór als na de (eerste) strafzitting waren begeleid, was na de strafzitting in totaal gemiddeld een kwartier per maand korter contact geweest. Voor wat betreft de contacten met derden bedroeg de gemiddelde afname van de duur van het contact in genoemde perioden respectievelijk iets minder en iets meer dan een half uur.

⁴⁵ Door de medewerkers van SJG Arnhem werd geen enkele gerapporteerd, bij drie jeugdreclasseringscliënten van Stichting Archo was onbekend of er een advies was uitgebracht.

5.3.5 Reacties op nieuwe politiecontacten tijdens de begeleiding

Op de vraag of de jongere gedurende de begeleiding opnieuw met de politie in aanraking was gekomen, werd in 13% van de gevallen bevestigend geantwoord. Hierbij ging het voornamelijk om (nieuwe) vermogensdelicten; geweldsdelicten of andere delicten kwamen in minder dan een kwart van de gevallen voor. Hoewel er door de projecten naar aanleiding van deze nieuwe politiecontacten diverse acties werden ondernomen, valt op dat met name de projectmedewerkers van SJG-Friesland het delict relatief vaak direct aan de officier van justitie of de kinderrechter meldden. Ook kwamen overdrachten naar de reclassering voor volwassenen bij dit project verhoudingsgewijs veel voor. De projectmedewerkers van Stichting Archo daarentegen voerden vrij dikwijls 'uitsluitend' extra gesprekken met de jongere naar aanleiding van een nieuw delict. Deze verschillen in reactie zijn wellicht voor een belangrijk deel aan het gehanteerde hulpverleningskader van de projecten — gedwongen versus vrijwillig — toe te schrijven.

Tot slot kan nog worden vermeld dat in totaal 30 jeugdreclasseringscliënten (8,7%) voor korte of langere tijd geplaatst werden in Rijksinrichtingen of tehuizen dan wel verwezen werden naar andere hulpverlenende instellingen (waaronder met name Riagg's). Als reden werden vooral persoonlijke problemen en problemen in de thuissituatie van de jongeren genoemd. Verschillen tussen de projecten deden zich in dit opzicht vrijwel niet voor.

6 Ervaringen en meningen van betrokken instanties

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt, ter afsluiting van dit interimrapport, aandacht besteed aan de ervaringen en meningen van vertegenwoordigers van een aantal instanties die nauw bij het werk van de jeugdreclasseringsprojecten betrokken (kunnen) zijn. Het gaat hier om de politie⁴⁶, de Raad voor de Kinderbescherming, het openbaar ministerie en de rechterlijke macht in elk van de betreffende arrondissementen (kantons). De meningen en ervaringen van vertegenwoordigers van deze instanties zijn verzameld aan de hand van interviews die in de periode van december 1989 tot en met februari 1990 zijn afgenomen. Deze vraaggesprekken, die gemiddeld een uur duurden, vonden plaats aan de hand van een gestructureerde vragenlijst die de respondenten van tevoren was toegestuurd.

Opgemerkt dient te worden dat met de officier van justitie in het arrondissement Arnhem alleen over het jeugdreclasseringsproject van het Nijmeegs Justitie Traject is gesproken. Aangezien het project van SJG Arnhem ten tijde van de interviews nog vrijwel uitsluitend jongeren vanaf de strafzitting begeleidde, had de betreffende officier van justitie (nog) niet of nauwelijks met het project te maken gehad. Hetzelfde gold voor de gemeentepolitie te Arnhem. Hoewel deze dienst indertijd door SJG Arnhem op de hoogte was gesteld van de voorgenomen start van het project, had men sindsdien geen contact meer met de projectmedewerkers gehad. De opvattingen van de officieren van justitie en de politie over de jeugdreclasseringsprojecten die hierna worden beschreven, hebben dan ook geen betrekking op het project van SJG Arnhem.

Bij de meningen en ervaringen die hierna worden weergegeven gaat het, tenzij anders vermeld, telkens om de meningen en ervaringen van de vertegenwoordigers van alle betrokken instanties in het betreffende arrondissement (kanton).

6.2 Implicaties van de jeugdreclasseringsprojecten voor de werkzaamheden en het beleid van de betrokken instanties

Op de vraag of zich met de komst van de jeugdreclasseringsprojecten veranderingen hadden voorgedaan in de hoeveelheid werk, de benodigde tijd en/of de kosten die aan het werk verbonden waren, werd alleen in Nijmegen bevestigend geantwoord. Deze extra investeringen werden echter niet als een nadeel ervaren, gezien de positieve resultaten die volgens de respondenten met het project wer-

⁴⁶ Afdeling Jeugd- en Zedenzaken.

den bereikt. Volgens de vertegenwoordigers van de instanties in de arrondissementen Almelo en Leeuwarden waren enerzijds bepaalde werkzaamheden verzaamd (bijvoorbeeld meer overleg tussen de betrokken instanties), maar anderzijds ook taken door de jeugdreclasseringsprojecten overgenomen (bijvoorbeeld de voorlichting over — een deel van — de jongeren). In Arnhem en Den Haag tot slot was er qua tijds- en werkinvestering weinig veranderd sinds de start van de projecten. In Arnhem was dat te verklaren uit het feit dat de begeleiding van de jongeren ten tijde van de interviews veelal nog pas na de strafzitting aanving. In Den Haag was er niet veel veranderd aangezien Prejop en Stichting Reclassering Den Haag voorheen ook al hulp boden aan jeugdige justitiabelen en als zodanig te maken hadden (gehad) met politie, justitie en de Raad voor de Kinderbescherming.

Op de vraag of de activiteiten van de jeugdreclasseringsprojecten geleid hadden tot veranderingen in het beleid ten aanzien van de doelgroep van de projecten, antwoordde men unaniem dat zich in dit opzicht geen structurele wijzigingen hadden voorgedaan.

6.3 Indicaties voor verwijzing naar de jeugdreclasseringsprojecten en meningen over de doelgroep van de projecten

In hoofdstuk 3 werden de kenmerken genoemd van de jongeren die de jeugdreclasseringsprojecten tot hun doelgroep reken(d)en. Hierbij ging het bij alle projecten om een combinatie van één of meer eerdere politie/justitiecontacten en problemen op een aantal belangrijke gebieden van het leven.

Ook de vertegenwoordigers van de betrokken instanties in elk van de arrondissementen waren het erover eens, dat de ernst van het delict(verleden) in combinatie met de problematische omstandigheden van de jongeren een juiste indicatie leverde voor verwijzing naar het jeugdreclasseringsproject. Verschillen van mening over de doelgroep van de projecten betroffen voornamelijk de leeftijd van de (potentiële) cliënten en de vraag of de projecten zich ook dien(d)en te richten op first offenders.

In Leeuwarden gaf men te kennen niet onwelwillend tegenover eventuele bemoeienis van het jeugdreclasseringsproject met jongeren onder de zestien jaar te staan. Indien er echter nog sprake blijkt te zijn van een goed werkend gezinssysteem, werd een andere vorm van interventie geprefereerd. De kinderrechtters in dit arrondissement waren overigens voorstanders van een uitbreiding van de doelgroep van het project tot jongeren van 21 of 22 jaar. Men meende dat met de aanpak van het jeugdreclasseringsproject — de concrete lik op stuk reactie en strakke begeleiding — een bredere categorie jongeren bereikt zou kunnen worden.

In Den Haag was men aangaande een eventuele uitbreiding van de doelgroep met jonger dan zestienjarigen over het algemeen van mening, dat er niet een geheel nieuw systeem moest worden bedacht omdat er een aantal bezwaren kleefden aan het oude. Men achtte een ondertoezichtstelling voor de meeste jongeren onder de zestien jaar dan ook nog voldoende effectief.

De Raad voor de Kinderbescherming in Arnhem vond eveneens dat de maatregel van ondertoezichtstelling en andere vormen van (vrijwillige) hulpverlening voldeden voor jongeren onder de zestien. De kinderrechtters en de officier van

justitie in het betreffende arrondissement daarentegen meenden dat jeugdreclassering juist ook zeer geschikt was voor jongeren onder de zestien jaar.

In Almelo tot slot, stond men niet negatief tegenover eventuele bemoeienis van het jeugdreclasseringsproject met jongeren onder de zestien, maar vond men dat de nadruk diende te blijven liggen op de zestien- en zeventienjarigen. Bij jongeren tot zestien jaar zou van geval tot geval bekeken dienen te worden of hulp door het jeugdreclasseringsproject geïndiceerd is, of dat de voorkeur aan een andere hulpverlenende instantie gegeven dient te worden.

Op de vraag of first offenders tot de doelgroep van de jeugdreclasseringsprojecten gerekend dienden te worden, waren de meningen in een aantal gevallen eveneens verdeeld.

In Leeuwarden waren alle vertegenwoordigers van de betrokken instanties het erover eens, dat begeleiding door het project zowel voor first offenders als voor recidivisten veel kan betekenen als het gaat om verandering van hun ongewenste gedrag en verbetering van hun ongunstige levensomstandigheden. Hetzelfde gold voor het arrondissement Almelo, waar men meende dat de effecten van de geboden hulp zelfs wel eens het grootst konden zijn onder first offenders. Wel wees de vertegenwoordiger van de Raad voor de Kinderbescherming op het mogelijke gevaar van etikettering wanneer first offenders voor begeleiding naar het jeugdreclasseringsproject worden verwezen.

In Den Haag, waar first offenders bewust buiten de doelgroep van het project vallen, vonden alle betrokkenen daarentegen dat er voor deze groep jongeren al voldoende correctiemogelijkheden waren.

In Nijmegen en Arnhem werd door de vertegenwoordigers van de betrokken instanties verschillend over dit onderwerp gedacht. De vertegenwoordigers van de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdpolitie waren van mening dat first offenders eerst een andere vorm van hulp dienden te krijgen. De betrokken kinderrechtters en de officier van justitie vonden het daarentegen juist belangrijk dat de projecten op een zo vroeg mogelijk moment insprongen, om zo te voorkomen dat een jongere recidiveert. Hulpverlening aan 'recidivisten' werd echter minstens zo belangrijk geacht, teneinde deze jongeren tegen verder afglijden in de criminaliteit te behoeden.

6.4 De invloed van de jeugdreclasseringsprojecten op de jongeren

Alle vertegenwoordigers van de betrokken instanties meenden dat de medewerkers van de jeugdreclasseringsprojecten erin slaagden om aan de jongeren duidelijk te maken, wat jeugdreclassering inhoudt.

In Leeuwarden, Den Haag, Almelo en Nijmegen constateerde men sinds de start van het project veranderingen in de houding van de jongeren bij het verhoor door de politie of op de strafzitting van de kinderrechtter. De jongeren bleken vaak beter op de hoogte te zijn van de gang van zaken dan jongeren die geen contact hadden met de jeugdreclasseringsprojecten. Ook vertoonden ze een grotere bereidheid om mee te werken nu duidelijk was (gemaakt), dat dat van invloed kon zijn op de uiteindelijke beslissing van de officier van justitie of de kinderrechtter.

Over de mogelijke invloed van de geboden jeugdreclasseringshulp op recidive onder de jongeren durfde geen van de geïnterviewden een uitspraak te doen. Veel projecten liepen nog te kort om hier al iets over te kunnen zeggen. Bovendien beschikte men in de regel niet over een cijfermatig overzicht van de behandelde zaken.

6.5 De invloed van de jeugdreclasseringsprojecten op de beslissingen van de betrokken instanties

Over het algemeen was men tevreden over de inhoud van de voorlichtingsrapportages door de jeugdreclasseringsprojecten.⁴⁷ Volgens de vertegenwoordigers van alle betrokken instanties speelde het advies van de projectmedewerkers bovendien een belangrijke rol bij de beslissingen die men ten aanzien van de jongeren nam.

Opgemerkt kan nog worden dat het openbaar ministerie in Den Haag een vragenlijst had geconstrueerd waarin de officier van justitie kon aangeven, over welke aspecten hij/zij geïnformeerd wenste te worden. Hierdoor was gerichte rapportage mogelijk.

6.6 Opvattingen over het karakter van het hulpaanbod

De opvattingen over het karakter van de hulpverlening betroffen vooral het al dan niet verplicht opleggen van het hulpaanbod in de vorm van bijvoorbeeld een bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke schorsing van de voorlopige hechtenis of een voorwaardelijke straf.

In Leeuwarden waren alle instanties voor hulpverlening met een verplicht karakter. Dit omdat de jongeren vaak al een heel hulpverleningstraject achter de rug hebben en gebleken is dat een zekere mate van dwang noodzakelijk is om te voorkomen dat de jongeren zich aan het hulpaanbod onttrekken. Overigens werd erkend dat een jongere, indien hij echt niet wenst mee te werken, zich altijd aan de hulpverlening kan onttrekken, ook al is deze opgelegd.

In Nijmegen, Almelo en Den Haag gaven de vertegenwoordigers van de meeste instanties te kennen in principe voorstander te zijn van hulpverlening op vrijwillige basis. Men kon zich evenwel voorstellen dat in bepaalde situaties een verplicht contact de voorkeur verdiende, bijvoorbeeld wanneer jongeren zich (naar verwachting) bij voortdurend aan de begeleiding (zullen) onttrekken. In Arnhem vond men dat per individuele jongere zou moeten worden bepaald of hulpverlening op verplichte of op vrijwillige basis dient te worden aangeboden.

Over hulpverlening door de jeugdreclasseringsprojecten aan etnische minderheden werd opgemerkt, dat de begeleiding van deze groep jongeren over het algemeen extra moeilijk was. In Den Haag heeft men door het aantrekken van allochtone maatschappelijk werkers getracht beter in te spelen op deze categorie

⁴⁷ In Arnhem had men nog niet veel ervaring met dit soort rapportages; ten tijde van de interviews was nog maar een enkele keer schriftelijk gerapporteerd. De kinderrechter was evenwel tevreden over de inhoud van deze rapportage.

cliënten. In de overige arrondissementen⁴⁸ meende men eveneens dat er ten behoeve van deze jongeren meer allochtone werkers zouden moeten worden aangesteld.

6.7 Vroeghulp aan in verzekering gestelde jongeren

De opvattingen van de vertegenwoordigers van de betrokken instanties over vroeghulp bleken nogal uiteen te lopen. Hoewel allen het belang van deze taak inzagen, waren de meningen over wie vroeghulp diende te verlenen verdeeld.

Zo waren de kinderrechtshouders en de officier van justitie in Leeuwarden tevreden over de vroeghulp door het jeugdreclasseringsproject en was men van mening dat deze taak bij SJG-Friesland zou moeten blijven. De vertegenwoordiger van de Raad voor de Kinderbescherming gaf te kennen dat de Raad weliswaar bereid was de vroeghulp aan zestien- en zeventienjarigen te delegeren, maar dat de coördinatie en advisering bij de Raad dienden te blijven. De jeugdpolitie tot slot maakte het eigenlijk niet veel uit wie er vroeghulp verleende, zolang het maar op een goede manier gebeurde. Een voordeel van vroeghulp door de Raad voor de Kinderbescherming zou zijn dat deze instantie snel een maatregel in het leven kon roepen.

In Den Haag was niemand echt tevreden over de manier waarop de vroeghulp geregeld was. Een constructie waarbij de vroeghulp gedelegeerd werd aan Prejop, Stichting Reclassering Den Haag of de gezinsvoogdij-instellingen werd door sommigen als wenselijk gezien, omdat dan vroeghulp in het weekeinde mogelijk zou zijn en er bovendien van meet af aan een hulpverlener op de zaak zou zitten. Zo'n constructie zou echter de belangrijkste functie van het intake platform ondergraven: in onderling overleg de verdere aanpak en verwijzing bepalen van jongeren die op grond van bepaalde criteria (zie 3.6.3) door de Raad voor de Kinderbescherming zijn geselecteerd.

In Arnhem waren zowel de Raad voor de Kinderbescherming als de kinderrechtshouders van mening dat de verantwoordelijkheid voor de vroeghulp bij de raad diende te liggen, maar dat delegatie naar het jeugdreclasseringsproject mogelijk was. Temeer daar het efficiënter is wanneer de instantie die vroeghulp verleent dezelfde is als die, welke ook de eventuele verdere begeleiding van de jongere op zich neemt. Hetzelfde gold min of meer voor Nijmegen. De officier van justitie vond overigens dat vroeghulp sowieso door het jeugdreclasseringsproject diende te geschieden, aangezien de lijnen dan zo kort mogelijk blijven.

In Almelo tot slot was iedereen het erover eens dat vroeghulp belangrijk is en dat deze goed moet worden uitgevoerd. Hoewel men het van minder belang achtte wie precies de vroeghulp verleent, ging de voorkeur uit naar het jeugdreclasseringsproject indien deze ook de verdere begeleiding van de jongere op zich zou nemen.

⁴⁸ Met uitzondering van Leeuwarden, waar deze problematiek nauwelijks speelt.

6.8 Totaal-beoordeling van de jeugdreclasseringsprojecten

Over het algemeen was men in ieder arrondissement tevreden over de goede, meestal informele contacten met de medewerkers van de jeugdreclasseringsprojecten.

Het vertrouwen in de toekomst van het project was in Leeuwarden en Almelo bij alle geïnterviewden groot. Hetzelfde gold voor Nijmegen, waar de Raad voor de Kinderbescherming echter tevens te kennen gaf het geen goede zaak te vinden indien het jeugdreclasseringsproject als enige instantie jongeren met justitiecontacten zou gaan begeleiden.

In Den Haag werden door een enkeling hier en daar vraagtekens bij het project gezet; de rest had volledig vertrouwen in het project.

De Raad voor de Kinderbescherming in Arnhem tot slot, toonde niet zoveel vertrouwen in het project. Men had tot nog toe (te) weinig van de activiteiten van de projectmedewerkers gemerkt.

6.9 Knelpunten en suggesties voor verbetering

De volgende (potentiële) knelpunten in het functioneren van de jeugdreclasseringsprojecten werden genoemd:

- het groeiende aantal cliënten, waardoor het gevaar bestaat dat jongeren in de toekomst zullen moeten worden afgewezen of minder intensief begeleid zullen worden (officier van justitie Leeuwarden, kinderrechter Almelo);
- mogelijke problemen indien de Raad voor de Kinderbescherming een onderzoek wil instellen in verband met de eventuele ondertoezichtstelling van een jongere die reeds door het jeugdreclasseringsproject begeleid wordt (Raad voor de Kinderbescherming Leeuwarden);
- het gemis aan vroeghulp in de weekeinden (Den Haag);
- grotere kans op het falen van een alternatieve sanctie bij jongeren die niet door de jeugdreclasseringsprojecten worden begeleid dan bij jeugdreclasseringscliënten (Raad voor de Kinderbescherming Arnhem);
- keuze tussen jeugdreclassering en volwassenreclassering bij jongeren van zeventien en een half jaar (Nijmegen);
- gevaar van gebrek aan continuïteit in de hulpverlening wanneer met vrijwilligers wordt gewerkt (vanwege het verloop; jeugd- en zedenpolitie Nijmegen).

De volgende suggesties voor verbetering van het functioneren van de jeugdreclasseringsprojecten werden aangedragen:

- het aanstellen van een vaste coördinator als aanspreekpunt voor het project (Raad voor de Kinderbescherming Leeuwarden);
- eerdere inschakeling van het project (kinderrechter Arnhem);
- een duidelijke taakafbakening tussen het jeugdreclasseringsproject en de Raad voor de Kinderbescherming (Raad voor de Kinderbescherming Almelo);
- meer voorlichting over het jeugdreclasseringsproject, waardoor andere instellingen beter op de hoogte raken van het doel en de werkzaamheden van het project (Nijmegen).

Literatuur

- Anneveldt, E.J. (voorz.)
Sanctierecht voor Jeugdigen.
Rapport Commissie Herziening strafrecht voor jeugdigen.
Den Haag, Staatsuitgeverij, 1982.
- Eindrapportage van de Gemengde Werkgroep Jeugdreclassering.
September 1989.
- Geest, J. van der en D. Willemsen
Jeugdreclassering in Friesland. Theorievorming, methodieontwikkeling, onderzoek.
Leeuwarden, 1988 (scriptie V.O. te Groningen).
- Krikke, J. (voorz.)
Jeugdreclassering. Het hulpverleningsaanbod van reclasseringsinstellingen aan 16- en 17-jarigen.
's-Hertogenbosch, Nederlandse Federatie van Reclasseringsinstellingen, Werkgroep Jeugdreclassering, 1990.
- Laan, P.H. van der en A.A.M. Essers
De Kwartaalkursus en recidive. Een onderzoek naar de effecten van het experiment Kwartaalkursus.
Arnhem, Gouda Quint BV, 1990.
WODC, nr. 99.
- Laan, P.H. van der, N.W. Slot en K. van der Veer
Kwartaalkursus. Een beschrijving van de cursisten.
Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC/Paedologisch Instituut, november 1989.
- Ochtman, A.G.C. en M.H.C. Pinxteren-Heffels
De jeugdreclassering.
Proces, jrg. 63, nr. 12, 1984, pp. 367-370.
- Rapport van de Werkgroep Strafzaken. Een fundamentele bezinning op de taak voor de Raad voor de Kinderbescherming in strafzaken.
Juni 1987.

Spaans, E.C.

Jeugdreclassering uit de kinderschoenen.
Justitiële Verkenningen, jrg. 16, nr. 2, 1990, pp. 115-135.

Stichting Archo, functie, verslag en beleidsplan; Deel 1: de functie buiten-justitiële hulpverlening.
Nijmegen, mei 1988.

Vries, R. de

Argus: voor jongeren met politiemoeilijkheden.
Proces, jrg. 65, nr. 7/8, 1986, pp. 108-112.

Zwetsloot, P.J.M. (voorz.)

Interimrapport projectgroep jeugdreclassering.
Den Haag, Directie Jeugdbescherming en Reclassering, september 1989.

Bijlage 1: Samenstelling begeleidingscommissie

Voorzitter: drs. P.J.M. Zwetsloot, Directie Jeugdbescherming en Reclassering, Ministerie van Justitie, Den Haag (tot 1-3-1990); mr. M.A.G. Rutten (m.i.v. 1-3-1990).

Leden: mw. drs. D. Buis, Stichting Jeugd en Gezin, Arnhem (tot 18-4-1990);
mw. mr. A.E. Duursma, kinderrechter, Leeuwarden;
mr. R.B. Eigeman, officier van justitie, Arnhem;
mr. G.J.W. Haakmeester, Raad voor de Kinderbescherming, Almelo;
C.A.M. Janssen, Stichting Jeugd en Gezin, Arnhem (m.i.v. 18-4-1990);
A. Jonker, Stichting voor Jeugd en Gezin Friesland, Leeuwarden;
H. Krikke, Stichting Reclassering, Den Haag;
mw. mr. C.M. ter Linden, Directie Jeugdbescherming en Reclassering, Ministerie van Justitie, Den Haag;
A.H.S. Poppe, Stichting Jeugd en Gezin Twente, Almelo;
mw. drs. T.W. Quellhorst, Raad voor de Kinderbescherming, Den Haag.

Secretaris: mw. drs. L. Doornhein, WODC.

Bijlage 2: Tabellen

Tabel 1: Aantal verschillende probleemgebieden per jongere

aantal gebieden	N	%
een	37	11,5
twec	52	16,3
drie	68	21,3
vier	73	22,8
vijf	36	11,2
zes	8	2,5
n.v.t., geen problemen	46	14,4
totaal	320	100

Tabel 2: Aantal jongeren van wie het parketdossier beschikbaar was; per project

project	N	%
SJG-Friesland	155	98,7
SJG-Twente	24	85,7
SJG Arnhem	5	38,5
SJG Nijmegen	21	53,8
St. Archo Nijmegen	40	76,9
St. Reclassering Den Haag	11	91,7
Prejop Den Haag	16	84,2
totaal	272	85,0

Tabel 3: Aantal delicten volgens proces-verbaal van de uitgangzaak

aantal delicten volgens proces-verbaal	N	%
een	78	28,7
twec	25	9,2
drie t/m vijf	48	17,6
zes t/m tien	45	16,5
elf t/m twintig	47	17,3
meer dan twintig	29	10,7
totaal	272	100

Tabel 4: Schade als gevolg van het uitgangsdelict

schadebedrag	N	%
geen	34	12,5
tot f 100,-	10	3,7
tot f 500,-	40	14,7
tot f 1000,-	37	13,6
tot f 5000,-	65	23,9
tot f 10.000,-	32	11,8
f 10.000,- of meer	54	19,8
totaal	272	100

Tabel 5: Aanleiding tot het contact met de jongeren

aanleiding	N	%
vroeghulp	156	45,1
verwijzing via intakeplatform*	35	10,1
toezicht opgelegd door kinderrechter	28	8,1
aanwezigheid hulpverlener op strafzitting	28	8,1
verzoek tot voorlichting ovj/kinderrechter	20	5,8
vordering voorlopige hechtenis	18	5,2
verwijzing door RvdK	12	3,5
verzoek tot voorlichting RvdK	8	2,3
anders**	41	11,8
totaal	346	100

* Geldt uitsluitend voor jongeren die door het Haagse jeugdreclasseringsproject zijn begeleid.

** Hiertoe behoren onder meer zeven jongeren die voorheen door een (gezins)voogd van de betreffende instelling werden begeleid en vier jongeren die door de politie naar het project zijn verwezen. Andere aanleidingen, zoals bijvoorbeeld opgelegd jeugdreclasseringscontact door de officier van justitie, werden slechts één of twee keer genoemd.

De 156 jongeren die via de vroeghulp bij de projecten terecht kwamen, zijn voornamelijk aangemeld bij SJG-Friesland (89 jongeren, oftewel 54,0% van de meldingen bij dit project) en Stichting Archo (57 jongeren, oftewel 96,6% van de meldingen aldaar). Bij de jongeren die door het jeugdreclasseringsproject van SJG-Twente zijn begeleid, vormde (voortzetting van de) vroeghulp in een vijfde van de gevallen de aanleiding tot het hulpverleningscontact.

De verwijzing van jongeren via het intakeplatform in Den Haag vond in ruim twee derde van de gevallen plaats nadat de jongere reeds (uit voorlopige hechtenis) was heengezonden. Bijna de helft van de jongeren ontving overigens al hulp van Prejop of Stichting Reclassering Den Haag vóór de definitieve verwijzing middels het platform.

Onder de jongeren die vanaf de strafzitting werden begeleid naar aanleiding van een door de kinderrechter uitgesproken (jeugdreclasserings)toezicht, bevonden zich uitsluitend cliënten van SJG-Twente en SJG-Friesland (zo'n 13% van het totaal aantal aangemelde jongeren bij elk project). Aanwezigheid van de me-

dewerker op strafzittingen vormde alleen bij de projecten van SJG Arnhem (in bijna twee derde van de gevallen) en SJG Nijmegen (in de helft van de gevallen) de aanleiding tot het contact met de jongeren. De overige in tabel 5 genoemde aanleidingen hebben gezamenlijk betrekking op de aanmelding van ongeveer een vijfde van de door SJG-Twente, SJG-Friesland en SJG Nijmegen begeleide jongeren.

Tabel 6: Geadviseerde afdoening strafzaak*

advies	N	%
alternatieve sanctie	62	65,3
voorwaardelijke vrijheidsstraf	46	48,4
toezicht jeugdreclassering	44	46,3
onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	7	7,4
onvoorwaardelijke boete	6	6,3
ondertoezichtstelling	4	4,2
uitstel vonniswijzing	2	2,1
anders**	6	6,3

- * Omdat ook combinaties van afdoeningen zijn geadviseerd — bijvoorbeeld een alternatieve sanctie met jeugdreclasseringtoezicht — is het totaalpercentage hoger dan 100.
- ** Hieronder valt onder meer: voorwaardelijke boete (1x), uitsluitend proeftijd, geen toezicht (1x), plaatsing in een psychiatrische setting (1x).

Tabel 7: Aantal begeleide jongeren tijdens de tweede strafzitting; per project

project	N	%
SJG-Friesland	3	7,9
SJG-Twente	1	2,6
SJG Arnhem	2	5,3
SJG Nijmegen	25	65,7
St. Archo Nijmegen	5	13,2
St. Reclassering Den Haag	2	5,3
totaal	38	100

Bijlage 3: Jeugdreclasseringscliënten van Stichting Archo te Nijmegen

In paragraaf 4.1 werd opgemerkt dat van 100 van de 152 jongeren die als jeugdreclasseringscliënten van Stichting Archo werden beschouwd, geen gegevens beschikbaar waren voor de procesevaluatie. De reden hiervoor is als volgt. Nadat eerst geruime tijd onduidelijkheid had bestaan over het mogen verstrekken van informatie die betrekking had op jongeren die in het verleden waren begeleid¹, is, met instemming van de Raad voor de Kinderbescherming, hiertoe (alsnog) schriftelijk toestemming aan de jongeren gevraagd. Van de 152 aangeschreven jongeren gaven er 18 geen toestemming; van 45 jongeren waren de gegevens reeds vernietigd (hun begeleiding was langer dan een jaar geleden afgesloten).

Met het verzamelen van de gegevens van de overige 89 jongeren kon vervolgens in september 1989 worden aangevangen. Aangezien echter de dataverzameling ten behoeve van dit interimrapport tot november 1989 liep, kon slechts een klein aantal van deze jongeren in de procesevaluatie betrokken worden.

Ter illustratie volgen hieronder nog enige gegevens over de genoemde 152 jongeren (stand per november 1989).

- aantal afgesloten zaken: 98 (waarvan 45 zonder en 53 met dossier).
- aantal lopende zaken: 54.

verwijzing naar Stichting Archo (oorspronkelijke aanmelding):

- 135 keer door de Raad voor de Kinderbescherming,
- 12 keer door de Stichting Reclassering Arnhem,
- 3 keer door de politie,
- 2 keer door de advocatuur.

recidive (binnen twee jaar):

- 19 jongeren één keer recidive,
- 8 jongeren twee keer recidive,
- 3 jongeren meer dan twee keer recidive.

¹ Het ging hierbij immers om informatie over hulpverleningscontacten die op geheel vrijwillige basis — en onder bepaalde voorwaarden, zoals rapportage alleen na toestemming van de jongere — waren aangegaan.

Bijlage 4: Berekening ernstscore

De ernstscore is berekend aan de hand van de volgende gegevens: type delict, aantal delicten, hoogte van de toegebrachte schade, ernst van het toegebrachte letsel, eerdere justitiecontacten en zwaarste afdoening in het verleden. Voor elk van deze gegevens is een score vastgesteld; de som van de scores vormt de ernstscore van de jongere. De scores zijn als volgt berekend:

type delict

hiervoor is de maximale strafdreiging volgens het Wetboek van Strafvordering op het betreffende delict gebruikt:

1 = 3 tot 6 maanden	6 = 4 jaar
2 = 6 maanden tot 2 jaar	7 = 4 tot 6 jaar
3 = 2 tot 4 jaar	8 = 6 jaar
4 = 3 jaar	9 = 7 tot 8 jaar
5 = 3 tot 6 jaar	10 = 8 jaar en meer.

aantal gepleegde delicten

1 = 1 delict	4 = 6 tot 10 delicten
2 = 2 delicten	5 = 10 of meer delicten.
3 = 3 tot 6 delicten	

toegebrachte schade

0 = geen schade/n.v.t	3 = tot f 1000,-
1 = tot f 100,-	4 = tot f 5000,-
2 = tot f 500,-	5 = f 5000,- of meer

toegebracht letsel

0 = geen letsel/n.v.t	3 = meermalen behandeld
1 = pijn, geen zichtbaar letsel	4 = opname ziekenhuis
2 = eenmalige behandeling	

zwaarste afdoening in verleden

0 = n.v.t., geen recidive	4 = voorw.vrijheidsstraf/ altern.sanctie/overig
1 = sepot	5 = onvoorw.vrijheidsstraf
2 = transactie	
3 = boete/berisping	

eerdere justitiecontacten

0 = nee
1 = 1 of meer

Bijlage 5: Opzet produktevaluatie

De produktevaluatie — de tweede fase van het evaluatie-onderzoek — dient een antwoord te geven op de volgende vraag:

'In hoeverre zijn de projecten erin geslaagd hun doelstellingen te realiseren en hun doelgroep te bereiken?'

Bij de doelstellingen van de projecten worden algemene doelstellingen, geldend voor alle cliënten, onderscheiden van concrete werkdoelen, welke betrekking hebben op de begeleiding van individuele jongeren (zie paragraaf 2.1).

Om na te gaan in hoeverre de projecten hun algemene doelstellingen, zoals onder meer het voorkomen van recidive, het terugdringen van onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen en het terugdringen van de (duur van de) voorlopige hechtenis weten te realiseren, worden de jeugdreclasseringscliënten op deze aspecten vergeleken met jongeren die geen jeugdreclasseringshulp ontvingen. Voor het verzamelen van de gegevens van de vergelijkingsgroep worden parketdossiers geraadpleegd van strafzaken tegen zestien- en zeventienjarigen die eerder in het betreffende arrondissement (kanton) door de kinderrechter zijn afgedaan. Het gaat dan om zaken die één tot twee jaar voor de start van elk jeugdreclasseringsproject op het parket zijn ingeschreven. De controlegroep wordt zoveel mogelijk op relevante kenmerken, zoals aard van de gepleegde delicten, al of niet in verzekering zijn gesteld, enzovoort, gematched.

Om na te kunnen gaan of men erin geslaagd is de concrete werkdoelen te bereiken die in de begeleiding van individuele cliënten centraal stonden, wordt een formulier gebruikt dat een half jaar na de start van de begeleiding door de projectmedewerkers wordt ingevuld en waarin naar een aantal kenmerken en problemen van de jongeren gevraagd wordt. Vergelijking van de gegevens uit dit formulier met de grotendeels identieke gegevens die bij aanmelding van de jongeren bij het project zijn verzameld geeft aan, in hoeverre zich veranderingen hebben voorgedaan in de levensomstandigheden en de (mate van) problematiek van de jongeren. Door deze veranderingen te relateren aan de concrete werkdoelen van de begeleiding kan worden vastgesteld of de werkdoelen daadwerkelijk bereikt zijn (bijvoorbeeld: indien een jongere bij aanmelding niet naar school ging en niet werkte, en de begeleiding gericht was op het weer naar school krijgen van de jongere, is dit na een half jaar dan ook gelukt?).

De mate van succes in het bereiken van de doelgroep van de projecten wordt bepaald door de kenmerken van de jeugdreclasseringscliënten te vergelijken met die van de beoogde doelgroep.

De vijf jeugdreclasseringsprojecten worden in bovengenoemde opzichten onderling zoveel mogelijk vergeleken, waarbij getracht wordt de gevonden resulta-

ten in verband te brengen met (verschillen in) de opzet, de organisatie en het karakter van het hulpaanbod. Ook worden (ex-)jeugdreclasseringscliënten geïnterviewd over hoe zij de geboden begeleiding ervaren hebben.

**Lijst van sinds januari 1989 in eigen beheer uitgegeven
rapporten van het Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum**

- K1 Geschikt of niet geschikt? Een evaluatie van de Lik-op-Stuk-experimenten
L.C.M. Koolen; C.J. Wiebrens; E.A.I.M. van den Berg
- K2 Gestructureerd politiesept in Jeugdzaken
E.J.M. Barendse-Hoomweg
- K3 Evaluatie van het schadebemiddelingsproject bij de Leidse politie
M.I. Zeilstra; H.G. van Andel
- K4 In Enschede verdacht. De werking van een prioriteitenprocedure bij politie
en justitie
P.J. Linckens; J.L.P. Spickenheuer
- K5 Reclasseringswerk voor verslaafden. Een onderzoek naar meningen en
ervaringen in het reclasseringsveld
Ed. Leuw
- K6 Beschermingsbewind
drs. E.M. Naborn
- K7 Een preventieproject in Gouda. Eerste resultaten van een project voor
Marokkaanse jongeren
G.J. TerHouw; G. Susanne
- K8 Wel geplaatst, maar ..... Een eerste verkenning van het verschijnsel
moeilijk plaatsbare jongeren en de daarmee samenhangende
capaciteitsproblemen in de residentiële hulpverlening
P.H. van der Laan
- K9 Criminaliteitspreventie in het onderwijs. Eerste deelexperiment:
spijbelcontrole
M. Mutsaers; L. Boendermaker
- K10 Slachtofferzorg bij het openbaar ministerie. Verslag van een verkennend
onderzoek bij een groot parket in het westen des lands
T. van Hecke; J. Wemmers; M. Junger
- K11 Evaluatie-onderzoek jeugdreclassering. Procesevaluatie
E. Spaans; L. Doornhein